

Sügis 2006

Reformikiri

ELUST / INIMESTEST / POLIITIKAST

Keit Pentus:
„Ise otsustada ja ise
vastutada on alati
parem.“

ID-kaart teeb elu lihtsamaks!

„Setomaa ei ole probleem, vaid
võimalus”, arvab Margus Timmo.

Valimised

Avameelselt kampaaniast

Eestimaa avarustes

Põlvamaa rahvas on
parema jumega

Endel sõidab päevas
60 km jalgrattaga

Maailm ja meie

Che Guevara ja
Fidel Castro jälgedes

Siim Kallas: „Paigalseis
on tagasiminekuks.”

Tulid! Tegid! Võitsid!

Reformierakonna uusaastaball

Laupäeval, 13. jaanuaril 2007 kell 20.00 Estonia kontsertsaalis

Õhtut juhib Sepo Seeman.
Musitseerivad Kelli Uustani ja
Mart Sander Bel-Etage Swingorkestri saatel.

Vahuvein, üllatused, kingitused...

Samal päeval toimub Üldkogu, kus kinnitatakse Reformierakonna valimisplatvorm ja kandidaatide nimekiri Riigikogu valimisteks 2007. Jälgi infot www.reform.ee Lisainfo saadetakse kõikidele erakonna liikmetele ka posti teel.

MINISTRI KABINETIS

- 12 Peaminister ANDRUS ANSIP
 26 Rahvastikuminister PAUL-EERIK RUMMO
 34 Kaitseminister JÜRGEN LIGI
 46 Välisminister URMAS PAET
 56 Justiitsminister REIN LANG

RIIGIKOGULIIKME MÕTELUSED

- 28 Rain Rosimannus ennustab tulevikku
 38 Jaanus Tamkivi uues rollis
 54 Jaanus Rahumägi sisejulgeolekust

VALIMISED

- 22 Mälupilt presidendi valimistest
 63 Intervjuu kampaaniajuhiga

EESTIMAA AVARUSTES

- 16 Seto paik om pall'o hää!
 32 Puurmanis tehti kahe kuuga ajalugu
 50 Urmas Klaas: „Elu Põlvamaal on rohelisem“
 62 Ferrari fänn Endel Erm

MAAILM JA MEIE

- 30 Siim Kallas – Need vastuolulised kaubanduspiirangud
 58 Meenutusi euroreferendumist
 68 Rahakoti võim

TULEVIKU TEGIJAD

- 44 Lauri Luik ja Kalle Palling
 52 Paavo Pärn uues ametis

HEA TEADA

- 19 Riho Oks ID-kaardist
 21 Liberalismi Akadeemia alustab
 48 KERA hakkas veerema

- 24 Pressiesindaja tööpäev
 42 Linnapeast rokistaar Urmas Kruise
 52 Paavo Pärn tegutseb ettevõtjana
 53 Vanu pildialbumeid sirvides
 66 Imre Sooäärega köögis
 69 Järjejutt „Parem tee“

PERSOON

6–10

40

KODU 60

50 ELU PÕLVAMAAL

¡Hola CUBA! 72

Sel sügisel pole Põhja-Eestis teab mis seenerohke aasta, mida ei saa küll väita Kagu-Eesti metsade kohta, kuhu ma tänu toredatele sõpradele septembri algul sattusin. Isegi kummikud sai seks puhuks ostateud! Ja ämber!

Müttasin metsas ringi, korjasin rutuga seeni (et ikka rohkem saaks), mõtlemata sellele, kuidas need ämbritäied hiljem purki saavad. Oleks pidanud mõtlema. Kaks õhtut puhastasin poole ööni kaseseeni, kupatasin ja soolasin. Kaks nädalat hiljem mõistsin, et soola sai vähe pandud. Nüüd mul polegi seeni, on vaid kummikud. Ja ämber!

Samal ajal kui mina koos sõpradega seenasin, kõhutas mu mees rabas mätta otsas ning teravdas kaameraobjektiivi. Kuulas metsakohinat ja rabavaikust. Seeni ei korjanud, ütles, et „mul siingi hea“. Tal on ka

kummikud. Lisaks veel suur hulk imeilusaid loodusfotosid piiriäärsest Eestimaast. Võta nüüd kinni, mis see õigem on? Kas peabki olema? Pigem võiks öelda, et igaühele oma. Just seda mõtet kannab ka käesolev Reformikiri. Lugusid on palju, inimesi on erinevaid, sündmuseid on huvitavaid – Sina leia see, mis Sulle meeldib. Järgmine kord metsa minnes võtan lisaks ämbrile ka fotokaamera kaasa. Kummikud muidugi ka.

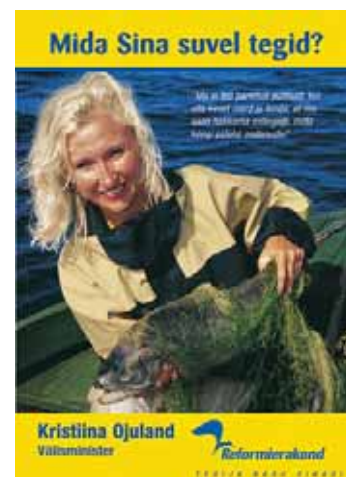
Ilusat sügist,

Annika

Annika Arras
Reformikirja peatoimetaja

Kild minevikust

2002. aasta kohalike omavalituste valimiste eel tegi Reformierakond varajase kampaania juba septembri alguses. Linnatänavatel ilutsenud plakatitel vastasid mitmed reformierakondlased küsimusele „Mida Sina suvel tegid?“. Käesolevas Reformikirjas taaslustame kunagise kampaania. Uuri järgi, mida sellel suvel tehti!

Reformikirja toimetus

Tõnismägi 9, 10119 Tallinn
tel 680 8080 reformikiri@reform.ee

Vastutav väljaandja

Arto Aas arto@reform.ee

Peatoimetaja

Annika Arras annika@reform.ee

Reporterid

Heiki Ilisson

Peep Lillemägi

Terje Trei

Karin Kalda

Heli Suvi

Hea sõber ja võitluskaaslane

Me oleme sel hooajal mitu korda rääkinud sellest, mis meil ees seisab. Nimelt eesmärgist võita valimised. Ja sellest, et teiste arvates, juhul kui me ei usalda oma sisetunnet, oleme me selleks võimelised.

Selleks ajaks, kui see ajakiri sinu kätte jõuab, on läbi ka presidendivalimised. Kuna ma kirjutan seda lugu enne kui tulemus on lõplikult selge, siis ehk ongi sellevõrra suurem vabadus öelda, et läheb nagu peabki minema. See tähendab seda, et võidab see, kes tahab rohkem ja on valmis võidu nimel enamast loobuma või kui soovivad siis rohkem tööd tegema. Ja ainult üksikute juhtudel läheb teisiti.

Ma ei taha olla tühjalt targutaja ja nagu selle loo ajal ametis olev president ütleks, analüüsida konteksti inimkeskselt, siiski. Ma kavatsen tegelikult rääkida sellest, mida me saame oma erakonna eesmärkide saavutamiseks teha. Täpsemalt, ilma milleta ei ole võimalik neid eesmärke saavutada. Olgu siis peaminister ükskõik kui kõva mees või justiitsminister ükskõik kui tark.

Nagu aru saad, viitan ma tegevustele, mida tuleb meil kõigil teha ja mis on esimesed sammud sellel teel, mida

lus
mine

Sulle, kui Reformierakonna esindajale vaadataks ülevalt alla, kus iganes Sa ka ei viibiks.

Teiseks, käi oma rada pidi. Targad ütlevad, et ära kunagi lasku vaidluse rumalaga, kohe kui Sa oled samal tasemel,

mööda 2007 valimiste võitja käib.

Esiteks, selg sirgu ja meel rõõmsaks. See tähendab tegelikult, et käitume vastavalt sellele, mis meie väärtus on. Teiste arvates on meie väärtus kõrge. Reformierakond on TEGIJA, Reformierakonna liikmed on TEGIJAD.

Pole kahtluski. Ma pole veel kuulnud, et meid süüdistatakse saamatuses. Pigem on probleemiks, et me oma lubaduste täitmise nimel lähme läbi seina ja vahetame partnereid, kui nad väsivad meie poliitikat ajamast. Enesekindluse ja oma väärtuse teadmine on kindlaks aluseks, et

annab ta Sulle oma kogemusega peksa. Sest see on ala, kus tema on tugev. Samamoodi on Reformierakonnal oma rada käia. Ja me ei pea muretsema, mida mõtleb meist ninasarvik kuskil puuris. Kui me selle pärast ei muretse, siis oleme vabad ka pidevast pingest olla ninasarviku alal veel suurem ninasarvik. Ja see teadmine annab kõvasti vabadust – seega käi oma rada pidi ja unusta see ninasarvik.

Kolmandaks, mõtle, mida Sa teha saad, et hiljem olla võitja. Minu meelest on parim abi igapäevase poolt see, kui räägitakse oma tuttavate, sõprade ja armukestega (ei ole kohustuslik), sellest millised valikud ees seisavad. Ja sellest, et meie tahame Eesti viia viie Euroopa Liidu jõukama riigi hulka. Ja sellest, et on olemas jõud, kes on valmis tagasi tooma süsteemid ja poliitika, mis neile, kes ei tea Nõukogude Liidust midagi, saab olla tuttav vaid Kafkast või Orwellist. Või Valgevenest. Muuseas, Valgevene mainimine selles kontekstis ilmselt läks mulle just maksma võimaluse sinna riiki enne minna, kui „rahva poolt paljalt armastatud” liider lahkub. Meie erakonnas ei ole ma ilmselt esimene.

Neljandaks on mul väga lihtne palve – hakka homme pihta. Kui Sa alles jäänud 140 päeva nii käitud, siis võime hiljem koos öelda, et Sinu võit. Sest Sa elad riigis, mis on Sulle sobiv ja mis ei ahista Sind igal võimalikul moel.

K. Michal

Kristen Michal
peasekretär

Enesekindluse etalon

Persooni meenutusi ja mõtteid kogus Annika Arras.

Silmavaatest lähtudes on kahte tüüpi inimesi. Ühed pööravad pilgu esimesena ära, teised ei tee seda kunagi. KEIT PENTUSE (30) pilk on enesekindel. Terav. Keiduga vesteldes ei maksa loota, et sa otsavaatamisest puhata saad, sest tema pilku ära ei pööra. Sa pead seda ise tegema. Sellise silmavaatega naisi Eesti maal palju ei leia. Need kes on, on tipus või teel sinna. Nagu Keitki.

Muusika on geenides

„Alustama peab vist sellest, et mul on väga noored vanemad. Kui mina sündisin, siis ema oli 19 ja käis konservatoori-

riumis,“ räägib Keit. Vanemate armastus sai alguse juba keskkooli ajast. Keit mäletab hästi isegi seda, kuidas ta isa kukil

Estonia kontsertsaalis ema ülikooli lõpuaktusel flöödimängu kuulamas käis. „Emaga käisin igal pool kaasas. Mäletan näiteks Kivimäel asuvat konservatooriumi ühikat, mille koridoride peal väga põnev ringi uidata oli, samal ajal kui ema kursusekaaslastega eksamiteks õppis,“ meenutab ta. Lasteaias pole Keit kunagi käinud. Sealne rütm ei sobinud ja noorte vanemate õnneks nõustus üks vanaemadest lapsehoidjaks hakkama. „Olen üsna vaba kasvatusesega laps. Loominguline ja vaheldusrikas lapsepõlv oli.“

Muusikaline taust ulatub suguvõsas sügavale. „Vanaisa oli rahvamuusik, pime bajaanimängija. Kodus oli klaver ja ema kõrval hakkasin seda juba üsna pisikesest peast toksima,“ Emaga koos iga päev muusika sees ja nii ta läkski juba 5-aastaselt muusikakooli ettevalmistusklassi. „Viisi ei pidanud. Aga tahtmine oli tohutult suur. Vihaga hakkasin vist viisi pidama, sest tahtsin kooli sisse saada,“ naerab Keit.

Vennad

Keidul on kaks nooremat venda. 24ne Sten on tuntud võidusõitja, noorem vend, 17ne Kristian, on gümnaasiumis. „Meie Steniga oleme mõlemad käinud kuni põhikooli lõpuni muusikakeskkoolis, Sten õppis löökpille ja mina klaverit. Siis aga ei suutnud enam viis tundi päevas klaverit harjutada ja otsustasin kooli vahetada.“

Noorem vend Kristian on ainuke, kes muusikakeskkoolis pole käinud. „Ta on väga ühiskonnateadlik tegelane. Mind nii noorelt küll poliitika ei huvitanud. Olin aktiivne, aga mitte nii teadlik oma maailmavaate kujundamisel. Kristian on täna tohutu protestija kõige selle vastu,

14-aastane mässumeelne Keit

mis vale ja ebaõiglane tundub ja see on väga positiivne,“ on Keit vennast rääkides üsna innukas. Kristian olevat hästi tasakaalukas ja diplomaatiline, kuid sõna võtab kõiges – alates Keila-Joast lõpetades Harju tänava ja Iraagi sõjaga.

Keit protestis omal ajal teistmoodi: „14selt oli mul lillad juuksed ja isa nahktagi. Olin punkar.“ Meil oli Nõmme rokkiklubi nimega Klubi 326, sest kultuurikeskus asus aadressil Pärnu mnt 326. Iga laupäev oli pidu,“ naerab ta.

Juristiks ei saanudki

Keidu õpingud jätkusid Õismäe Humanitaargümnaasiumis, mis oli tema jaoks täielik kultuurišokk. Muusikakeskkoolis oli klassis 15 õpilast, vaba õhkkond ja individuaalne lähenemine, nüüd tuli aga ühes klassiruumis olla koos 37 õpilasega. Üle aasta Keit seal vastu ei pidanud.

Juhuslikult, koos sõbrannaga Bakalaureuse Erakooli (toim. tänane Akadeemia Nord) sisseastumiskatsetele minnes, sai ta sinna sisse. „Seal oli kõik teistsugune ja mulle meeldis. Õppimine oli rohkem

üliskooli moodi – seminarid, loengud ja õpetajate suhtumine oli hoopis teine. Turovski bioloogia õpetajana sai minu eriliseks lemmikuks, “meenutab Keit kooliaega.

Esimesed ülikoolikatsed läksid Keidul kehvasti. Aga iga põrumine on milleski hea – poleks nii läinud, poleks Keitu ehk täna ka poliitikas. „Lapsest peale olen teadnud, et minust saab jurist.

Olen kogu aeg olnud tohutu vaidleja. Kuna ma palju vaidlesin, siis isa ikka ütles mulle, et sinust saab jurist. Läksin Tartusse proovima ka, aga ei saanud sisse. Põrusin korralikult, mis oli tohutu läbikukkumine minu jaoks, sest juba muusikakoolis õppides kujutasin endale ette, kuidas ma kohtuistungitel tähtsalt vaidlen.“

Nii ei teadnudki Keit, mida edasi teha. Korra oli peast läbi käinud, et jäta üldse aasta vahele. „Ema õhutusel läksin ikkagi Tallinna Pedagoogikaülikooli dokumente sisse viima – sotsiaaltöö erialale ja haldusjuhtimisse. Sotsiaaltööst mul õiget ettekujutust polnud, läksin haldusjuhtimisse.“ Täna on Keit jõudnud läbida ka Tartu Ülikooli magistrantuuri, kuigi lõputöö jäi pooleli. „Selgus lihtsalt, et parteide rahastamisest pole võimalik teaduslikku uurimust teha, kuna infot nõustusid andma ainult anonüümseks jääda soovinud allikad ja nii see töö lõpetamata on jäänudki.“

Esimene kokkupuude Reformierakonnaga

„Kui 95ndal aastal olid Riigikogu valimised, siis ma mäletan, et sõbrad laulsid mulle sünnipäevale tulle „Meil on Kallas ja meil on Kirsipuu...“ („Kollase allveelaeva“ viisil). See oli minu esimene kokkupuude Reformierakonnaga.“ Sellele lõbusale seigale järgnes aga hoopis

tõsisem samm poliitikukarjääri suunas. Ülikooli teisel kursusel tuli üks vanem tudeng tema juurde ja pakkus tööd Reformierakonna valimismanagerina. Keit räägib naerdes, et uhke nimi oli antud tööle, mis sisuliselt

„Tekib viha ja trots rumaluse ja valesti tehtavate asjade vastu. Pühendud täielikult ja võtad eesmärgiks, et ise valituks saada ja seejärel on sul võimalus midagi ära teha.“

tähendas plakatte kleepimist linna-

tänavatel. „Kuuekeesi tulime, tänaseks on jäänud kaks – Kristen (toim. Michal) ja mina. Nii et 10 aastat olen tänaseks erakonnas olnud.“

„Esimest korda kandideerides sain vist paarikümmend häält – valisid naabrid, perekond ja sõbrad,“ teab Keit tänini oma valijaid hästi. Täna, juba kogenud poliitikuna leiab, et alati peab olema nimekirjas ka neid, kes toovadki ainult mõnikümmend häält. Tol korral poleks Keidu naabrid iialgi valima läinud kui tema poleks kandideerinud või vähemalt poleks nad reformi poolt hääletanud. „Isiklik kontakt on oluline,“ tõdeb ta.

Esmakordselt volikogusse kandideerides Keidul tõsist visiooni poliitilises plaanis polnud. Aga mida rohkem sa poliitikas sees oled, seda rohkem näed neid asju, mis ajavad hulluks. „Tekib viha ja trots rumaluse ja valesti tehtavate asjade vastu. Pühendud täielikult ja võtad eesmärgiks, et ise valituks saada ja seejärel on sul võimalus midagi ära teha.“

Nõunikust kesklinnavanemaks

Nõunikuna on Keit töötanud mitmel rindel – sotsiaal-, justiits- ja ka välisministri juures. Kui Kristen Michal kesklinna vanema kohalt erakonna peasekretäriks läks tehti talle pakkumine asuda kesklinna vanema kohale.

Võrreldes nõuniku ja linnaosavanema tööd on Keit veendunud, et omapäi on parem: „Vastutus on suurem, aga mulle meeldib pigem vastutada, kui teha sellist tööd, kus lõpptulemus ei sõltu ainult sinust,“ ütleb ta. Keit jõudis kesklinna juhtida kaks aastat, mis on antud positsiooni arvestades üsna pikk valitsusaeg, üldjuhul vahetuvad seal inimesed kiiremini. „Pool aastat läheb selleks, et pilt ette saada. Alla kahe aasta on üsna võimatu midagi ära teha, see näitab ka seda, kui võrd destrukttiivselt mõjub tihe linnaosavanemate vahetumine.“

„Muidugi mul on kahju, et see töö katkes. Plaanid olid suured. Kahe aastaga sai hästi palju käima lükatud, kuid tulemusi ei saanud ära oodata. Aga põhiline, et tulemused tulid, kasvõi peale mind,“ on ta mõnevõrra kurb. „Ehitusreeglite kehtestamist näiteks pole siamaani suudetud ära teha. Volikogus muudkui esi-

tame arupärimisi ja nõuame tulemusi, ehk on sellest lõpuks kasu ka. See on üks asi, mis sai minu ajal kesklinnas käima pandud ja ma tõesti arvan, et see on hästi oluline.“

Jalgpalli MM-il Berliinis Prantsusmaa ja Brasiilia mänguks valmistumas.

Täna ja homme

Peale koalitsiooni lagunemist Tallinnas oli Keidul plaan aega maha võtta ja vähemalt kuu aega puhata. Asjade kulg aga oli nii kiire, et kesklinnavanema kabinetist astus praktiliselt otse peaministri büroo juhataja ametikohale. „Ütleme nii, et see töö, kus ma täna poolteist aastat olen olnud, on mulle andnud viie aasta kogemuse.“ Siiski on tunda väikest rahulolematust... „Muidugi ma eelistaksin te gutseda päris iseseisvalt – ise otsustada ja ise vastutada on alati parem. Vastutus on siiski ka siin väga suur. Igatahes ei jookse see kogemus mööda külge maha.“

Riigikogu valimised on kohe käes, kui gi Keidule tundub see aeg veel mägede taga olevat. Natuke tulevikus urgitsedes selgub tõsiasi, et Keidust saab varsti riigikogu liige, kui seda valimistulemused

ikka lubavad. „Muidugi lähen Riigikokku. Kindlasti. On mingi kahtlus või?“. Peale seda vastust enam kahtlusi pole.

Tulevikuga on lõbus mängida. Võib ju kõigest unistada, iseasi mida elu toob. Kas me võime rääkida Keit Pentusest kui tulevasesest peaministri? „Ma ei lähe m a g a m a unistades positsioonist. Mul ei ole kohate mõttes karjääri maha joonistatud. Võimalik, et ma viie aasta pärast

tahan üldse midagi muud teha, proovin ettevõtlust või hakkkan emaks. Viisaastaku plaani ei ole, vaatame mis tuleb.“

Väsid? „Absoluutselt.“ Lõpetaks ära? „Ei, sellist tunnet ei ole tulnud.“

Keit on õppinud aega maha võtma. Mingil hetkel lihtsalt peab nädalaks sellest kõigest eemale saama. Siis tuleb mobiil välja lülitada ja arvutist eemale hoida. „Kui näed, kuidas poliitikas on kole palju „krattlust“, siis alguses ajab vihale ja kui näed, et jooksed ainult peaga vastu seinale, siis on küll selline tunne, et võtaks aja maha.“ Ta on hakanud regulaarselt sporti tegema, nädalas paar-kolm korda trenni aitab mõtted värskena hoida: „Aga vaatame, mis sest regulaarsusest saab, kui kampaania pihta hakkab.“

Mari Viiras, sõber kooliajast

Aasta oli 1992-95. Moes olid retuusid, käidi klubides Lucky Luke ja karmimas „326“, kuulati Jam'i ja TV3-s jooksis „Tahmanägu“.

Just sellel ajal olime meie Keitiga koos keskkoolis ja nautisime kõiki neid rõõme. Keit oskas asju südamega organiseerida – kas selleks oli siis õpilaste väljasõit loodusesse või puu istutamine koolimaja ette. Ilusaim hetk oli, kui Keit meie keskkooli lõpetamisel andis üle lastevanematele tänukirjad – nii mõnelgi lapsevanemal tulid tänu pisarad silma! Keit oli tunnis väga usin – tal on ilus käekiri ja vigadeta konspektid. Ta luuletas, talle meeldis filosoofidest Albert Camus, vihmane ilm ja hiirtega kirjapaber, mannapuder ja filmid „Noor pensionär“ ja „Mehed ei nuta“.

Ja ühel ilusal hetkel 12 aastat tagasi kirjutas ta mulle nii: „Sul on keegi, kellele sa võid kindel olla, keda usaldada, kes sinu eest hoolitseb ja kes sind hoiab. See ongi õnn. Ma arvan.“ Loodan, et tema on oma õnne leidnud!

Kooliõed Helen, Mari (all) ja Keit

A close-up portrait of a woman with long, wavy blonde hair and blue eyes. She is looking slightly upwards and to the right with a gentle smile. She is wearing a white collared shirt with a black lace-like detail at the neck. The background is a blurred blue-grey color.

Keit Pentus tahab enda ümber näha siiraid ja sãrasilmseid inimesi. Tema enda siiruses ei maksa kahelda – veendumiseks piisab otsa vaatamisest.

Lapsepõlve armastus muusika vastu pole ka kuhugi kadunud. „Olen klaverimänguga taas alustanud. See on midagi hoopis teisest puust. Selleks, et lugu selgeks saada, ei ole võimalik töö peale mõelda, lülitan end kõigest muust täiesti välja ja see on väga värskendav. Vahest on end vaja tühjaks rabeleda, vahest istun lihtsalt klaveri taha ja unustan ennast. Mingi hetk avastan, et kell on pool kaks öösel ja naabrid ei olegi veel koputanud.“

Perekeskne

Perekond on Keidu elus tähtsal kohal. Ei lähe mööda päevagi, mil ta ei suhtleks oma vendade või emaga ja ühiseks õhtusöögiks saadakse kokku vähemalt korra paari nädala jooksul, teinekord tiheminigi. Kriitilistel aegadel on pere keskel asjade läbi arutamist või nõu küsimist hästi palju. Teinekord lihtsalt vaikitakse koos, et puhata. „Kui Tallinnas oli valijameeste valimine, mis oli üsna frustreriv üritus, siis ma korjasin pärast täiesti ennastunustavalt koduaias õunu. Ma tean, et kui ma ei taha, siis ma ei pea rääkima poliitikast. On koht, kuhu põgeneda.“

Kuigi paljud eeldavad, et Keidu poliitilise karjääri taga on kodune nõuandja

Rain (Rain Rosimannus, Riigikogu liige ja RE volikogu esimees), siis tegelikkuses see nii pole. „Kui keegi koduvideot teeks, siis võiksite näha üsna kirglikke vaidlusi. Nii ikka ei ole, et Rain ütleb ja Keit teeb. Ta pigem ei anna mulle nõu. Ei teagi, kas ta teeb seda teadlikult või mitte. Aga jah, kõik teemad saavad koos läbi arutatud ja vaieldud küll.“ Ja oma otsused teeb Keit alati ise: „Minu eest on väga keeruline otsustada, sellist oskust pole veel kellelgi, ka mitte Rainil,“ lööb Keidus enesekindel MINA välja.

„On hea, et mul on keegi, kes sama valdkonna vastu huvi tunneb. Ma ei kujuta ette milline enesepiitsutaja peaks olema see mees, kes tegeleb muu ametiga ja elab täiesti teises rütmis. Mis elu see oleks, kui ma tulen peale ühteteist alles koju ja tahan siis veel riigieelarve üle arutada. See on positiivne, et ajame Rainiga sama asja ja elame samas rütmis.“

Keidule meeldivad inimesed, kel säde silmis on. Ja kui midagi ei meeldi, siis selle ütleb Keit julgelt kohe välja: „Liiga otsekoheselt ütlen. Seda on mulle aegajalt ka etteheidetud. Poliitikas peaks olema kompromissialtim ja pehmem. Võib-olla see on selline asi, mis tuleb ajaga. Aga ma ei armasta keerutamist.“

Kristian Pentus, noorem vend

Kui järjestada kõik maailma inimesed töökuse ja agaruse järgi, oleks Keit kindlasti esimese 50 sees. Temas lihtsalt on mingit meeletut „pauerit“ nii palju, et ta suudab sellega ka teisi nakatada. Seejuures viib ta alati lõpule kõik, mida on alustanud.

Vähe on ühiskonna-alaseid teemasid millega ta kursis ei oleks. Vahel tekib küsimus mõne ühiskondliku teema kohta ning pea alati võin kindel olla, et ta teab sellele vastust. Mõnikord, olles milleski kindel ja siis seda Keidiga arutades, võib ta sinu arvamust drastiliselt muuta. Seda just seepärast, et ta teeb endale kõik alati põhjalikult selgeks.

Võin öelda, et inimene, kes ei ole kuulnud Keiti oma seisukohti mõnes debatis kaitsmas, olgu siis avalik või eraviisiline, ei tea, mida tähendab tulihingelisus. Aga see ei tähenda, et Keit oleks töönarukomaan. Selle töökuse ja agaruse juures on Keidil suurepärane võime lõõgastuda ja nendest vähestest puhkehetkedest kõik võtta. Ma usun, et just tänu sellistele inimestele nagu Keit, on Eesti tänasel päeval seal kus ta on.

Pere keskel õnne valamine on Keidule lapsest peale väga meeldinud

Väino Hallikmägi

Pärnu Linnavolikogu liige

Teel tippu

Mul on hulgaliselt tuttavaid ja sõpru, kes loevad oma suve kordaläinuks kui nad on kasvõi päevagi Pärnus veetnud. Seda imelikum tundus ettepanek, nüüd juba kaheksandat suve pärnakana, siit suvel kuskile mujale puhkama minna. Õigustuseks oli ainult fakt, et reisi, mida kavandasin, muul ajal kui suvel ei korraldata. Tegemist oli Reisiga Türgi, ronimisega Ararati tippu.

Ararat (tipp 5135 m) ei ole just sagedane matkajate sihtpunkt kuna asub Ida-Türgis ja pääs sinna on siiani Türgi võimude poolt äärmiselt keeruliseks tehtud. On ka põhjust, nimetan ainult mõningad märksõnad; piir Armeeniaga (mis tänini kinni), kurdid, kõrge terrorismi oht, piir Iraaniga.

Miks läksin?

Mulle meeldib ennast proovile panna. Mägironimine on väga konkreetne, kindla eesmärgi püstitamine. Kindel eesmärk, tippu tõusmine, on realselt fikseeritav. Fantastiline on see enesetunne kui oled püstitatud eesmärgi saavutanud.

Meil on ees Riigikogu valimised. Mitte kõik, kes püstitavad endale eesmärgi saada valituks ei osutu valituks. Soovin edu ja tahtejõudu oma erakonna kaaslastele Toompea tippu jõudmisel.

Tõnis Kõiv

Riigikogu liige

Ilus puhkuseaeg

Sel suvel sai puhatud väga erineval moel. Käisime perega Soomes Naantalisis asuval Muumimaal ja samuti Väski saarel. Viimane on röövlite saar, kuhu on legendi järgi maetud röövlite kokkuriisutud aarded. Nelja ja poole aastasele pojale oli aarete otsimine Väski saarel väga meelde jääv elamus, teismelisel e tütrele meeldis kohalik kaubamaja muidugi rohkem.

Kui pea kuu aega hiljem sai koduaias hakatud puude istutamiseks auke kaevama, oli poja kohe uurimas, et kas otsid aardeid või? Tema tahab ka kaevata. Kaevata ta muidugi sai, kuid kulda me ei otsinud ega leidnud. Hoopis istutasime neli mägimändi, kaks hõbekuusket ja ühe seederänni. Puu istutamine on üks suurt rahuolu pakkuv töö.

Suure osa suvest veetsime Paides asuvas suvilas. Tiirutasime ratastega linna vahel, käisime järves ujumas ning lihtsalt puhkasime mõningat aiatööd tehes.

Lihagrillimise kõrvale maitseid abikaasa Marge poolt kasvatatud kurgid, tomatid, till ja sibulad väga hästi. Õnneks oli suvi mõnusalt päikesepaisteline ja kuiv, nii ei tekkinud muruniitmisest tüütut kohustust. Tore puhkus oli.

Tõnis Kõiv abikaasa Marge ja poeg Tõnisega suvilas. Foto: Järva Teataja

Peaminister Andrus Ansip oli tõine suvi ja hingetõmbamiseks aega vaid paar nädalat. Tõistest tegemistest annab Reformikiri illustreeritud ülevaate, aga oma lühikesest, kuid meelejäävast suvepuhkusest, räägib ta ise. Fotod: Peaministri büroo.

Foto: Peeter Langoviits, Postimees

Tugeva majanduse eelarve

Septembri lõpus saatis Valitsus Riigikogusse 2006 aasta lisaelarve ja 2007 aasta riigieelarve seaduse. Järgmise aasta eelarve tulude maht on 75,7 miljardit krooni ja kulude maht 74,4 miljardit krooni. See-ga ületavad riigieelarve tulud kulusid 1,3 miljardi võrra. Nii suur planeeritud eelarveülejäak on Eesti vabariigi ajaloos esmakordne.

“Kiirest majanduskasvust, heast tulude laekumisest ja mõistlikust eelarvepoliitika-st tulenevalt on Eesti riigi rahanduse seis väga hea,“ ütles peaminister Ansip “Järg-misel aastal maksame 1,8 miljardi krooni ulatuses tagasi meie niigi Euroopa väiksei-mat valitsussektori välisvõlga, suurendame reserve ja koostame ülejäägiga eelarve.”

2007. aasta eelarves on olulisel kohal sise-julgeolekualase valmisoleku ja võimekuse suurendamine. Politseinike palgatõusuks

suunatakse 220 miljonit, päästeametnike palgatõusuks 78 miljonit, piirivalveamet-nike palgatõusuks 38 miljonit, maksu- ja tolliametnike palgatõusuks 82 miljonit ja vanglaametnike palgatõusuks 84 miljonit krooni. Keskmiselt tähendab see palgatõu-su suurusjärgus 30 protsenti.

Fotole on jäädvustatud peaministri kül-laskäik ühe Tallinna suurima tööandaja Elcoteqi tehasesse.

“Ja siis ma löön siia niimoodi – “kolksti” haamriga ja asi on otsustatud”
Lastekaitsepäeval oli Valitsuse istungite saal tavapärasest rahvarohkemalt asustatud.

“Eesti viie rikkaima Euroopa Liidu riigi hulka” ei ole pelgalt loosung, selle taga on väga põhjalikud arvestused. Kui praegu on Eesti sisemajanduse kogutoodang ühe inimese kohta 61,4% Euroopa Liidu keskmisest, siis eesmärgiks on 122,5% ehk veerandi jagu parem elujärg kui keskmisel eurooplasel. Eesmärgi saavutamiseks peab Eesti majandus järgmisel 15 aastal kasvama 5% kiiremini kui tänastel Euroopa jõukaimatel riikidel. See tähendab keskmiselt 7,5-8% suurust reaalkasvu igal aastal.

“Just, sellist Eestit me tahtsimegi!”
Iseseisvuse taastamise aastapäeval vahetult peale debatti ETV erisaates kutus peaminister rahvast üles hääletama Riigikogu valimistel Savisaare ja Reiljani pakki vastu. Pakt pöörab Ansipi sõnul pea peale Eesti raske tööga saavutatud edu.

Andrus Ansip, peaminister

Minu selle suve eredaim puhkusemälestus pärineb perega Ruhnu, Vilsandi ja Naissaare külastamisest. Ruhnul lootsime kangesti karu näha, aga mida ei olnud, seda ei olnud. Siis ei jäänud muud üle kui tütre rõõmuks ise karu jälgi teha. Sügava mulje jätsid ka Eesti vanim säilinud puukirik ning Ruhnu elanike positiivne ellusuhtumine.

Naissaarel tutvusime teiste hulgas saare ainsa põliselaniku, rongijuht Petkaga. Ühisel jõul tõstsime päevinäinud dressiini rööbastele ja tegime lõbusõitu. Naissaare põhjaosas asuva pompöösse suurtükipatarei juurde ning hiljem ka Omari Kүүni teatrietendusele Vastutuulelaev sõitsime veoauto kastis. Kuna liinilaeva kohad olid kõik välja müüdnud, kujunes saarelt tagasisõit ka omaette elamuseks – tulime kummipaadiga otse Muraste piirivalvekooli lähisteile Tilgu sadamasse. Seda sõitu ei olegi võimalik sõnades kirjeldada.

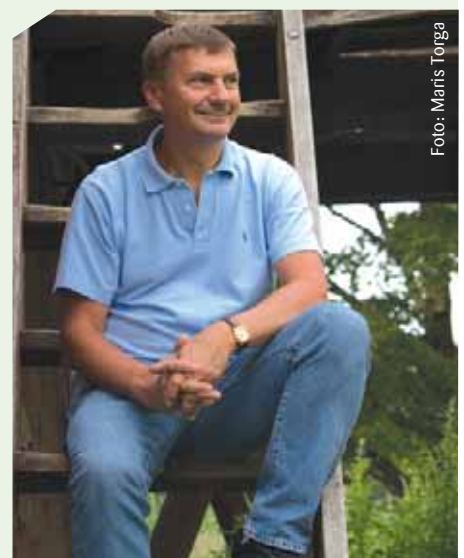

Foto: Maris Torga

Viimased pool aastat on Reformierakonna vastavate valdkondade asjatundjad tegetanud 2007. aasta Riigikogu valimiste programmi koostamisega. Esimesed tulemused on tänaseks valminud. Toome siinkohal tutvumiseks lühikokkuvõtted majandus-, haridus- ja teadus-, pere- ja rahvastiku- ning keelepoliitika põhiteesidest. Kõik ettepanekud muudatuste ning parenduste tegemiseks on oodatud. Lõplik programmi kinnitamine toimub 13. jaanuaril 2007 Eesti Reformierakonna Üldkogul.

Majanduspoliitika

Loe lisa: www.reform.ee/majandus

Reformierakonna poliitika pikaajaline eesmärk on Eesti viimine Euroopa Liidu viie jõukaima riigi hulka. Selles suunas tuleb hakata astuma kohe. Visioonist lähtuvalt oleme väljatöötanud põhilised majanduspoliitilised suunad järgmiseks Riigikogu võimuperioodiks.

1. Tulumaksuäär langetatakse aastaks 2011 18%-le ja aastaks 2015 12%-le. Käibemaksuäär ei muudeta.
2. Eesti säilitab oma eduka tulumaksusüsteemi, mille kohaselt ettevõtlusse investeeritud ettevõtja kasumit ei maksustata.
3. Säästmise soodustamiseks muudetakse tulumaksuseadust selliselt, et

- füüsiliste isikute väärtpaberinvesteeringutelt teenitud kasumit ei maksustata tulumaksuga, kui see reinvesteeritakse väärtpaberitesse 90 päeva jooksul.
4. Ettevõtluse alustamine muudetakse senisest lihtsamaks. Eestis saab asutada õigusvõimelise ettevõtte 2 tunniga. Kõik vajalikud formaalsused ettevõtluse alustamiseks saab teha notari juures.
  5. Väike- ja keskmise suurusega ettevõtlusega tegelemine muudetakse lihtsamaks. Lihtsustatakse osaühingute loomist ja nende tegevuse nõudeid.

6. Õiguskindluse tugevdamiseks tehakse äriregistri põhiandmed ja kinnistusraamat veebikeskkonnas tasuta kättesaadavaks.

7. Vähendatakse tegevusalasid, millega tegelemisel nõutakse ettevõtjalt tegevuslubasid ja litsentse. Kogu tegevuslubadega seondud regulatsioon koondatakse ühte õigusakti.

8. Riigi ülesannete täitmiseks mittevajalik riigile kuuluv kinnisvara (sh riigile valitsemiseks mittevajalik maa) antakse kasutamiseks või müüakse erakätesse avaliku ja läbipaistva konkursi korras.

9. Müüakse avaliku konkursi korras riigi ülesannete täitmiseks mittevajalikud riigi osalused (aktsiad, osakud).

10. Riigilõivud muudetakse kulupõhiseks.

11. Liberaliseeritakse tööjõuturg, muuhulgas võetakse vastu uus töölepingu seadus.

12. Pankrotimenetluse kõrvale luuakse saneerimismenetlus, mis võimaldab ettevõtet säilitada ka raskes majandusolukorras.

13. Tagatakse vaba ja õiglane turukonkurents ettevõtjate vahel. Monopolide, kartellide ja turumanipulatsioonide suhtes, mis kergitavad tarbijahindu, rakendatakse riiklikku sundi.

14. Riigihangetega soetatud kaupadele ja teenustele luuakse toimiv kvaliteedijärelevalve.

15. Kohtumenetluse kõrvale luuakse vajalikud lepitusmenetlused, mis võimaldavad vaidluste lahendamist ja kokkulepete täitmist kohtumenetlusest kiiremini.

16. Suurendatakse riigi investeeringuid teadus- ja arendustegevusse ning infrastruktuuri arendamisse.

Kommenteerib majanduspoliitika töögrupi liige **Igor Gräzin**

Inimese tõelise vabaduse tagamiseks, tema eneseteostamiseks, parima ja huvitavaima elamis- ja töötamisviisi leidmiseks ja lihtsalt – inimese õnnelikuks eluks ei piisa sellest, kui oleme taganud ettevõtluse erastamine. Suur, monopolne kapital, kes on suuteline tarbijale ja töötajale peale suruma oma mistahes tingimusi, on võimeline ahistama samal moel, kui riiklik-sotsialistlik plaanisüsteem. Sellepärast me leiamegi, et olles suutnud rajada ja kindlustada kapitalistliku tootmise vundamendi ja taganud meie majanduse enneolematult kiire kasvu, on meie esmaülesandeks täna võimalikult paljude uute keskmiste- ja väikese suurusega ettevõtete loomine. Seejuures ei mõtle ma „tagasiminekut pesu- ja kingsepa-kodade majandusse”, vaid edasiminekut ettevõtlusesse, mis rajaneb kaasaja kõrgetel tehnoloogilistel saavutustel. Just sellele eesmärgile on allutatud meie ideed ettevõtluse kui niisuguse alustamise maksimaalselt lihtsast korrast, mistahes raha (kui potentsiaalse kapitali) minimaalsest maksustamisest (juhul, kui see pöörduv tootmisesse tagasi, siis olgu ta maksuvaba üleüldse!).

Illustratsioonid: Raivo Järvi

Haridus- ja teaduspoliitika

Loe lisa: www.reform.ee/haridus

Reformierakonna eesmärk on poliitika juurutamine, mis kindlustaks Eesti elanikele konkurentsivõimelise, võrdseid võimalusi pakkuva hariduse kättesaadavuse ning Eesti teaduse arengu ja selle kaudu oskused ja teadmised edukaks toimetulekuks globaliseeruvast maailmast.

1. Kõigile tagatakse alghariduse saamine võimalikult elukoha lähedal. Selleks rakendatakse algklassides pearaha osana nn baasraha komponent, mida teatud õpilaste arvust alates makstakse ka iga täitmata õpilaskoha eest.

2. Iga-aastaselt suurendatakse investeringute komponenti üldhariduskoolide pearahas. Kõigi üldhariduskoolide klassiruumid muudetakse soojaks ja valgeks.

3. Põhikoolist väljalangejate arvu vähendamiseks pööratakse erilist tähelepanu laste paremale ettevalmistamisele kooliks – selleks annab võimaluse alushariduse riiklik rahastamine. /---/

4. Riiklikud õppekavad viiakse vastavusse teaduspõhise elulaadiga, muuhulgas suurendades tähelepanu IT ja kommunikatiivsete kompetentside omandamisele /---/.

5. Kutsehariduse omandamise võimalused muudetakse paindlikumaks – kutseõpet võimaldatakse ka neile, kel põhikool lõpetamata; luuakse tingimused erasektori oluliselt suuremaks kaasamiseks kutsehariduse ajakohastamiseks.

6. Soodustatakse säästmist oma laste kutse- ja kõrghariduse rahastamiseks, selleks muudetakse vanemate sissetulust oma lapse hariduskindlustusse vähendatavaks füüsilise isiku maksustatavast aastatulust.

7. Et igaühel oleks võimalus õppida kõrgkoolis tõstetakse riigi poolt tagatud õppelaenu summat kuni 60 000 kroonini aastas. Õppelaenu võimaldatakse ka kutsehariduse omandamiseks. /---/

8. Riik soosib igati kõrghariduse omandamist. Ühiskond peab seadma endale

eesmärgiks, et üle poole tema tööealisest elanikkonnast oleks omandanud kõrghariduse. Riik toetab rahvuslikke ülikooli teadustööks vajaliku infrastruktuuri rajamisel.

9. Kõrghariduses toetatakse euroopalike kvaliteedipõhimõtete ning kvaliteedihindamise korralduse juurutamist ning rahvusvahelistumist.

10. Haridusele ja teadusele kulutatavat

osa rahvuslikust koguproduktist suurendatakse oluliselt. Eesmärgiks seatakse uurimistegevusele ja innovatsioonile tehtavate kulutuste jõudmine 3%-ni sisemajanduse kogutoodangust (SKT), kusjuures sellest vähemalt kolmandiku tagab riik eelarveliste eraldiste kaudu. /---/

11. Eesti ühiskonna konkurentsivõime arendamiseks toetab riik Eesti arengu ja jätkusuutlikkusega seotud valdkondade prioriteetsust, sealhulgas teadus- ja tehnoloogiaparkide rajamist ning säästlike innovaatiliste tehnoloogiate väljaarendamist ja kasutuselevõttu. /---/

12. Kõigile vähemusrahvustele tagatakse õigus iseseisvalt korraldada põhihariduse andmine oma emakeeles. Riik tagab vähemusrahvuste keeles põhiharidust andvates koolides eesti keele ja eesti ajaloo ning kultuuri aluste õpetamise sellisel tasemel, mis võimaldab igaühel jätkata oma haridusteel eestikeelses õppekeskkonnas.

Kommenteerib haridus- ja teaduspoliitika töögrupi liige **Helmer Jõgi**

Reformierakonna haridusteesid tekitasid avaldamise järel elavat huvi. Kommenteerimiseks küsiti Õpetajate Lehest, ka haridustöötajate meililistides arutati neid elavalt.

Meie lastevaesel ajal peab alusharidus aga olema riigi poolt kinni makstav. See tagab kooliküpsuse ja ühtlase ettevalmistuse kõigile lastele, kes kooli lähevad ja vähendab põhikoolist väljalangevust. Taotledes vähemalt pooltele Eesti elanikele kõrgharidust aitab meid aga edasi teadmispõhise ühiskonna poole.

Kogu maailmas on kõrgharidus üha suurenev äri, kus erasektori osakaal märgatav ja tunnetatav. Ka Eestis ei saa olla teisiti. Peame siin arvestama Euroopa Komisjoni soovitusetega ja asjaoluga, et tegutseme Euroopa ühtses kõrgharidusruumis. Sõltume ka naabermaadest ning peame nende hariduspoliitikast kõrghariduse suhtes hoolega jälgima.

Seto paik om pall'o hüä!

Setomaal käis Annika Arras.

Veel viis aastat tagasi ei tundnud MARGUS TIMMO (45) oma juurte vastu sügavat huvi. Aga elu teeb kummalisi keerdkäike. Uute väljakutsete otsingul, läbi juhuste, on tänaseks saanud temast tulihingeline seto. Korraga on käsil Setomaa Valdade Liidu juhtimine ning vanavanemate talu taastamine Härmal, Setomaal loomulikult.

Kohtume Margusega Meremäe Savipäevadel. Omamoodi hõng on sellel üritusel. Ilm on jahe ja tuuline, kuid setosid see ei heiduta – kuum tee ja lonks „handsat“ panevad vere käima. Laste nägusid katavad savimaskid, naised vaaritavad lõkkel savipotis putru, mehed ootavad maa sees savitaskutes rabarberilehe sisse mässitud liha küpsemist, teadmishimulised õpivad savikrohvi tehnikat. Mõnus sagimine käib.

Setoks saamise lugu

Lõkke ääres seistes ja juttu puhudes Margus mulle tunnistas, et veel hilja-aegu ei olnud temal ja Setomaal tugevat

tõmmet. Oma juurtest Setomaal on ta alati teadlik olnud, kuid sügavamalt pole huvi tundnud. Umbes viis aastat tagasi sattus ta juhuslikult Potiseto matkale.

Hoone esivanemate kodus Härmal

Viis päeva sõideti hobustega Setomaalt Tartu poole Hansapäevadele, setoriided seljas, pillimehed vankris. Raha eest midagi osta ei tohtinud, toitu ja öömaja võis kaubelda ainult kaasas olnud pottide eest, nii nagu omal ajal setod seda tegid. Külast külla liikudes ja kunagisest potisetodest legende korjates selgus, et 1956-ndal aastal oli viimane potiseto käinud valgel hobusel Ahjal ja vahetanud ühe poti õhtusöögi, pitsi viina ning öömaja vastu. Margus koos kaaslastega sattus täiesti juhuslikult täpselt samasse kohta sööma. „Potiseto matkal tekkiski mul suur isu oma juurtest rohkem teada saada, veri hakkas seto pärandkultuuri järgi vemmeldama,“ ütleb Margus naerunoot hääles.

Setomaa Valdade Liit

Mõni aasta peale matka saabus ettepanek asuda juhtima Setomaa Valdade Liitu (SVL). Viimane oli asutatud juba pea kümme aastat tagasi nelja Setomaa valla poolt (Mikitamäe, Värskä, Meremäe ja 1/3 Missot kattub ajaloolise Setomaa

territooriumiga Eesti poolel. Venemaa poolel oli Petserimaa). Igal aastal juhtis liitu üks Setomaa vallavanematest. „Aga elus on ikka nii, et kui on probleemid, siis on probleemid ikka korraga igal pool, mistõttu oli ka liidu töö hästi stiihiline, tehti siis kui parasjagu aega oli,“ teab Margus liidu ajalugu.

Setost ärimees Margus Linnamägi oli SVL tegemisi väiksemate summadega ennegi toetanud, aga paar aastat tagasi tekkis tal mõte anda liidule korraga miljon krooni, tingimusel, et raha kasutatakse ühistel eesmärkidel. Sihipärane liidu edendamine nõudis ka juhti ning nõnda jõudiski Margus Timmoni ettepanek asuda SVL tegevust juhtima. „Otsisin just võimalust Põlvamaale tagasitulemiseks. Töö Maaturismis (toim. MTÜ Eesti Maaturism) oli end minu jaoks ammendanud ja ma ei leidnud endas motivatsiooni oma hotelli ja talli (toim. Pesa Hotell ja Timmo Tallid) ka tagasi igapäevasele tööle minna.“

„Kutsusime koos Margusega vallavane-

mad kokku, et arutada, mida kasulikku saaks Setomaa heaks ära teha. Esimese hooga leiti, et tore on, jagame raha ära, iga vald saab 250 000 krooni“. See eestlasele omane idee maeti kohe maha. Saabus hoopis periood täis koosolekuid, ajurünnakuid ja probleemide kaardistamisi. „Ausalt öeldes, saime me päris süngepaki kokku!“ on Margus veel senini uhke. „Prioriteediks sai Setomaa majanduslik ja kultuuriline jätkusuutlikkus läbi ettevõtluse arendamise. Et inimesed, kellele meeldib maal elada, leiaks tööd ja siit ära ei läheks.“

Muutused ei tule kergelt

Uuenduste siseseviimine pole lihtne olnud. Täna on jää murduma haka-

nud. „Vanusega kaasneb siin suur pessimism, seepärast hakkasime noortest pihta. Vanemal generatsioonil on lootusetuse tunne, nagunii midagi ei muutu, elame oma aja lihtsalt ära. Nende suhtumine on, et “mind peab toetama seepärast, et ma siin elan“. Noored tahavad ikka ise teha, nad ei vaja otsetoetusi vaid tingimusi, milles tegutseda saaks.“ Margus on arusaaja, mida muud see inimene ikka uskuda saab kui aastakümneid mitte midagi paremuse poole liikunud pole ning neid jutumehi on Setomaal ennegi käinud, tegijaid paraku vähe. „Kultuuri on siin õnneks osatud hoida ja arendada juba aastaid, aga kulutuuri üksi ei piisa kui elatist pole,“ tõdeb Margus.

„Tegime ühe uuringu. Selgus et 75% Setomaa ettevõtlusest on primaarsekto-

ris ehk põllumajanduses. Praeguses majandusarengus ei ole mõtet traditsioonilise põllumajandusega Setomaal enam tegeleda, põllumassiivid on imeväiksed ja savikad – mullaviljakus on kehv,“ arutleb Margus. Ainus lahendus on ettevõtluse ümberstruktureerimine. Üks suund on ümbertöötlev, näitena võib tuua käsitöö ja teine on teenindav ehk näiteks turismivaldkond.

Ega Margus seda kõike siis üksi tee. SLVs on lisaks temale veel kaks aktivisti, Aare Hõrna kultuurialal ning kirotajaks (*toim. juhi abi või nõunik*) on Tallinnast Kaja Tullus, kes samuti Lõuna-Eestisse ihkas ära tulla. „Tänaseks oleme suurenandanud Valdade Liidu eelarve nelja miljoni, mida me erinevaid projekte kirjutades oleme juurde kogunud. Kolmekesi ühise eesmärgi nimel töötades, lähtume põhimõttest, et kui teenime palju raha, siis saame abilisi juurde palgata kui ei, siis teeme ise kõik ära.“ Viimasel ajal on areng järjest kiiremaks muutunud, heaks näiteks on kasvõi Seto Käsitöö Kogo ja MTÜ Setomaa Turism tekkimine. Margus leiab, et nende töö üks oluline osa ongi sarnaste huvidega inimeste ühendamine: „Alati on kümne inimese peas koos kogu tarkus parimate otsuste langetamiseks, küsimus on ainult selles, kuidas nad kokku saaks ja kuidas nad üksteisega rääkima hakkaks.“

Tulevikuplaanid on uhked ja hing ihkab kiiremini tulemust näha. Aga suured muutused ei toimu üleöö. „Tekkimas on uus MTÜ – Piiriääre Energiaarendus. Meil on plaan vähendada Setomaa sõltuvust Vene ja Eesti energiast. Üks teadlastegrupp hakkab lähiajal kogu Setomaa energiaressurssi kaardistama,“ avaldab Margus pisut ka homseid tegevusi.

Vanavanaisa Filippi jälgedes

Olles lahanud ära kõik setode mured ja rõõmud, otsustame sõita Härmale Marguse esivanematekodu vaatama. Täna on sellest saanud suvekodu Marguse perle – abikaasa Mari (34) ja

lapsed Liise (1 aasta ja 10 kuud) ning Alfred (6), mida jõudumööda ühiselt taastatakse.

Härmale jõudes avaneb meile esmalt vaade taluõuele. Silma jääb päris vanu ja ajahambast näritud hooneid kui ka ajas-tuhõngu hoidvalt taastatud maju. Margus räägib innustunult milline taluhoov kunagi oli – kus oli karjalaske värav, kus hobusetall, kus vanavanaisa maja ja mida täpselt oli vanaisa ehitanud.

„Vanavanaisa nimi oli Filipp, teist nime tal ei olnud seepärast, et esimese vabariigi ajal alles hakati perenimesid andma. Tal oli siis neli poega, kellest kaks võtsid perekonnanimeks Timmo, üks Makke ja üks Härm,“ teab Margus ja oma jutu

illustreerimiseks näitab ka tare seinalt olevat sugupuud. „Ma olen alati imestunud, et miks mu vanemad ja vanavanemad oma suguvõsa põlvkondi nii pikalt tagasi mäletavad.“

EESTIMAA AVARUSTES

Aga setodel oli see reegel, et nad välja-poolle ei abiellunud. Pidid enda keskele jääma. Selle järgi valitigi elukaaslas ja tänu sellele nad nii hästi teavadki, kuidas suguvõsa edasi arenes.“

„Elektrit meil siin pole ja oleme otsustanud, et ei pane ka.“ on Margus kindlameelne, kuid isa auks kavatseb ta siiski tuulegeneraatori üles panna. „Isa laadis omal ajal selle abil raadio akusid ja kogu küla käis tema pool raadiot kuulamas.“ Abikaasa Mari rõhutab veel, et tarre polegi elektrit vaja, sest ilma teleka ja arvutita on niigi hea olla ning lapsed leiavad

tegevust varahommikust hilisõhtuni. „Ka sõbrad on siinse maaelu mõnud avastanud ja on päris tihedad külalised,“ ütleb Mari.

Sõbrad kipuvad külla saabuma suuremate pühade ajal. Setode kultuur on kirev nagu setomemmede varruka kirjad! Õigeusklike setode kirikupühad on alati rahvarohked üritused. 19. augustil on Paasapäev, kus Obinitsa väikesele surnuaiale tuleb kokku tuhandeid inimesi. Tegemist on õigeusu traditsiooniga, kus teenistusele järgneb ristikäik ümber kiriku ja seejärel süüakse haudadel. „Terve

surnuaed oli kaetud toitu täis valgete linikutega, kõndida eriti ei saanud, sest igale poole kutsuti juurde juttu rääkima ja sööma,“ meenutab Margus sellesuvist Paasapäeva.

Meremäel ja Härmal käidud, olen setodest lummatud. Kergelt piinlik on ka, et ma põlise tallinlasena pole varem Eesti äärealade kultuuri vastu rohkem huvi tundnud. 28. oktoobril võtan tee Setomaale taas ette ning käin Lindora laadal ära. Ah mis laat see selline on? Üks isemoodi laat on, eks tule ka ja saa teada. ➤

Tänaseks on Härra talust saanud suvekodu Marguse perele.

Kas meie e-tiiger on pigem põõnava kassi sarnane?

RIA arendusnõunik Riho Oks innustab inimesi ID-kaardi abil oma elu lihtsamaks muutma.

kus turul on autosid küllaga, kuid minul õnnestus saada auto eest sootuks rohkem, kui ma alguses küsisin, siis oma üllatuseks kogesin ma ka omanikuvahetuse lihtsuse võlu.

Oli laupäevane päev ja saabus sõiduki ostja. Peale pikka proovisõitu oli huviline rohkem kui kindel, et soovib olla minu auto uus omanik. Kell oli tiksunud juba pealelõunast aega ja eeldasime, et too päev enam pabereid vormistada ei jõua. Kuna ostja oli Loksa inimene, siis leppisime kokku, et ta tuleb esmaspäeval Tallinna ja püüame koos leida aja, et vormistamas ära käia. Nii nagu paljudel Teist, oli ka minul kahjuks esmaspäevane päev täis üllatuskoosolekuid ning aega oli vähem kui vähe. Tabasin end mõttelt, et kindlasti onprobleemi lahendamiseks lihtsam viis. Otsisin sixty-sixty lahendust ehk mõlemapoolset võitu ja rahulolu.

Sirvisin ARK kodulehte ja seal ta oli – volituse vorm internetist kättesaadav. Nii otsustasingi täita avaluse ja selle digitaalselt ID-kaardi abil allkirjastada. Saatsin siis digitaalse allkirjaga varustatud blanketi e-posti teel ARKsse ja helistasin igaks juhuks üle, olemaks kindel, et riigiasutuses ollakse nagu kord ja kohus ette näeb, võimelised sellega edasi toimetama. Mingeid probleeme ei tekkinud. Parima teeninduse pakkumise mõttes küsiti veel ülegi, et millisesse ARK bürosse ostja läheb.

Ma ei saa küll väita, et ostja sai sama lihtsalt asjad aetud, sest tema pidi ilmselt seisma siiski pikas järjekorras ja maksma üksi kõik asjaajamisega seotud kulutused, aga olles näinud uut omanikku peale paari kuud, siis võin öelda, et hea

auto korvas ilmselt ka tema vaeva.

„Kiusa“ ametkondi!

Tean, et ARK on arendamas veelgi mugavamat paberivaba lahendust kui seda on blankettide digitaallkirjastamine, kuid juba praegu on võimalik elektroonilisi kanaleid kasutades saada riigi poolt hästi teenindatud.

Võib-olla mõned teist juba praegu teavad nimetada oponentide väiteid stiilis et „ju on ARK pigem erand kui reegel” ning et meie e-tiiger on ikka pigem põõnava kassi sarnane. Ma tahan kõigile kahtlejatele ning kõigile, kes samuti on kaasatud sarnastesse vaidlustesse südamele panna, et loomulikult ei pea me jääma kumblemale rahulolusse, kuid lokkav negatiivsus meid samuti edasi ei vii.

Kutsungi lugejat ise omal nahal proovima kütuda samalaadselt – „kiusama” erinevaid organisatsioone – sest uskuge mind, et kui üks või teine organisatsioon saab piisava hulga digitaalselt allkirjastatud dokumente, siis hakkavad nad peagi mõtlema sellele, kuidas muuta kliendi-teenindus mõlemale osapoolle veelgi mugavamaks, sest blankettide hunnikud paber- või elektroonilisel kandjal ei ole kindlasti veel mugava asjaajamise lagi, kuid kindlasti samm õiges suunas.

Mul oleks hea meel, kui Sa oma häid aga ka veel mitte nii häid kogemusi meiega jagaks: riho.oks@eesti.ee

Kõik vajalik ID kaardi kasutuselevõtuks: www.id.ee
Valik erinevaid blankette ja avaliku sektori e-teenuseid aadressil: www.eesti.ee
Turvalisust taga abilistega aadressil: www.arvutikaitse.ee

On fakt, et tänaseks on Eesti-maa elanikele väljastatud üle ühe miljoni ID-kaardi. Selle tõlgendused on aga seinast sein – ühed räägivad, kuidas ID-kaarti saab edukalt kasutada lume-kraabitsana, teised kiidavad mugavusi, mis kaardi elektroonilise kasutamise-ga neile osaks saanud on. Selle asemel, et tõmmata leere, tahaksin ma inimesi vaidlemise asemel innustada tegutsema.

Kuigi meil on ID-kaardi kasutamist soodustav seadusandlik ruum, siis on selge, et ilma kasutajaskonna poolse huvita ei ole ka teenuse pakkujatel huvi kasutajatest lähtuda. Kõik saab alguse meist endist – sellest miljonist, kes ID-kaart rahakoti vahel mööda Eestimaad ringi käib. Loodan, et minu paari kuu tagusest heast kogemusest ID-kaardi kasutamisel saavad innustust teisedki.

Peaegu virtuaalne automüük

Mõni kuu tagasi otsustasin müüa oma sõiduauto. Peale positiivse kogemuse,

Foto: Ardo Kaljuvee, Eesti Päevaleht

Suvepäevad

Reformierakonna suvepäevad toimusid sel suvel Kuutsemäel. Reformikiri teeb üritusest lühikese pildireportaazi. Fotod: Maris Torga ja Mati Leet.

Levisid kuuldused, et pannkoogitainas hakkab otsa lõppema. Läks kiireks. Rein Aidma koos Sergei Ivanoviga jooksid pannkoogileiti poole kisades: „Ülle, meile ka!“

Riigikogulased küpsetasid suvepäevadel agaralt pannkooke. Maitseid üsna hästi. Pildil Ülle Rajasalu ja Väino Linde kokaametis ning Leino Mägi maitseelamusi nautimas

Peaesineja Tanel Padar & The Sun andis peole õige hoo sisse!

Suvepäevadest valmis lühifilm. Fotol intervjuueerib Lauri Luik võrumaameest Erki Saarmani.

Sport on terviseks! Päeva alustati hommikuvõimlemisega

Kohtunik Veikko Raasuke tööhoos

See hiigelpall tallas nii mõnegi orava enda alla. Hea, et päriselus nii suured „kerad“ meist üle ei veere!

Liberalismi Akadeemia

Käesoleva aasta kevadel sai Eestis hoo sisse Liberalismi Akadeemia. Millega täpsemalt tegu on? Selgitusi jagab akadeemia igapäevast tegevust juhtiv Allan Allmere.

Akadeemia missiooniks on propageerida liberaalset maailmavaadet Eestis ja anda Reformierakonna liikmetele võimalust end ideoloogiliselt harida. Bentham on tähendanud, et liberaalid on teiste maailmavaadetega inimestest sümpaatsemad ja lõbusamad – seega on akadeemia avatud kõigile liberalismi huvilistele ka väljastpoolt erakonda, et sümpaatsete ring laienuks veelgi.

Igapäevatöös tegeleb akadeemia koolituste korraldamisega, ideoloogiliste raamatute tõlkimise ning liberalismi portaali www.liberalism.ee haldamisega.

Koolitused on jaotatud kolme ossa, mille käigus käsitletakse teemasid Liberalismi ABC, Majandus, Ühiskond. Koolitused läbinuna omab inimene suuremat ja selgemat ülevaadet liberaalsest maailmavaatest. Koolitajateks on enamjaolt

oma valdkonna parimad spetsialistid akadeemilisest ringkonnast.

Esimese raamatuna kirjastab Liberalismi Akadeemia Ludwig von Mises' e "Liberalism", mis annab hea ülevaate liberaalse ideoloogia põhitõdedest üldises plaanis. Sellele järgneb Reformierakonna ajalugu käsitleva raamatu koostamine.

Akadeemial on ka oma nõukogu, mille pädevusse kuulub üldiste eesmärkide püstitamine, aastaplaanide seadmine ja ideoloogiline nõustamine.

Nõukokku kuuluvad Reformierakonna peasekretär Kristen Michal, kampaaniajuht Arto Aas, endine peasekretär ja ettevõtja Heiki Kranich, Riigikogu liikmed Igor Gräzin ja Kalev Kukk, ministrid Jürgen Ligi ja Rein Lang ning ettevõtja Kalev Kallemets.

Täna, kus nii mõneski Euroopa Liidu riigis valitsevad vasakpoolsed jõud ning

nende töö tulemusena on kõrge maksumoormus ja aeglane majanduskasv, peame olema valvsad. Eesti eeskujuliku maksusüsteemi, kiire majanduskasvu ning inimeste üldise heaolu tagamisel on Liberalismi Akadeemia ülesandeks ühiskonnas oluline ja kandev roll. Mida rohkem me teame liberalismist, seda kergem on meil vastu seista sotsialistlike meeolude tõusule Eesti ühiskonnas.

Pikemas perspektiivis peab Liberalismi Akadeemia saavutama juhtiva liberaalse maailmavaate keskuse positsiooni Eestis.

MIDA SINA SUVEL TEGID?

Reno Laidre, Elva abilinnapea, Rõngu Vallavolikogu esimees

Matkad Eestimaal

Kevadel suvepuhkust planeerides otsustasin, et tavapärase kodus remondi tegemise asemel viibin maksimaalselt looduses, ning et puhkan korraga kõigist võetud kohustustest.

2006. aasta suvest jäävad mulle meelde paadimatkad Ahja-, Koiva-, Avinurme-

ja Emajöel. Eestimaal rändasin ringi suvepealinnast Pärnust kuni kauge Meerapaluni välja. Sõitsin jalgrattaga 1500 km ja osalesin Elva Rattamaratonil.

Kauni sündmusena meenutan Reformierakonna suvepäevi Käärikul ning IPA (International Police Association) suvepäevi Põdrala vallas, kus uudse kogemusega sain pumppüsiiga lendavaid taldrükuid lasta.

Usun, et vähemalt kolm-neli nädalat aastat tuleks puhkamiseks leida – vaid siis

on võimalik tervist kahjustamata täisväärtuslikult ülejäänud 11 kuud aastas tööd teha.

Ilus hommik oli. Päike paistis ja muusikud laulsid.

Päeva, mil Eesti sai endale väärilise presidendi, meenutab Kristen Michal.

Osa laulis Tammsaare pargis Ilvese toetuseks. Teine seltskond toetas Rüütli Estonia parklas. Kohale tulnud turistid olid üllatunud, et näe, mis kena päev ja veel kaks kontserti samal ajal. Kindlasti jäi ka mulje, et eestlased on ikka kõvad patrioodid, sest enamusel olid kaasas sinimustvalged lipud. Igal juhul uhke ja patriootlik värk.

Õues oli hea ja lahe olla, kuid Estoniasse sisenedes oli õhus tunda elektrit. Ma

polnud ka kindel kas tasub keskera-
kondlaste ja rahvaliidlaste valsa pilgu
all tervitada Vabariigi Valimiskomisjoni
liikmeid, sest mine tea, sellele võib järg-
neda Kesknädala süü-
distus, et just sel het-
kel mõjutasime neid.
Aga, et olen viisakas
inimene ja Kesknädal
pole suurem asi nii-
kuinii, siis tervitasin
ikka. Lootsin, et pahandust ei tule. ETV
ju on juba politseisse antud, sest Fooru-
mi saatessa helistanud inimeste arvamus
polnud Keskerakonna meelest õige.

Mille peale ei jäänud mul muud üle
kui öelda otse – ära süüdistada peeglit,
kui nägu on kõver.

Aga .... Tegelikult oli neile, kes Es-
toniasse kogunesid tulemus juba ette
teada – võidab koostöö ja tulevik. Teg-
elikult tuleb öelda, et meie vastasrinne
Keskerakonnast ja
Rahvaliidust tegi
selle juba mitu
päeva enne sel-
geks, kui hakkas
huupi pori loopi-
ma, närvitsema ja
taganes senistest bravuurselt välja hoi-
gatud numbritest. Vaiksemaks jäid ka
hüüatused – meil on hääled ammu koos
ning need asendusid süüdistustega mee-
dia ja valimiskomisjoni aadressil. Mille

Foto: Andras Kralla / Äripäev

Ärevad hetked Estonias nii Reformierakonna meeskonnale kui tulevasele presidendile enne tulemuse selgumist

peale ei jäänud mul muud üle kui öelda otse – ära süüdistada peeglit, kui nägu on kõver.

Häältelugemine oli minu elu pikim 174-ni lugemine, aga kui oli selge, et hääled on olemas ja Eesti Vabariigi järgmine president on Toomas Hendrik Ilves, siis oli see väga uhke tunne. Tunne oli hea, sest me olime ajanud õiget asja ja teinud seda võimsalt. Meenus, et sel päeva kui me Ilvese esitasime, kõlasid korduvad alltekstina väited, et me teeme trikki, et kogu presidendivalimist nässu keerata. Et tegu on tüüpilise Reformierakonna skeemiga, et oma asja ajada jne.

Täna võiks küll ironiseerides meenutada, et ehk kogu selle töö ja panuse järel Ilvese kampaaniasse oleme suutnud kõrvaldada kahtlused sellelt, mis asja me ajame. Meie jaoks on Eesti tuleviku osas valik väga selge – oleme seisnud alati avatuse, vabaduse ja madala maksumoormuse eest. Me oleme hoolitsenud ka Eesti tuleviku – rahvuse püsijää-

mise eest vanemahüvitist seadustades ja seda pikendades. Nii oli ka presidendi osas meie valik lihtne ja selge, meie väärtustest lähtuv Toomas Hendrik Ilves on Eestile hea president.

Uus president on saanud suure mandaadi – eestlaste ja Eesti inimeste enamusetoetuse. Valijameestekogu ja nelja erakonna toetuse. Inimeste ootused on kõrged – Ilveselt oodatakse poliitilist neutraalsust, sirget selga ja Eesti viimist regiooni liidriks välispoliitilises plaanis.

Poliitiline neutraalsus sai juba korra ka SDE poolt proovile pandud ja tunnistan, et Ilves käitus riigimehena, distantseerides ennast uue „presidendipartei” tekkest. Usun, et ka SDE poolt oli tegu tööveaga, mis andestatakse neile vabaduse esitamisel ja sellega see lugu ka ununeb.

Kui neid valimisi hinnata, siis minu jaoks võitis veendumus, et „võimatut pole olemas”. Ma tean paljusid, kes mind tihti küsimata usaldavad aga praegusel

korral ei uskunud, kui ütlesin, et meie võidame. Nüüd siis usuvad.

See on esimene samm, et öelda – valimised võidame meie. Meie toetus on hea, meie avalik maine on hea ja mis kõige olulisem – me ajame asja mis on meie arvates õige ja viib Eestit edasi.

Täna valimiseni on tegelikult meie ülesanne korrata nagu katkine grammafoni, reklaamimaailmas öeldut, et „**Võimatut pole olemas – see on vaid suur sõna, mida kasutab väike inimene. Tema meelest on lihtsam elada valmis maailmas kui leida endas jõudu maailma muuta. Võimatu ei ole fakt. See on arvamus. Võimatu ei ole lõplik, see on väljakutse. Võimatu on ajutine. Võimatut ei ole olemas.**”

Ühe suure sammu oleme teinud ja uue sümboli loonud. Riigikogu valimiste võiduni on jäänud loetud päevad. Peale seda asume maailma muutma ja Eestist saab veel parem koht elamiseks. Kõigile.

TEGIJA

Eesti sai endale 23. septembril väärilise presidendi. Suures plaanis on uus president tegija. Meie, Reformierakonna siseses, maailmas on TEGIJA – KALEV LILLO. Aitähh Sulle, Kalev, tänu Sinu ennastsalgavale panusele saime me kõik sel päeval rõõmu tunda.

Sellenimelist tiitlit hakkab Reformikiri jagama ka edaspidi. TEGIJA saab olla keegi eriline. Selleks ei pea silma paistma. Selleks tuleb elada oma tavapäraselt elu ja olla selline nagu oled. Küll meie märkame, kui Sa eriline oled.

Sedakorda tutvume Reformierakonna uue pressinõuniku Henri Arrase septembrikuu eelviimase nädala esimese tööpäevaga. Henri on varem töötanud Kristiine linnaosa avalike suhete nõunikuna ning kaasa löönud ka valimiskampaania korraldustöös. Lähiajal loodab ta saada Tallinna Ülikooli reklaami ja meedia eriala läbimist tõendava diplomi.

Päev korraga

Kell 8.55 istun autosse ja pööran rooli Toomepea suunas.

Tallinna liiklus on ... kõigile teada. Siiski jõuan kohale kümme minutit enne koosoleku algust.

Lossimüüride vahele astun juhtumisi koos rahvasaadik Tatjana Muravjovaga, kellel palun end oodata, kuni politseinik kinnitab minu õigust jalutada võimukoridorides. Tatjana abi vajab fraktsiooni ruumi leidmiseks – olen olnud Reformierakonna pressinõunik alles napilt üle kuu ning Riigikogu labürinti keerdkäikudes ekslemisest tüdinud, satun siia tavaliselt kord nädalas. Tõenäoliselt juba leiaksin õige tee, aga parem karta kui kahetseda. Tatjana on teada-tuntud oma abivalmiduse ja heasüdamlikkuse poolest ning koos jõuame fraktsiooni koosolekule.

Minu jaoks algab iga tööpäev koos kohvitassi ning BNS-i ja e-kirjade lugemisega. Täna juhtub see Riigikogus, tavaliselt kontoris. Poole kümneks on kohal reformi rahvasaadikud ja fraktsiooni esimees Jaanus Tamkivi saab alustada koosolekuga. Lisaks rahvasaadikutele ja nõunikele osalevad koosolekul ka peaminister Andrus Ansip ja kaitseminister Jürgen Ligi.

Enamus koosolekust läheb sujuvalt – vaadatakse rutiinselt üle tulevaste istungite päevakorrad ning komisjonide liikmed seletavad teistele lahti seadusettepanekute tagamaad.

11.00 Kohtumine RE nõunikega / Riigikogu kohvik

Kohe peale fraktsiooni koosolekut on saanud tavaks pidada väikene nõupidamine Reformierakonna fraktsiooni pressinõuniku Peep Lillemäe ja Riigi-

kogu aseesimees Maret Maripuu nõuniku Anneli Berendsiga, et arutada alanud nädala sündmusi. Loomulikult vaatame ka kaugemale ette, sündmuste kulgu aimates on kordades lihtsam adekvaatselt reageerida. Kohtume alati (minu arvates kõledas ja pimedas) Riigikogu kohvikus. Poole tunniga jõuame kõik teemad üle käia ja alustan oma teekonda Toompea mäest alla erakonna kontoris.

11.40 Teel kontoris / Helistab ajakirjanik

Poolel teel heliseb telefon – Pärnu Postimehe ajakirjanik tahab teada, kuidas jaotuvad Reformierakonna analüütikute hinnangul hääled presidendikandidaatide vahel. Praegu, vahetult enne valimisi, saan iga päev sarnaseid kõnesid.

Paljudele teist on kindlasti tuttav vaa-

tepile, mis avaneb kontorisse sisenedes – alati särav ja naeratav sekretär Nele. Sealsamas ripub tahvel, kuhu märgin oma nime taha plussi, mis tähistab minu kohalolekut. Süsteem on väga hea, sest nii näevad kõik kontori külalised ja ka töötajad, kes viibib majas, kes eemal.

12.45 Lõuna töökaaslasega

Järgneva tunni jooksul sirvin ajalehti, vastan e-kirjadele ning tegelen jooksvate küsimustega, nagu selle loo kirjutamise. Kaugele sellega aga ei jõua, sest nälg hakkab näpistama ja otsustame erakonna sisekommunikatsiooni nõuniku, Karin Kaldaga, minna üle tee Rahvusraamatukokku sööma.

13.30 Päevapoliitika ründab / Kontoris oma töölaua taga

Kontorisse tagasi jõudes leian BNS-ist ühe imeliku avalduse – Keskerakonna esimees lubab ulmeliselt tõsta riigiteenistujate palka. Peast käib läbi mõte: kas ta kavatseb hakata ellu viima Reformierakonna poliitikat? Ainult tulumaksu alandades ning ettevõtlust edendades võib keskmine palk jõuda, kui kõik läheb ülihästi, sinnamaale. Ta on kas asjadest valesti aru saanud või visanud õhku lihtsalt propagandistliku „maasika”, mille eesmärk on tekitada diskussiooni ja saada tähelepanu. Tõhus, kuid ebaetiline võte.

Helistan Rain Rosimannusele ja arutame, kas tasub kuidagi reageerida kahtlase väärtusega avaldusele. Kaalume kiirelt läbi alternatiivid ning koos leiame, et meie erakonnal ei sobi end alandada sarnase lolluse kommenteerimisega.

14.00 Kontori koosolek / Nõupidamiste saal

Kell kaks algab kontori koosolek, kus vaatame üle alanud nädala tegemised. Sellel koosolekul valitseb alati mõnus sõbralik õhkkond ja käime kiirelt läbi nädalaplani. Minu ülemus, legendaarne kampaaniameister Arto Aas, annab ülesandeks tõlkida Paremate Uudiste tarvis The Economistis ilmunud artikli Rootsi majanduse tagasilöökidest. Juba mõistan, et see ülesanne sisustabki suurema osa minu ülejäänud tööpäevast.

14.55 Helistab erakonna peasekretär Kristen Michal / Tagasi töölaua taga

Ta on parasjagu ära ja tunneb huvi kontoris toimuva vastu. Ütleb ka seda, et talle helistas ajakirjanik Pärnu Postimehest, kelle suunas minule. Kuna kõik laabub, siis pikalt me ei lobise.

Kohe järgi helistab ajakirjanik The Baltic Timesist, kes tahab informatsiooni presidendivalimiste kohta. Ikka samad küsimused – mitu valijameest toetab Ilvest ja kes võidab Reformierakonna arvates valimised?

Mõtlen, et täna on õnneks ajakirjanikel lihtsad mured. Vahel võtavad nende küsimused ikka päris pahviks. Samas pean tunnistama, et kuigi räägin hästi inglise keelt, läksin siiski võõras keeles neid samu küsimusi kuuldes hetkeks segadusse. Automaatselt ei tulnud kuidagi meelde õiged terminid, millega vastata tahan, kuid sain hakkama.

15.30 Postkasti ilmub peaministri nõuniku kiri

Kuna olin varem suhelnud ETV poliitikasaate Foorum produtsendiga, siis palus Gerli Aarma mul uurida, kui palju enne saate algust peab Ansip stuudiosse jõudma. Sellele küsimusele saan vastuse kiire telefonikõnega ning jätkan Arto antud tõlketööga.

17.40 Tööpäev hakkab lõpule jõudma

Päeva lõpus alustan käesoleva tagasiwaate kirjutamist. Kui olen pool tekstist valmis saanud, meenub Dante poolt öeldu: „Mõelge sellele, et tänast päeva ei tule enam kunagi.”

Muigan ja sõidan koju, et enne õhtust jalgpallirenni veel kiirelt eimestada.

Saagu meid palju!

Paul-Eerik Rummo, rahvastikuminister.

Kõik need viimased kuud on käinud üks kõva madistamine, et lõplikult läbi suruda meie peamised reformierakondlikud ideed, mis on ilmselt osutunud “ohtlikult” populaarseteks – **viljatusravi ja lastehoid**. Täna võib öelda, et suuresti on see õnnestunud.

Viljatusravi kulude kompenseerimiseks peredele on järgmise aasta eelarvesse sisse võideldud tänavusest kolm korda suurem summa. Jätkub Sotsiaalministeeriumi veenmine, et unarusse ei jääks teised lastetusega seotud tegevussuunad – ennetus, põhjuste uuringud, uute ravimenetluste pilootprojektid. Äsja andsime välja suureтирааžilise infovoldiku, mis hõlmab kõike lastetusravisse puutuvat.

Lastehoid on ennustatult tõusnud üldsuse huvi tulipunkti. Jätkame alternatiivseid lastehoiuvõimalusi soovivate seadusetaienduste läbisurumist parlamendis. Võitlesime välja raha ülemaalse lastehoiu-infosüsteemi jaoks, nii et lähimal ajal peaks see käiku minema. Korraldasime Kõige nutikama KOV konkursi, tunnustamaks peresõbralikke omavalitsusi ja aitamaks vahendada nende ideesid teistele.

Ja meie algatatud sünnitoetuse tõus 5000 kroonini on ära otsustatud.

Jätkame survet, et ka võimalikult paljud vanemliku hooleta jäänud lastest saaks kasvada perekonnas. Saavutasime, et järgmisel aastal tõuseb hooldusperede toetus 900 kroonilt 1500 kroonile, mis on küll vähem kui vajalik, kuid siiski samm edasi. Olulist rolli on mänginud meie ettevalmistatud projektid hool-

dusperede tugiisikute ja perede endi koolitamiseks.

Jätkub abordienetuse nõustamisüsteemi väljatöötamine, lisaks on meie algatusena ilmunud rasedatele suunatud julgustav käsiraamat. Koos Justiitsministeeriumiga otsime parimat mudelit last üksi kasvatava vanema riigipoolseks toetamiseks (elatisraha probleem).

Mõnest järgmisest sammust. Tänavuse Kodanikupäeva kontseptsiooni seostame isade tähtsusega pereelus, ühtlasi korraldame fotovõistluse isadepäeva raames ja perekonnaväärtusi tähtsustava konverentsi rõhuga isadusel. Jätkame uuringuid võimaluste üle, kuidas siduda pensionisüsteem pensionisaaja üleskasvatatud laste arvuga.

Pingeline on olnud töö ka integratsiooni valdkonnas. Käivitatud on suurejooneline teavituskampaania ja kursused kodakondsuse taotlejale. Alanud on uue integratsiooniprogrammi ettevalmistamine, mis võimaldab forsseeritult edasi arendada kõiki seniseid olulisi tegevusi, mille senine maht ja tempo on olnud liiga väike.

Ühtlasi oleme olnud kuraatoriks erakonna uute perepoliitiliste ja rahvusvähemusi puudutavate teeside väljaarendamisel ning osalenud kaunist eesti

keelt väärtustavate teeside koostamisel.

Lapsed hoitud, emad tööl

Nagu öeldud, on lastehoiuasjad hetkel ilmselt see kõige olulisem teema, mille pinevus järjest tõuseb. Mõned selles suhtes tehtud sammud on eespool juba kirjas. Pikemalt lahti räägituna on meie algatusel ja suuresti meie kureerimisel loodud lapsehoidja kutsestandard, mis tähendab, et lapsehoidjal tuleb sooritada kutseeksam. Seda on teinud juba üle 100 lapsehoidja. Lapsehoidjaid koolitavad mitmed erafirmad täiendkoolituse raames, samuti on meie algatusel taastatud lapsehoidja kutse õpetamine mitmetes Eesti kutsekoolides. Meie eestvedamisel on loodud üle Eesti mitmeid lapsehoiuteenuseid. Edukat tööd teevad kümnekond perepäevahoiu pakkujat ja Põlva mängutuba.

Toimiv EQUAL projekt “Lapsed hoi- tud, emad tööl” toetab 30 lapsehoid- jat teenuse alustamisel. Lapsevanemate tarbeks oleme käivitamas infosüsteemi, mille kaudu vanem saab kiire ülevaate, milliseid lapsehoiuteenuseid tema ko- dukohas pakutakse, milline on nende hind ja kvaliteet ning vajadusel saab va- nem lapse lasteaeda järjekorda panna.

Tahame tugevdada survet omavalit- suste, kes ei täida oma seadusjärgset kohustust tagada kõigile soovijaile las- teaiakohad ega maksa ka lastehoiutoe- tust otse peredele. Sellega seonduvalt on oodata ka aastaid vindunud alusha- riduse parema korraldamise teema uut esiletõusu. Koostöös õiguskantsleriga võtame kogu selle problemaatika põh- jalikult ette.

Väikesel Trinol on vedanud, sest sel ajal kui ema tööd teeb, hoiab teda vanaema Tiiu. Rahvastikuministri Büroo töötab selle nimel, et ka need lapsed, kelle vanaema hoidjatööd teha ei saa, oleksid hoitud.

MIDA SINA SUVEL TEGID?

Paul-Eerik Rummo rahvastikuminister

Eks ikka suvitasin jõudumööda. Esmakordselt võtsin terve juulikuu puhkusena välja ning selle jooksul õnnestus üsna suur osa lastest ja las- telastest suvekodus ühekorraga ära näha. Siiski tuli puhkamine mõnel

korral katkestada, sest põuasel suvel ei kõrbenud mitte ainult aasad ja metsaalused, vaid lõpusirgel kippu- sid kõrbema minema ka mõned eel- kirjeldatud suured algatused. Aga nii päikest kui merd kui ka ilusaid maas- tikke jõudsin nautida ikkagi!

MIDA SINA SUVEL TEGID?

Margus Lepik, Valga linnaepea

Märk maas tiratlonis

Aasta 2006 suvel sai otsustatud üle mitme aasta korralikult puhata. Neli nädalat järjest puhkust suvel pole ammu enam võimalik olnud. Sel aastal siis õnnestus.

Lisaks perele ja päikesele olen suvel seadnud endale ka mõne sportli- ku eesmärgi mille poole püüelda. Tavaliselt on see olnud maratoni- jooks, seekord sai valitud triatlon – nn poolpikk distants Paides 1,9/90/21.

Toimub see augusti keskpaigas ja juulikuu on paras ettevalmistus- periood, mille sisse kuuluvad ka mõned lühemate distantside võist- lused. Poolpikk triatlon on parajalt selline, mida minu taseme juures ilma eraldi trennimata läbida ei suudaks. Ära sai see lõpuks tehtud – koht ja aeg märkimist ei vääri aga iseenda jaoks üks märk jälle maha pandud.

Aga eelkõige, nii päikesepaisteline ja palav suvi jääb meelde iseene- sest.

Foto: esport.ee

Suur murrang tulekul? Varem või hiljem.

Riigikogu liige Rain Rosimannus ennustab Eesti parteimaastikku viie või kümne aasta pärast.

Illustratsioonid: Raivo Järvi

„Mis meist saab?” – Umbes nii võiks peiu Edgar Savisaarele niiskete silmadega otsa vaata peiupoiss Villu Reiljan küsida pärast hiljutist abielulepingu sõlmimist. Aus vastus kõlaks ilmselt: „Tolm. Mälestus.”

Kuis nii? Vaatame asja lähemalt.

Eesti poliitilisel maastikul võib täna eristada nelja peamist voolu või suundumust. Esiteks, peavoolu majandusliberaalid ehk Reformierakond.

Teiseks, konservatiivne erivool, mida soovib esindada Isamaa ja Res Publica Liit, kuid mis pole täna eraldiseisva alternatiivina kuigi hästi välja arendatud. Identiteedi otsingud kestavad. Usun, et nõustutakse, et isegi rahvuslikkuse osas, mida võis varem lugeda selle voolu eriomaseks osaks, on tänase Reformierakonna seisukohad sõnastatud selgemalt.

Kolmandaks, endiselt nõrgukesed sotsiaaldemokraadid. Ja neljandaks, populistlik vool, mille linnastunud tiiba esindab Keskerakond ja maatiiba temaga äsja liitunud Rahvaliit (edaspidi KERAKond).

Muutused Eesti parteimaastikul ei ole Isamaa ja Res Publica ning Keskerakon-

na ja Rahvaliidu ühinemistegastugi lõppenud. Suurim muutus seisab alles ees ja selle muutuse peamist allikat ja materjali tuleb näha just viimases, populistlikus voolus.

Liidriparteid

Mida me näeme täna? KERAKonna liikmes- ja valijaskond ulatub majanduslikus mõttes seinast seinale – suurettevõtjatest kuni töötuteni. Nende huvid on sageli kui mitte vastandlikud, siis vähemasti väga erinevad. Tavaoludes leiaksid ühed huvid loomulikuma esindatuse Reformierakonnas, teised Sotsiaaldemokraatlikus Erakonnas. Tugeva populistliku kesktõmbejõuta, nõ normaaloludes jaguneksidki need valijad peamiselt oma majanduslike huvid alusel maailmavaatelistel erakondade vahel ära.

Täna pole seda juhtunud, sest eksisteerib üks tegur, populistliku kesktõmbejõu allikas, mis nende tegelike huvid järgi laialijagunemist takistab. Selleks on tugev liider. Rahvaliit, aga eriti Keskerakond, on tegelikult liidriparteid. Nad on tugevasti tsentraliseeritud ning nende edu sõltub liidri isiklikest oskustest niivõrd erinevate huvidega toetajaskonda koos hoida ning vastandliku suunaga poliitikatega avalikkuse ees manipuleerida.

Kõik on nende jaoks kenasti kestev, kuniks selline liider on olemas. Kui see liider peaks aga mingil põhjusel väsima või parema tegevuse leidma, juhtub see,

mis juhtub riikides pärast diktaatori lahkumist – toetajaskond ja senine asjade korraldus vajub laiali, sest sama kvaliteediga tegelast pole lihtsalt käepärast võtta. Keskerakond polegi suutnud liidrivahetust üle elada. Andra Veidemanni lühike juhiperiood Keskerakonna eesotsas peaks meil veel meeles olema. Keskerakonna toetus kukkus alla 10%. Toetajad leidsid endale veenvamad ja lähedasemad esindajad teiste erakondade näol.

Seetõttu võib kahtluseta öelda, et Saviisaar ja Reiljan on sotsiaaldemokraatliku liikumise kõige tugevamad pidurid Eestis. Nende ettevõtjatest toetajad ei lasegi neil sotsiaaldemokraatiat liiga tõsiselt arendada. Reformierakonna jaoks tekitab see alati kahetisi tundeid. Viljeldav agressiivne vasakpopulistlik retoorika sunnib nendega vihaselt võitlema. Teisalt aga on just KERAKonna sotsiaaldemokraatia-vastane olemus võimaldanud Reformierakonnal nendega aeg-ajalt koostööd teha, säilitades nii Eesti liberaalse majandus- ja elukeskkonnana.

Milline saab viie või kümne aasta pärast olema uus parteimaastik?

Kui KERAKonna tänased liidrid kõrvale astuvad ja nende asemele satub selle etteotsa näiteks Siiri Oviir, Peeter Kreitzberg või mõni teine sotsiaaldemokraatlik poliitik, hakkab ühiserakonnas toimuma suur rahvaste rändamine. Parempoolsema kallaku ja huvidega seltskond liigub Ansipi Reformierakonda või konservatiividesse, vasakpoolsed kerakondlased löövad ilmselt tänaste sotsiaaldemokraatidega seljad kokku ja moodustavad lõpuks mõnede poolt kauaigatsetud suure Sotsiaaldemokraatliku Erakonna.

Tekib kaks kesket poliitilist jõudu, kes hakkavad heitlema valimisvõidu pärast ja vaheldumisi valitsusi juhtima – reformistid-majandusliberaalid ja sotsiaaldemokraadid. Konservatiivse rahvusliku erakonna olemasolu õigustu-

seks võiks saada siin elava suurima rahvusvähemuse tugeva poliitilise esinduse taassünd, kuid viimane ei paista eriti tõenäoline. Pigem leiavad rahvuslikud huvid majanduse edenedes ja jõukuse kasvades üha paremat realiseerimist nii liberaalreformistlike kui ka sotsiaaldemokraatlike erakondade sees ning see marginaliseerib konservatiive veelgi. **Suure tõenäosusega on õieti sündimata konservatiivide liikumise eriomaseks saatuseks liberaalses Eestis lagunemine.** Neist üks osa ilmselt sulandub Reformierakonda, muutes viimase hoiakuid veidi konservatiivsemaks, teine osa aga marginaliseerub venevastaseks rahvusradikaalseks äärerühmaks.

Niisamuti lahustub majanduslikus mõõtmes linna-maa telg. Sellele aitavad muuhulgas kaasa nii demograafilised protsessid (linnastumine) kui ka näiteks Euroopa Liidu poolt jagatavad põllumajandusest võõrutamise toetused. KERAKonna teke märgibki ennekõike põllumajandusküsimuste lahkumist poliitikateatri esireast. Maaeluga seotud küsimused jäävad oluliseks kõigile erakondadele, kuid mitte sel määral, et

nad väärisksid eraldi (ja maailmavaateta) poliitilist erakonda.

Kui valimisseadustes proportsionaalsust ei vähendata, ilmub liberaalreformistide ja sotsiaaldemokraatide kõrvale parlamenti ilmselt ka paar äärerühmitust. Kas jõuavad sinna eesti või vene rahvusradikaalid või hoopis mõni post-materialistlik rühmitus samasooliste või rohelise seltskonna näol või ka mõlemad, pole võimalik täna öelda. Aga keegi ilmub.

Nii et Ain Seppiku kuulutatud suur murrang võib tõesti tulla, kuid ilmselt märksa hiljem ja hoopis teistsugusel kujul kui tema seda endale ilmselt ette kujutada tahaks. Nii sama kindlasti kui ükskord loobuvad poliitikast nii Saviisaar kui ka Reiljan, nii sama kindlasti leiab aset ka selline poliitilise maastiku normaliseerumine. KERAKonna moodustumine on selle kindel märk – tuli liituda, sest eraldi ei ole populistlikud erakonnad enam konkurentsivõimelised. Seega on küsimus ainult ajas. Ja see tiksus juba.

Rainile on Toompea võimukoridorides liikumine tuttav. Tema, kui sotsioloogi nägemust tulevikueesti poliitimaastikust tasub tõsiselt võtta.

Need vastuolulised kaubanduspiirangud

Avatud majandus on alati parem kui suletud. Ei saa väita, et avatud majanduse puhul probleeme poleks ning aeg-ajalt võib kaubanduspiirangute kehtestamine ka põhjendatud olla. Sellest olenemata ei soovita Euroopa Komisjoni asepresident sellelaadset pretsedenti luua. Tahtmatult võib see hoopis uusi probleeme tekitada. Lähemalt järgnevas arutelus läbi Siim Kallase silmade.

Foto: Toomas Volmer / Eesti Päevaleht

Üks mu uus tuttav Belgias rääkis mulle, kuidas ta oli valitsuse esindajaks suure metallurgiatehase sulgemisel aastaid tagasi. Pankrot. See oli kahtlemata raske sündmus. Tööta jäänud inimeste meeleheide, viha, vägivaldsed meeleavaldused, piirkonna majanduse kokkuvarisemine. Mida teha, mida öelda inimestele? Väga raske on leida lahendusi. Ja muidugi on alati mingid valimised lähedal. Nii ongi tavaliselt esimene üleskutse – valitsus peab sekkuma! Pange piir kinni konkurentide toodangule! Kui see pole võimalik, andke eelarvest raha ettevõtte jätkamiseks! Tänaeski Euroopas pole sellised üleskutsed mingi haruldus. Ajaloos on riigid korduvalt kehtestanud kõrgeid tole ja teinud muid takistusi teistest maadest pärit võistlejate toodangule. Aga samas jäetakse küsimata ja vastamata, mis ikkagi oli või on konkurentide edu põhjus.

Loomulikult on olemas ebaaus konkurents. Tavaliselt hakatakse kõigepealt sellest rääkima. Toodangu müümine välisriigis alla omahinna, kasutades näiteks riigi toetusi (maksusoodustused, tootmiskulude ümberjagamine sisemaise riikliku hinnakujunduse abil, otsesed toetused) on taunitav. Ka tänases rahvusvahelises kauplemises loetakse sellisel puhul õigustatuks oma turu kaitsmine erinevate abinõudega.

Peamine põhjus on ettevõtete äpardumisel muus – õigel ajal pole tootmist kaasajastatud, võistlejad on olnud paremad töö korraldamisel ja toodete uuendamisel.

Paigalseis on tagasiminekuks. Avatud majanduse puhul tuleb seda tõsisasja tunnustada, kuigi see on enamasti asjaosalistele kaunis kibe.

Suletud majanduse puhul on tõe ilmsikstulekut võimalik mõni aeg varjata, aga tõe hetk jõuab päralt vältimatult ja siis juba mõnikord hukatuslike tagajärgedega kogu riigile, see tähendab ka asjasse mitte puutuvatele kodanikele ja ettevõtetele.

Tugevad majandused on alati olnud vaba kaubanduse, avatud majanduse eestvõitlejad. Seda oli 19sajandi Suurbritannia, seda oli 20sajandi alguse Belgia, üldiselt on sellel põhimõttel olnud ka Euroopa Liit, eriti mis puudutab siseturgu.

Tugeva ja kaupade ning teenuste väljaveos eduka riigi huvi on juurdepääs teistele turgudele. See tähendab vältimatult ka teistele juurdepääsu andmist oma turule. Viimane ei saa olla valiv – et need tooted, mis meie omadega ei konkureeri, neile ütlemele tere tulemast, aga teised – hoiame eemale. Teised riigid teevad siis täpselt samamoodi ja polegi oma tooteid kusagile väljapoole müüa.

Avatud majandus annab riigile palju kasu. Tarbija saab tänu konkurentsile osta madalama hinnaga tooteid, hinnad on üldse soodsamad ostjale. Tootjate poolel on alati erinevaid arvamusi. Need, kes on edukad kõikjal, kaasa arvatud väliseturul, on avatud majanduse innukad pooldajad. Nad mõistavad, et avades oma turu, suurendatakse tulusid ka mujal, mis omakorda võimaldab osta eksporttoodangut. Need, kes töötavad eelkõige siseturule, tahaksid muidugi kõrgemaid hindu, mis on võimalik, kui konkurentide ligi ei lasta. Kõike tunnetumaks ja kõige tundlikumaks eelkõige siseturule töötavaks majandusharuks on mõistetavalt põllumajandus, seetõttu tuleb sealt ka kõige rohkem üleskutseid siseturg konkurentide eest sulgeda.

Majanduse kui terviku jaoks tähendab avatud maailmakaubandus kindlat võitu.

See tekitab üldise ostujõu tõusu ja võimaldab kõikidel edukatel tootjatel oma toodangut müüa, tuues tulusid nii omanikele kui töötajatele. See pole rahus-

tuseks nendele ettevõtetele, kes maha jäävad ja lõpuks äparduvad. Ainult et mahajääjate kaitsmine lõpeb lõpuks ikkagi nende mahajääjate pankrotiga ja hoopis hullemate sotsiaalsete ja rahanduslike tagajärgedega.

Tänases Euroopas, kus terved majandusharud mõnedes riikides võitlevad ellujäämise eest kõiki võimalikke vahendeid kasutades, on avatuse eelistest arusaamine ja selle paratamatuse tunnistamine tänases maailmas väga tähtis. Lõppkokkuvõttes kujundab Euroopa Liidu vastava poliitika nõukogu, kus kõikidel liikmesriikidel, ka Eestil, on oma sõna kaasa rääkida.

Praegu on jälle kõne all Hiinas ja Vietnamis toodetud jalatsitele Euroopasse sisseveopiirangute rakendamine. Põrkuvad erinevad huvid. Ühelt poolt tarbijad, kes soovivad osta odavamaid jalatseid ja nende taga olevad liikmesriigid, kus pole märkimisväärtset jalatsitööstust, ja teiselt poolt riigid, kus jalatsitootmine ei suuda võistelda sisseveetavate jalatsitega. Ekspertid on põhjalikult tööd teinud. Näib, et on olemas argumendid, et tööpooldest on teatud juhtudel tegemist ebaausa konkurentsiga, dumpingu. Aga teiselt poolt on küsimus alati pretsedendis. Põhjendatud kaalutlustel kehtestatud kaubanduspiirangud võivad luua soovi neid laiendada, ka nendele aladele, kus tegemist on lihtsalt mitte-tõhusa majandamisega, ja nagu eespool öeldud, toob see vältimatult kaasa hoopis probleemide, sealhulgas sotsiaalsete probleemide kuhjumise ja teravnemise. ➤

Kingavabrik Hiinas. Odav tööjõud võimaldab toota odavamaid jalatseid. Kas ebaaus konkurents Euroopa turul?

PANE TÄHELE! 14. oktoobril kell 12.00 on Siim Kallas Tallinnas Reval Hotell Olümpia restoranis Senso ja ootab Sinu küsimusi. Registreeri üritusele info@reform.ee või 680 8080.

Tulid, tegid, võitsid!

Jõgeva- ja Tartumaa arendusjuht Terje Trei meenutab koos Puurmani valla aktivistidega, kuidas vahetult valimiste eel kodukohas piirkond loodi ning valimised võideti.

Reformierakonna Puurmani piirkond tekkis eelmisel sügisel, paar kuud enne kohalikke valimisi. Arvi Pettai, Raul Ilves ja Aare Käärsoo (fotol vasakult paremale), kes seni ettevõtjana poliitika jaoks aega ei leidnud, otsustasid ühel päeval, et aitab küll. Kui ise asja kätte ei võta, lähevad kodukandis asjad allamäge.

Moodustati Reformierakonna piirkonnaorganisatsioon, millega paari päeva jooksul liitus kümnekond inimest. Loetud tunnid enne kella kukkumist viidi valimiskomisjonile Reformierakonna kandideerijate nimekiri, kus lisaks erakonnaliikmetele veel teine tosin toetajat. Täna on aga pea kõik need toetajad ka erakonna liikmed.

“Mõnel mehel vallamajas olid näod ikka väga pikad, kui oma nimekirja registreerima tulime. Eks nad olid isekeskis juba ameteid jaganud, arvates, et kõik jääb samamoodi nagu seni,” meenutab Raul Ilves. Kui valimispäeva õhtul häälled kokku loeti, sai selgeks, et valimiste kindel võitja Puurmani vallas on Refor-

mierakond. Volikogu 13 kohast saadi 5. Peatselt moodustus valitsuskoalitsioon, kus Reformierakonna liige Üllar Schaffrik sai volikogu esimeheks.

Puurmani valla üks omapära on asjaolu, et siin on kaks selgelt eristuvat piirkonda. “Seni oli Puurmani keskus jäetud vaeslapse ossa ja liialt palju arendati Saduküla piirkonda, kust oli pärit eelmine volikogu esimees,” ütleb Aare Käärsoo ja lisab, et selline ühe piirkonna eelistamine peab muutuma ja valda tuleb arendada tervikuna ning samas ei pea Saduküla kandi inimesed muretsema: “Muudatus ei tähenda teist äärmust vaid kaalutletud arvestusi, mille põhjal tehakse vajalikud otsused arvestades valda tervikuna.” Kõik valla inimesed peavad teadma, et nende kodukohal on tulevik ja seda kavandatakse. Just seetõttu on väga oluline infokandjate olemasolu ja neis avaldatud teabe olemasolu ning pidev täiendamine.

Puurmanit iseloomustab asjaolu, et eri piirkondadel on erinevad tõmbekeskused. Puurmani rahvas vaatab Tartu poo-

le, Pikknurme rahval on Põltsamaa ligidalt ja Saduküla inimesed on harjunud Jõgeval käima. Valimistel opositsiooni jäänud rahvaliitlased teevad agaralt kihutustööd ja ohutavad Saduküla inimesi otsustama selle piirkonna eraldumist Puurmani vallast ja liitumist Jõgeva vallaga. “Kuulda on, et ohutamist esineb, aga hetkel ei ole see väga terav. Samas üks rahvas peab saama ise otsustada. Sunniviisiliselt ei saa lahutada ja liita,” avaldab selles küsimuses oma arvamust Üllar Schaffrik.

Esmaseks ülesandeks püstitas koalitsioon arengukava koostamise ja vastuvõtmise. Täna on Puurmani valla arengut suunav kava kinnitatud. “Olen Puurmanis kasvanud ja mäletan neid aegu, kui Puurmani oli ikka üks kõva koht. Need ajad tulevad tagasi, me peame vaid ise uskuma ja õigeid otsuseid tegema,” võtab valla arengukava kokku Arvi Pettai. Omavalitsus ei saa luua töökohti, aga ta saab luua eeldused piirkonna arenguks. Esmatähtis on kena ja turvaline elukeskkond, tegelemine laste ja noortega. Oluline on ka avatud suhtlemine ettevõtjatega, nende tegevuse toetamine ja

koostöö. Kui Reformierakond käed külge löi, hakkasid asjad liikuma.

Aastaga on Puurmanis toimunud silmaga nähtavaid muudatusi. Uus jalgteed ja tänavavalgustus, käimas on paisu renoveerimistööd, jätkub mõisahoone remont.

Jaanipäeval sai aga Puurmani kandi rahvas taas üle hulga aja laulda ja tantsida korralikul vabaõhulaval. Valla pisike rahakott ei saanud takistuseks. Puurmani reformierakondlaste eestvedamisel otsustati korrastada mõisapark ja re-

noveerida laululava. See tehti ka teoks. Pargi korrastuseks saadi projektiraha, laululava renoveerimiseks leiti pisut valla eelarvest, kuid suurem osa tuli siiski toetajatelt ja kogu töö tehti ära talgukorras ühiselt. Kõik, kes soovisid, said käe külge panna.

Laululava taastamisel toimusid Puurmani reformikad samal põhimõttel nagu 2005 sügisel, kui otsustasid vallas toimuvale kaasa rääkida. Otsustati, et teeme ära ja tehtigi. Kui siht on silme ees ja tegutsetakse läbimõeldult ja pühendu-

musega, siis ei olegi muud, kui valmistu eduks ja ühtlasi ka edaspidiseks tööks, et saavutatut hoida ja edasi arendada.

Puurmani vallas juhtunu on suurepäraseks näiteks, et hädaldamisel, nagu poleks Reformierakonnal linnadest väljaspool kandepinda, ei ole mingit alust. Elu on vaja edasi viia igal pool ja just Reformierakonna liikmed ja toetajad saavad sellega kõige paremini hakkama. ✓

Meeste oma kätega ehitatud laululava kogus vallas kohe populaarsust. Sellesuvisel jaanitulel oli rahvast rohkelt. Septembri alguses koos laululava vaatamas käies selgus, et kurikaelad olid selle ümbrust reostanud, prügikaste ja pinke ümber lükanud. Mehed lubasid teema kohe järgmises volikogus üles võtta, sellist korralagedust ei saa taluda.

Koerade haukumise ja karavani kihutamise poolaasta

Jürgen Ligi, kaitseminister.

On olnud üks koerade haukumise ja karavani kihutamise poolaasta. Koerad on haukunud kaitsevõime nõrgestamisest, sest minister on sõandanud rääkida vajadusest täiskutselise kaitseväge järele. Enamikus NATO riikides ja sinna pürgijates on see muuseas tehtud või vähemasti otsustatud.

Kaamelid on aga liikunud ebatavaliselt kiires galopis. Võin mürki võta, et sellist kaitse-eelarve kasvu osakaaluna SKPst kui 2007 ei tule enam ühelgi valimis-, aga küllap ka mitte muul aastal – kolmelt miljardilt neljale ehk vähem kui 1,6%lt 2006. aastal 1,84%ni 2007. aasta eelarves. Pole selgemat tõendit kaitsevõime tugevdamisest kui see, ja see pole asi, millega püüaks valija häält.

Kaua kurdetud harjutusväljade rajamisel on toimunud murrang, võidetud on suur ja pretsedenti loov kohtulahing keskpõlügeni pärast, kokku on ostetud hulk maid mujalgi.

Õhuväe kodu Ämaris on samuti arendama hakatud ning seda NATO kaasfinantseerimisel. Nii alliansi kui Balti partneritega on selgeks räägitud, et Ämari võtaks praeguse Leedu Šokniai

Murtud on Tallinna linn, tema vastu seis eelmise linnapea ja tema süda praeguse ajal – Miinisadama ehitus on alanud ning Merevägi saab endale väärrika kodu.

Jürgen Ligi miinijahtijate hanke eellepingut allkirjastamas

Foto: Kaitseministri arhiv

lennubaasi kõrval koos Läti Lielvardega mõne aasta pärast teenindada NATO õhuturbemissiooni.

Teoks on saanud üks läbi aegade suurimatest kaitsehangetest kolme miinitorjelaeva ostmiseks ning lõpusirgel on teinigi – õhutorjesüsteemi ostmiseks.

Terav küsimus on, kas seda kõike kasutama ka inimesi jätkub. **Esimene minu järelvalve all toimunud ajateenistusse kutsumine oli erinevalt eelmisest edukas.** 2005. aastal loodud Kaitseressursside amet on hakanud tõhusalt tööle ning ilmavaatelsele ebakõlale vaatamata olen kehtiva süsteemi töötamise eest vastutav. Edasi läheb raskemaks – poisse jääb aina vähemaks ning nende psüühiline ja kehaline seisund ei näita paranemise märke.

Olen võtnud ette ajateenijatele keskelt-

läbi 3000-kroonise toetuse maksmise, seda nii õigluse pärast, sest väike väemus aastakäigust peab teenima kogu ühiskonda, kui ka meeolelu loojana ja stiimulina kaitsevärke tulemiseks. Kutseliste sõjaväelaste jaoks olen käivitanud palgareformi – raha makstakse rohkem, aga seda ainult ameti ja aukraadi järgi.

Väga tihedaks on läinud diplomaatiarindel. Ametisõite on palju, lööme aktiivselt kaasa NATO ning ELi kaitsepoliitika kujundamisel. Unustamatud on muljed meie missioonilt Lõuna-Afganistanis. Tohutult palju saime seal, ja oleme saanud mujal, kiitust oma osalemise ja oma poiste eest. Väikese üllatusena paljudele on nad ka hästi varustatud.

Kaitseliidu reformi vilju ma ministriametis näha ei jõua. Kuid kontseptsiooni ja ehk seadusegi jõuame välja käia küll. Organisatsiooni roll peab kasvama nii sõjalises kui tsiviilvallas, rahastamine paranema, liikmeskonda tulema juurde värsket verd.

Usun, et mul on läinud hästi, on olnud õnne ja olen sattunud toredasse meeskonda. Aga haldusala on keeruline ning üsna korrastamata. Viimast on toetanud poliitiline populism ja paraku ka mundris lobism eesmärgiga vältida kontrolli, teha võimetest suuremaid plaane ja mitte midagi põhimõtteliselt muuta. Kaitseväge korralduse seadus, mida nõuab põhiseadus, on järjekordselt poliitiliselt blokeeritud. Aga olen temaga välja läinud ja pean selle lahingu ära.

Järgmine poolaasta jääb kahjuks lühikeks. Riigikogu lõpetab varakult enne

valimisi, vahel on jõulud. Aga mind ootavad ees visiidid sellistesse riikidesse, kus Eesti kaitseministrid aastate kaupa jutule ei saa – Hiina ja USAse. Riia tippkohtumine novembris määrab NATO reformi piirjooned.

Pean veel tõsiselt ette võtma tsiviilkontrolli kehtestamise. Sõjavägi suletud süsteemina on mõneti imede maa, seal tuleb ette avastusi, mida ei oskaks kartagi.

Foto: Andras Kralla

Spordilemb Jürgen ei jäta treeninguid ka kiires ministritöös. Järeleandmisi tuleb siiski teha – näiteks vererõhu mõõtmise ajal telefoni kõnedele vastates.

Jürgen Ligi, kaitseminister

Vaatan septembri lõpus aknast samamoodi kaunist suveilma nagu tegin eelmised kolm kuud. Puhkust pole olnud, oli vaid kergem aeg, hea mõtte- ja kirjatööks. Tööreise on olnud, kuid Muhusse olen saanud vaid paar korda, samuti Tartusse ja Elva-kanti. Pole olnud täidetud seegi suve kriteerium, et saaksin joosta – kevadel remonditud jalg pole siiani õieti tahenenud. Ujumine ja ratas on olnud aseaineks.

Lapsed on õnneks olnud lähedal, kuid 16-17-aastaselt on omad asjad ajada. Siiski olen saanud neid triatlonivõistlustel saata ning noorem tegi taas seda, mis mul omal tänavu tegemata jäi, võitnud nii Eesti meistrikulda kui karika, vanem tõi pronksi.

Keelepoliitika

Loe lisa: www.reform.ee/keel

Reformierakond lähtub oma poliitikas veendumusest, et eesti keele riiklik toetamine on olemuslik põhiseaduslik vajadus. Reformierakonna eesmärk on teostada poliitikat, eesti keele põhiseadusliku kaitse, selle kasutusala laienemise ning eesti keele kasutajaskonna kasvu.

Selleks Reformierakond:

1. Tagab kõigile Eesti elanikele ja eesti keele huvilistele võimaluse saada abi eesti keele õppimisel ja kasutamisel. Selleks loob keeleveebi - avaliku internetipõhise keelevärrava eesti keele õppimiseks, propageerimiseks ning keelealase nõu saamiseks.

2. Soodustab riiklikult eesti keele kasutust infotehnoloogilistes rakendustes, tarkvara riigihangetel sätestatakse üldine nõue, et riigiasutuste ja kohalike omavalitsuste poolt ostetaval avalikus kasutuses oleval tarkvaral peab olema eestikeelne kasutusliides.

3. Toetab eesti keele uurimist Eesti Keele Instituudis, Tallinna Ülikoolis ja Tartu Ülikoolis, eriti rakenduslikel eesmärkidel. Toetab Emakeele Seltsi, Eesti Rakenduslingvistika Ühingu ja Eesti Terminoloogia Ühingu tegevust.

4. Digitaliseerib eestikeelsed sõnaraamatud ja teeb need kõigile soovijatele Internetis tasuta kättesaadavaks.

5. Suurendab oluliselt Eesti Keele Instituudi riiklikku sihtfinantseerimist järgmiste eesmärkide teostamiseks:

- avaliku keelenõustamise süsteemi

edasiarendamiseks /---/;

- nn hääletuvastussüsteemi ja sellel põhinevate rakenduste väljatöötamiseks;

- eestikeelse terminoloogia väljatöötamiseks ja arendamiseks uutes teadus- ja tehnoloogiaharudes ning vastavate erialasõnastike väljaandmiseks;

- eesti keele etümoloogilise sõnaraamatu koostamiseks;

- soome-ugri keelte uurimiseks.

6. Tagab, et eestikeelsed keele- ja kirjandusajakirjad ning olulisemad algupärase eestikeelsed lasteajakirjad oleksid tellitud kõigisse kooli- ja avalikesse raamatukogudesse ning lasteajakirjad kõigisse lasteaiadesse.

7. Tõstab eesti keele ning eestikeelse loomingu väärtustamiseks F. J. Wiedemanni riikliku keeleauhinna preemiasumma miljonile kroonile ning riikliku kultuuripremia elutöö eest samuti miljonile kroonile.

8. Loob eraldi riikliku programmi eesti kirjanduse tõlkimiseks võõrkeeltesse.

9. Seab sisse miljonikroonise aastapremia õpetlasele, kelle panus eestikeelse doktoriõppe ja teaduse edendamisse on olnud suurim.

10. Tagab logopeediteenuse kättesaadavuse koolides ja lasteaiades.

11. Rakendab avalikus sektoris kvaliteetsema keelekasutuse tagamiseks regulaarsed eesti keele täienduskursused riigiametnikele ja kohalike omavalitsuste töötajatele.

Jätukub lk 36

Keelepoliitika

4 Algus lk 35

12. Käivitab riikliku programmi eesti keele tasuta õpetamiseks vene õppekeelega koolis õpetavatele pedagoogidele ning kiirendab eestikeelsete aineõpetajate ettevalmistamist vene õppekeelega gümnaasiumidele.

13. Käivitab venekeelses meedias pideva eesti keelt, eesti keele õppimisvõimalusi ja kodakondsuse keeleksamit tutvustava riikliku teavituskampaania ning eestikeelses avalikus-õiguslikus meedias regulaarsed eesti keele ja kirjanduse teemalised saated.

14. Laiendab keelekümbeluse metoodika kasutamist kõigile vene õppekeelega Eesti koolidele (sh põhi- ja kutsekoolidele) ja lasteaedadele. Selleks kiirendab õpetajate täiendusõpet keelekümbeluse metoodika osas ning uute keelekümbeluse metoodikat tundvate õpetajate ettevalmistamist.

15. Eestis elavate mitte-eestlaste eesti keele oskuse parandamiseks:

- mitmekordistab laste keelelaagrite mahtu;
- mitmekordistab tööjõuvahetusprojektide mahtu /---/;
- laiendab tasuta keelekursusi /---/;

16. Rakendab toimiva eestlaste tagasikutsumise riikliku programmi. Selleks:

- lahendab kodumaale tagasipöördujate pensionide ja sotsiaaltoetuste probleemi;
- loob kodumaale tagasipöördujatele 100 stipendiumi aastas tasuta õppimiseks Eesti kutseõppeasutustesse ning ülikoolidesse.

17. Toetab eesti keele õpet Krimmi, Suetuki, Stockholmi, Toronto, Riia jt eesti koolides välismaal, aitab rahastada välis-Eesti seltsi- ja koolimajade remonti ning seab sisse abiprogrammid Eestiga suhtlemise elavdamiseks.

18. Toetab eesti keele kasutamist ja levitamist väljaspool Eestit. /---/

19. Finantseerib audiovisuaalsete eesti kõnekeele õppeprogrammide väljatöötamist eri rahvaste keeltes, mida saab kergelt lõimida mõne maailmas laialt levitatava keeleõppe sarjaga.

20. Eraldab igal aastal riigieelarvest miljon krooni tänapäevase eesti algupärase luule ja proosa avaldamiseks võru keelekujudes ning 500 000 krooni võru keelekujude uurimiseks eesti keele ja kultuuri rikastamise sihiga.

21. Toetab Keeleinspektsiooni nende püüdlustes:

- järjekindlalt nõuda head riigikeele oskust neilt, kellele see on keeleseaduse kohaselt avalikes huvides kohustuslik;
- nõuda avaliku võimu ja kodaniku suhtluses korrektse riigikeele kasutamist.

Kommenteerib keelepoliitika töögrupi liige **Urmas Paet**

Eesti keele positsioonide tugevdamine ja keele arenguks vajaliku keskkonna tagamine on olnud juba pikemat aega teema, mis on vajanud ühiskonnas suuremat tähelepanu ja hoolt, kui on seni saanud. Nüüd on Reformierakonnal olemas selge kava eesti keele positsioonide tugevdamiseks ning ka põhiseaduse sellekohane muudatustepanek Riigikokku antud.

Keelepoliitika töörühm tegi head tööd ning suur abi oli selles töös Eesti Keele Instituudi spetsialistidel. Mul oli ka puhas rõõm kuulata, kui sisuliselt ja innustunult arutas keelepoliitika teese enne nende kinnitamist Reformierakonna juhatus.

Keelepoliitika teesid väärivad kiiret tegelikku sisuga täitmist. Nii eestikeelse infotehnoloogia areng, ametnike korralik keelekasutus, laste- ja kultuuriajakirjade olemasolu kõigis raamatukogudes kui kõik teised eesti keele positsioonide tugevdamiseks seatud sihid on väga olulised selleks, et juba mõnekümne aasta pärast oleks hea ja ilusa eesti keele oskajaid märksa enam kui praegu.

Pere- ja rahvastikupoliitika

Loe lisa: www.reform.ee/pere

Eesti suurim probleem on rahvaarvu vähenemine. Aastatel 1992-2005 on Eestis surnud 77 236 inimest enam kui sündinud. Reformierakonna arvates peab Eesti eesmärk olema positiivse iibe saavutamine. Juhtmõte, millega soovime Eesti rahvastikupoliitikat kujundades edasi minna kõlab: "Saagu meid palju ja elagem kaua!". Tahame murda arusaama, et majanduslik edukus ja rahva jõukuse kasv ning rahvaarvu vähenemine käivad käsikäes.

1. Et võimaldada vanemal olla kauem oma väikelapse juures, pikendatakse vanemahüvitise maksmise perioodi lapse 1,5 aastaseks saamiseni (ehk 1+ 18 kuud)
2. Ergutamaks kolmandate ja neljandate laste muretsemist perre, muudetakse vanemahüvitise seadust selliselt, et alates kolmandast lapsest makstakse vanemale 1,5-kordset vanemahüvitist ning alates neljandast lapsest 2-kordse suurusega vanemahüvitist.
3. Tugevdamiseks perekondi ja suurendamiseks isade võimalusi hoolitseda laste eest kaotatakse vanemahüvitise seadusest piirang, mis lubab lapse esimese kuue elukuu jooksul kasutada vanemahüvitist vaid emadel.
4. Riik kümnekordistab kunstliku viljastamise kulude kompenseerimiseks eelarves ettenähtud vahendeid
5. Riik tuleb üksikvanemale toeks: suurendatakse võimalusi rakendada riiklikku sündi isikute suhtes, kes hoiavad kõrvale elatise maksmisest.
6. Et suurendada vanemate valikuid oma laste arendamisel ja töö- ja pereelu

ühitamisel, arendatakse edasi paindlikke lastehoiuvõimalusi.

7. Et võimaldada ka vanemliku hoolenta jäänud lastele kasvada perekonnas, tõstetakse hooldusperedele makstava toetuse määr praeguselt 900lt kroonilt 3000 kroonile kuus ehk samaväärseks reaalseste kuludega lastekodus;

8. Lasterikka pere toetust hakatakse maksuma alates viiendast lapsest (praegu alates seitsmendast).

9. Toetatakse lastekodude (asendusko-dude), noortekodude ümberehituste perekeskemaks: Kõik asenduskodud peavad olema 2011. aastaks korras s.t. tagatud on nii lastel kui töötajatel normaalsed tingimused.

10. Kehtestatakse riiklik ringiraha: 2000 kroonine iga-aastane pearaha igale 7-18 aastasele lapsele, mida saab kasutada üksnes spordi- või huvialaringis osalemise eest tasumiseks.

Kommenteerib pere- ja rahvastikupoliitika töögrupi liige **Taavi Rõivas**

Reformierakond jätkab oma "leivainumbri" – perepoliitika – peamiste sammude edasiarendamist, kuid pakume ka mõne täiesti uue idee.

Kõige enam diskussiooni tekitas suurem vanemahüvitis 3. ja 4. lapse puhul. Määravaks sai asjaolu, et enamik peresid eelistab ühte-kahte last ning kolmas-neljas jäävad sündimata. Rahvastiku jõudsa kahanemise tingimustes on teatud riiklik "lisamaasikas" põhjendatud.

Rõõm on näha, et osa teesidest saab reaalsuseks juba enne valimisi – nii näiteks on Paul-Erik Rummo eestvedamisel toimunud jõulised edasimineked viljatusravi toetamisel. Esimene samm on astunud ka hooldusperede toetuse tõstmisel – 2007. aasta algusest tõuseb toetus 1500 kroonini kuus, kaetud saab pisut üle poole peresse võetud lapse keskmiselt tehtavatest kuludest.

RIIGIKOGULIIKME MÕTELUSED

Riigikogu X koosseis alustas septembri keskel oma viimast töösügist

Jaanus Tamkvivi loetleb oma uues ametis kokku Reformierakonna fraktsiooni töövilju.

Asudes mõned kuud tagasi fraktsiooni esimehe ametipostile, olin algul uutest arengutest isiklikus plaanis pisut üllatunud, aga ka natuke mures asjade edaspidise käigu pärast. Nagu ikka inimese puhul, kes puutub kokku uute väljakutsetega.

Täna saan öelda seda, et meie fraktsioon on sisemiselt ühtne ja tugev. See on meeldiv. Läbisaamine liikmete vahel on tõine ja asjalik ning samas ka inimlikult soe. Keerulised asjad saavad pea alati selgeks räägitud ja fraktsioon on võimeline igas olukorras Riigikogu saalis käituma ühtse jõuna. See tagab aga teiste erakondade lugupidamise meie vastu. Ja ka teadmise, et Reformierakonna fraktsiooniga tuleb alati arvestada.

Reformierakonna fraktsioon Riigikogus on 2006. aasta sügisel arvukam, kui kunagi varem. **Parlamendi 101 liikmest tervelt 23, pea veerand seega, on Reformierakonna liikmed.** See, et meie fraktsiooni on kolme aastaga lisandunud koguni neli uut liiget, näitab nende

väärtuste kindlust ja tugevust, mida Reformierakond esindab.

On tähenduslik, et ühe esimese ajana anti sellel sügisel Riigikogu menetluse seadusemuudatus, millega tahetakse eesti keele kaitse põhiseadusesse selgelt kirja panna. Põhiseadusmuudatust, mis toetub augustis Reformierakonna juhatuse poolt eesti keele toetamiseks vastu võetud teesidele, toetasid ka teised erakonnad. Koguni 86 Riigikogu liiget kirjutasid sellele algatusele alla. Nii on loodud head eeldused, et põhiseadust jõutakse muuta juba enne kevadet.

Üheks olulisemaks asjaks, mis Riigikogul enne valimisi veel teha jäänud, on 2007. aasta eelarve vastuvõtmine. Järgmise aasta eelarves on näha kiire majanduskasvu vilju. Riigi rahakott on kopsakam, kui kunagi varem. Tihti on läinud nii, et valimiste lähenemine vajutab eelarvele oma pitseri. Ent Reformierakond on alati olnud seisukohal, et valimiskampaaniat eelarverahaga ei tehta. Nõnda saab see olema ka tänava sügisel.

Reformierakond soovib, et Eesti omavalitsustel oleks selge ja piisav tulubaas. Ei valitsus ega Riigikogu saa käituda kommissionuna, kes jagab aegajalt mingit raha, mille kohta võib küsida: miks just sellele linnale või vallale ja miks just selle objekti tarbeks? Reformierakond soovib, et omavalitsuste eelarved oleksid sellised, mis võimaldaksid ise vajalike investeringute üle otsustada ilma, et peaks raha kusagilt juurde nuiama. Kui üksikud ja väiksed omavalitsused seda ei suuda, siis tuleb neil kas ühineda või koostööd teha.

Reformierakonna fraktsioonil on saanud toredaks kombeks vähemalt korra kuus suurema seltskonnaga mõnes maakonnas ringsõidul käia. Seda traditsiooni tahame jätkata ka alanud sügisel. Sellised käigud lubavad parlamendiliikmetel end igapäevatöös otsustamisel palju kindlama ja targemana tunda. Eesti riik pole ju vaid Toompea ja Riigikogu saal.

Siim Kallas on kunagi öelnud, et just Riigikogu fraktsioon on see seltskond, kes kõige enam määrab erakonna näo.

Usun, et oleme Riigikogus Reformierakonna vaateid ja veendumusi esindanud selliselt, et iga erakonna liige võib sellega rahul olla. Sidemed erakonnaga on tugevad, kõik erakonna liikmed on fraktsiooni alati oodatud, samuti on oodatud teisedki suhtlemisviisid kui ise kohale tulemine – elektronkirjad ja telefonikõned. Andke teada, kui mõni otsus on teie meelest õige, andke teada ka siis, kui midagi on läinud teisiti, kui teie meelest peaks.

Foto: Julia-Maria Linna / Arripäev

Reformierakonna fraktsiooni pingirida parlamendisaaalis

Oravad ja jalgpall

Ühel kenal septembrikuu päeval kohtusid kõige sportlikumad oravad Raplamaal Lelles, et jalgpalliplatsil mõõtu võtta. Higi voolas, kired möllasid – võidutahe oli kõigil suur. Aga võita sai vaid üks meeskond.

Pilt võib olla petlik. Rahvasaadik Leino Mägi oli tegelikult Keila Torpedo aktiivne ründaja.

150ne sport-orava, 14ne oravavõistkonna seast, osutus parimaks Raplamaa meeskond koosseisus Mihkel Maltsar, Kaarel Jänes, Kalle Palling, Andres Männik, Silver Siniallik, Jüri Haud ja Kaarel Kõrtsini. Teadjamad räägivad, et võidule viis neid kodukandi inimeste suur toetus palliplatsi ääres!

Teise positsiooni võitles välja Ida-Virumaa meeskond Jõhvi Sõbrad ning auväärt pronksikoha saavutas Keila Torpedo.

Kuumaverelised oravad palliplatsil.

Pilk koduaeda Eesti südames

Artikli jaoks materjali kogudes sai sõrmed mullaseks ka Peep Lillemägi.

Majast annab esmamulje aed

Terje majal on olemas nii ees- kui tagaaed. Aiakujundusega alustas Terje tagaaiast. “Algust tuli teha sellistes piirides, et see ei takistaks hoone remonti. Tahtsime kohta, kus vaim saaks puhkehetkedel kosutust, kuid samas tuli selle sisseadmisel jälgida, et remont, mis veel päriselt lõppenud ei ole, taimi ära ei tallaks.”

Terje muheleb, kui kuuleb külalisi tagaaeda jõudes hüüatamas: oi, kui ilus kiviktaimla! Kiviktaimla ehk alpiaed on üks aiastiilidest ja selle mõiste alla mahub tegelikult hulk erinevaid aiatüüpe. “Pearõhk on seal aeglase kasvuga madalatel püsikutel, mis vajavad kasvamiseks vett läbilaskvat pinnast ja kive, mille alla peita oma juured. Minu aias on kiviktaimla eri variantidest kasutusel kõrgpeenar ja kivimüür. Stiilivaliku otsustas aed ise. Krunt on ümbritsetud vanade ja kõrgete puudega, samas on tagaaias päikselise ilmaga täispäike hommikul 10-st kuni õhtu 10-ni. Püüan säilitada ka esialgset aiakujundust. “Arheoloogiliste” väljakaevamiste tulemusena sai taastatud aiabassein ning kivimüüride vajadus tekkis just seetõttu, et algselt oli

Reformierakonna Jõgeva- ja Tartumaa arendusjuht TERJE TREI on viimase paari aastaga kasvanud erakonnaliikmete arvu ja aidanud moodustada uusi piirkondi. Töö nõuab pidevat ringiliikumist ja mõnel päeval jõuab Terje koju alles hilja õhtul, olles päeva jooksul mõlemale maakonnale tiiru peale teinud. Ent iga vaba hetke veedab ta koduaias.

Päris oma kodu, maja, mida naabritega jagama ei pea, ostis Terje pere viis aastat tagasi. Pärast aasta kestnud hädavajalikke remonttöid koliti 2002. aasta jõuludeks majja sisse. “Mõtetes otisisin seda õiget kohta juba pikemat aega ja tähelepanu köitsid alati vaid eelmise sajandi algupoole ehitised. Meie maja

on ehitatud 1936. aastal. Esmane omanik ei saanud end oma kodus õieti sissegi seada, kui tuli valida: kas minna ise või lasta end viia – kaugale. Tema otsustas minna ise. Okupatsiooni ajal oli maja kasutusel haiglana, laona ja lasteaiana. 1990-ndatel tagastati kinnistu omanikele. Esmakordselt majaga tutvudes tunnetasin koheselt, et see ongi see, mida olen otsinud. Maja on suur ja lisaks tehtule on veel palju tööd ees ootamas. Aga ega õige kodu korraga valmis saagi,” räägib Terje maja ajaloo ja sellest, mis nelja aasta jooksul tehtud.

Üks põnev lill on võhumõõgaliste sugukonnas *Tigrida* perekonnas harilik tiigerlill. Tema omapära seisneb selles, et õis püsib vaid ühe päeva.

aed astmeline ja kasutatud oli palju eestlastele omast ja armast paekivi. Tulevikus on soov 30-ndate aastate viinamarjakasvuhoone säilinud soemüür ümber kujundada grillinurgaks.”

Taimedest rääkides rõhutab Terje, et alpiaia taimed võivad olla väga erinevad. Kõik oleneb sellest, milline on pinnas, kas aed paikneb varjus või täispäikeses jne. “Minu aias on valdavalt kasutatud taimi, mis vajavad või taluvad täispäikest ja sekka ka poolvarju nõudvaid taimi. Vastavalt pinnasevajadusele on ühes taimlas liivasemat pinnast ning lupja taluvad taimed ning teises tavapinnast eelistavad taimed. Varjutaimed on paigutatud ülejäänud kahte taimlasse, mis paiknevad krundi piiravate puude ja heki ääres.”

Sada taimesorti ühes aias

Terje Trei: “Kiviktaimla, mis täispäikeses, ei ole see päris õige, kui sealt puuduvad kaks perekonda - serpevivum (mägisibul) ja saxifraga (kivirik). Ka minul on need perekonnad oma eri sortidega esindatud. Rajamisel kogunes erinevaid taimi 100 ringis. Paraku ei pidanud kõik taimelapsed kuumale suvele vastu. Viis neist jäid nõrgaks ja loovutasid oma koha suvelilledele.”

Kartulit Terje aias pole

Viisteist aastat tagasi tähendas aiapidamine üht-

lasi põllupidamist talvevarude soetamise eesmärgil. Põllumajandus ei ole Terjelegi võõras. Kartulit ta siiski oma aias ei kasvata.

“Juured on mul kinni Peipsi kaldal ja näpud on mullas olnud tegelikult rohkem, kui mõnigi uskuda tahaks. Esimesed suuremad sissetulekud tulid ikka köögivilja müügist. Kui kurgiga enam Vene turule sõita ei saanud, võtsime mehega tõsiselt igasuvist suhkrupeedi kasvatust. Ühel hetkel aga ei olnud ka selleks enam vajadust. Elu Eestis on arenenud nii kaugemale, et kõik ei peagi enam põhitöö kõrvalt ja puhkuse arvelt põllumehe ametit pidama. Las kartulikasvataja kasvatab kartulit, mina teen midagi muud. Muidugi on mul ka pisike peenramaa, kuid vaid seetõttu, et suvel on tore oma lauale päris värsket omakasvatatud köögivilja ja salatit saada.”

Aed pakub tegemist kogu perele. Köögivilja ja maasikad rohivad lapsed, muru niidab mees, kiviktaimlaid hooldab Terje ise. Ülejäänud vajalikud toimetused aias tehakse ühiselt. “Nüüd, kui taimlad enam-vähem valmis, on ka rohimine justkui puhkus. Ent veel hiljuti kulus iga vaba minut kivide otsimisele, kokkuvedamisele ja ladumisele. Oma aja võtsid mullatööd ja veel enam aega läks kavandamisele,

kirjanduse lugemisele, taimede valikule ning nende leidmisele ja istutamisele.”

Alustajale aiapidajale nõuannete andmisel ei oska Terje soovitada muud kui seda, et ilma teadmisteta päris ei saa. Õnneks on meil tõepoolest piisavalt vastavat kirjandust ja hätta ei tohiks ükski huviline jääda. Alustuseks on aga kogumina parim Mari Laane poolt koostatud “Iluaianduse käsiraamat”. Edasi süveneb igaüks ise vastavalt oma huvidele. Ent nii nagu ei tule ühe retsepti järgi eri kokkade poolt valmistatud toit täpselt ühe maitsega, nii ei kasva ka taimed üheski aias päris samade reeglite järgi. Terje Trei koduaias, Eestimaa südames kasvavad taimed hästi. Küllap seepärast, et ta on aias toimetades jätnud sinna osakese enesest nagu head tulemust tahtes igas tegemises teha tuleb.

Elva linnapea on t

Muusikuelu muljeid käis kogumas Peep Lillemägi.

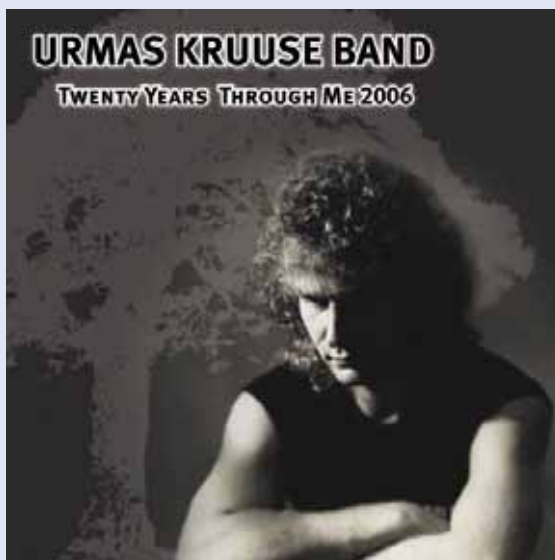
URMAS KRUUSE on Elva linnapea, kes mullu sügisel kogus kohalikel valimistel poole tuhande elvalase toetuse. Vahepeal hakkas aga unustusehõlma vajuma asjaolu, et Urmas on olnud ka tuntud muusikamees, aastatel 1987-1994 koguni vabakutselise muusiku leiba söönud. Viimastel aastatel on linnapea bänditegemise taas tõsiselt käsile võtnud.

Juba keskkooli ajal kaheksakümnendate aastate alguses alustas Urmas nädalavahetustel proove ansambliga Risk, kus algul mängis trumme, hiljem ka laulis. 1990. aastal ilmus Urmas Kruise Bändi esimene plaat „Läbi minu” („Through Me”). Plaat müüdi 2500 tükki, number, mis teeks au kõigile tänaste tipus olevatele esitajatele. 1992. aastaks oli koos ka teise plaadi materjal, aga seda plaati enam välja anda ei õnnestunud.

Sellel kevadel said mõlema plaadi lood remastitud ja kokku kogutud nostalgilisele CD-le „Kakskümmend aastat läbi minu” („Twenty Years Through Me”). Tähelepanu väärrib asjaolu, et plaadi seitsmeteistkümnest loost on tervelt neliteist Kruise enda kirjutatud palad.

Vähe sellest, tänavu suve hakul astus Urmas, Elva linnapea, bändiga üles Tanel Padari ja The Suni soojendajana Elva Verevi järve rannahooaja alustuseks korraldatud rannapeol. Oma bändiga on linnapea taas proove teinud juba aasta, eelmisel suvel esineti esmakordselt kohalikul rocküritusel „Soodoma rock”.

Küsimusele, miks linnapea taas bändi teeb ja lavale tahab, vastab Kruise: „See on sisemine vajadus. Muusika aitab mul olla hea inimene, hea linnapea ja poliitik.” Oma ansambli stiili kommenteerides lausub Kruise, et tegu on kõige üldisemas mõistes rockmuusikaga. „Selle melodilisema variandiga,” täpsustab ta.

Urmas Kruise on põline elvalane. „Vahepeal seoses bänditegemise ja tööga olin aastaid kodulinnast eemal, kuid

peale teise lapse sündi kolisime koos perega Elvasse tagasi. Olen siin saanud hariduse ja kodusoojuse, mis on mind elus aidanud, sellepärast armastan Elvat tingimusteta. Loomulikult on kordumatu ka Elva looduslik keskkond ja üldine väiksus – rahulik eluvool sobib mulle hästi,” meenutab linnapea vahepealseid eksirännakuid.

Urmase abikaasa Katrin pani Elvas uuesti aluse seltskonnatantsule ja võistlustantsule ja tegutseb Revalia Tantsukooli treenerina ning sama kooli Elva filiaali juhatajana. Lisaks annab ta tunde veel Audentese Erakoolis, Elva lasteaias Õnneeseen ja mitmes teiseski Eesti paigas.

„Pere on mulle väga suur väärtus,” ütleb Urmas. „Meil on peres olnud ka noorest peast kaks kasulast, mis ei olnud kerge koorem, aga läbi perekondlike väärtuste esiplaanile seadmise oli see koorem talutav. Mulle on võrdselt tähtsad perekonna toetus isiklikus elus ja usaldusväärne meeskond igapäevatoös. Ilma abikaasa, tütre, poja ning lähedaste ja sõprade toetuseta ei oleks ma see, kes ma olen. Ilma linnavalitsuse kolleegide abita ei oleks ma linna heaks suutnud kuigi palju teha. Vastastikune usaldus ja pühendumine ühisele eesmärgile on näidanud meid elujõuliste, vastutustundlike inimestena.”

Urmas Kruise on rõõmus selle üle, et vahepealne aeg, kui kõik trügisid linnadesse, hakkab mööda saama. „Eestis ha-

tegelikult rokistaar

katakse taas üha enam hindama loodust ja looduslähedast elukeskkonda. Elva pakub elupaigana seda kõike - männirikkus, järved ning mitmekesised võimalused hariduse omandamiseks (muusikakool, gümnaasium, huviharidus, spordiklubid jne.) on olulised põhjused, miks Tartu-lähedast väikelinna elupaigaks valitakse.

Kui palun tal oma senist elu ja tegevust kokku võtta, vajub Urmas mõttesse. „Kindlasti võiks saavutusi jagada isiklikeks ja ametialasteks, aga mul puudub soov neid mõõta. Asi, mille üle vaikselt uhkust tunnen, on suhteliselt “vanas eas” kõrghariduse omandamine. Unustamatu etapp elus oli aktiivse muusiku karjäär aastatel 1987-1994, ansamblis Risk trummi mängimine ja laulmine ning lugude kirjutamine, seejärel Urmas Kruise Bandiga albumi Trough Me tootmine ja müümine.”

Elva linnal läheb jätkuvalt hästi - lähitulevikus on rekonstrueerimisel linnale olulisi objekte: ajalooline raudteejaam, kultuurikeskus, lasteaiad, vesi ja kanalisatsioon jne. „Linna suurim väärtus on inimesed - Elvas elavad head inimesed, kelle nimel on meeskonnal meeldiv pingutada. Kui linnas on elujõulisi noori peresid, siis on ka eakatel parem elada ning linn saab toimida täisväärtuslikult ja jätkusuutlikult. Reformierakond Elvas tahab pingutada ja edu hoida,” lubab Urmas.

Millised on lähiplaanid bändiga?

„Bändiga kavatsenme lähiajal salvestada uusi lugusid ja teha ka video. See annaks võimaluse tutvustada ka ennast laiemalt ning koguda uusi kuulajaid. Üle kõige meeldib anda kontserte, kus muusikutevaheline keemia annab hea feelingu ja jagades seda ka publikuga, muutub iga esinemine kordumatuks.“

Poliitikas loodab Urmas samuti veel pikka aega kaasa lüüa. „Reformierakond sobib mulle hästi. Vaba mõtlemisega iseseisvatele inimestele, kes soovivad Eestit paremaks muuta, on Reformierakond kindlasti parim valik,” ütleb ta.

Nooruslik uljus. Lennukad ideed. Põhimõttekindel poliitika.

Tuleviku tegijate plaane käis uurimas Annika Arras.

Olen LAURI LUIKE (24) imetlenud alates hetkest, mil temaga tutvusin. Imetlenud tema siirust. Tõtt öelda ei mahugi mulle pähe, kuidas üks noor inimene suudab olla oma tegemistes nii aus ja hea? See viimane ongi õige sõna, Lauri on hea.

KALLE PALLINGUGA (21) on teine lugu. Tema aktiivsus on hämmastav. Korraga mitmel rindel ja seejuures alati naerata. Ning kuidas ta oma vanuse juures nii mõistlik on? Elu näitab, et selles eas peaks veel tuul peas pööraselt vihisema. Aga ei, Kalle teab, mida elult tahab.

Kui ma neid üks päev kohates kuulsin, et mõlemad tahavad Riigikokku pääseda, olin ma sõnatu. Et natukenegi sellele müsteeriumile valgust heita, otsustasin nendega pikemalt juttu ajada. Tõesti, ma ei saa aru, mis neid sinna Riigikogu hoonel kalkide kiviseinte vahele ajab.

Poliitikuks plaanitult või juhuslikult?

Lauri: Kui ma 1999. aastal poliitikasse sattusin, siis mul polnud aimu ka kuhu see tee viib. Olen alati võtnud päev päeva haaval ja mitte liiga ambitsioonikalt. Nii nagu ma ei osanud ette näha oma poliitilist karjääri, ei osanud ma unistada ka sellest, et lähen TTÜsse infotehnoloogiat õppima ja tänaseks magistrantuuri jõuan.

Kalle: Eelmiste kohalike valimiste aegu tekkis mul kindel plaan, et järgmistel valmistel kandideerin volikokku ja kindlasti Reformierakonna nimekirjas. Meil on peres RE valimine traditsioon. Ütlesin isale, et kandideerime koos ja toome RE Kärusse ka. Isa siiski vedu ei võtnud, aga mina tegin eelmise aasta asja ära ja nüüd on Kärus oma PKO ja mina volikogus RE ainuesindaja. Noortekogus hakkasin aktiivselt tegutsema eelmise aasta alguses ja üsna pea sain ka ettepaneku kandideerida Noortekogu

peasekretäriks. Valitigi!

Miks te Riigikokku kandideerite?

Lauri: Riigikogu on läbilõige ühiskonnast, seal peab olema ka noori. Noored käivad valimas ja keegi peab nende huvide eest ka seisma. Neid keskealisi ja vanemaid on seal küll. Minu jaoks on see hea väljakutse. Näen seda loomuliku jätkuna. Asutasin Haapsalus noorteklubi, olen olnud kahes Haapsalu linna volikogus. Riigikokku pole enne kandideerinud, nüüd on aeg proovida. See on poliitiline jätk kohaliku omavalitsuse tööle.

Kalle: Pean Lauriga suures osas nõustuma, ainult et mina olen alles esimest korda volikogus ja poliitikas uus tulija. Kui ma kandideerimiseks veel neli aastat ootaksin, siis see poleks enam nii huvitav ja siis ma poleks enam nii noor ka ja minu kandideerimine poleks siis ka nii eriline.

Lauri: Vanusega tekivad piirid, eetika ja moraalinormid. Noorel inimesel paljusid piire ei ole ja riskitunnetus on ka väiksem. Võtavad kergemini riske ja võivad seeläbi rohkem võita ja ka kaotada. Aga noorelt on kaotusi lihtsam taluda, sest kõik on veel ees.

Kalle: Mõned hoiatavad, et kas te tahate „ajusurma“ või? Kui saate Riigikokku, siis on elu läbi. See on mõttetu jutt. Arvan, et need inimesed on iseenda ohvriks langenud ja Riigikogusse pääsedes end lihtsalt lödvaks lasknud. Täna näeb tihti pilti, kus elatakse oma elu säravalt läbi ja siis viiekümneselt minnakse Riigikokku mugavat pensionipõlve veetma. Minu eesmärk pigem on, et noorelt tegutsen Riigikogus ja ka mujal

Vanust vähe, kuid plaanid suured.

ning kui ma vanemaks jään, siis hakkab elu nautima. Siis on aeg enda jaoks. Riigikogus olemine ei ole nautlemine, seal ei lasta lõdvaks. Sellisest suhtumisest tuleb ka see, et inimesed ei taha enam hääletama minna.

Mis teie elus muutub, kui Riigikokku pääsete?

Lauri: Minu jaoks ei muutu midagi, ma jään alati selliseks nagu olen. Paljudel muutub positsiooniga iseloom. Ma ei lähe sinna oma kasu pärast, ma lähen oma valijate huvide kaitsma.

Kalle: Mõne jaoks tundub, et idee „valijate eest seismine“ on end minetanud. Aga see peab jääma alati selleks ideeks, mingit muud eesmärki ei saa olla, kui oma toetajaskonna eest seismine.

Lauri: Paljud võtavad Riigikogu kui suure palgaga ametikohta. Kui ma läheksin oma õpitud erialal tööle, võiksin märksa kõvemaid kopikaid korjata. Raha pärast ma sinna ei lähe. Mis muu seal Riigikogus siis olla saab, kui oma valijate huvide eest seismine?

Kas tunnetate tänase poliitilise kultuuri negatiivset mainet?

Lauri: Osad tänased Riigikogus istujad on kohati muutunud nii isekateks, et nad näevad ainult seda, mis on nende jalge ees ja üritavad seda üles võtta hoolimata mida ta saaks anda inimestele. See ongi kujundanud tänaste poliitikute maine – omakasupüüdlid, vassijad, demagoogid. Edgar Savisaar on ehe näide tüüpilisest demagoogist. Tema kujundab inimesele mulje poliitikast kui sellisest.

Kalle: Inimesed, kes sind nõmedaks poliitikuks tembeldavad, võtavad poliitikat tihtipeale liiga pealiskaudselt. Seavad kõik parempoolsed, vasakpoolsed jm ühele pulgale. Kui viid teema kaugeemale ja inimene hakkab asja peale sügavamalt mõtlema, siis saavad aru küll, et asi polegi nii hull. Aga üldjuhul kuuleb poole kõrvaga uudiseid, loeb ajalehest ühte pealkirja ja siis otsustab, et ongi selline must värk.

Lauri: Aga meie generatsiooni on kasvatatud noorest peale poliitika sees olles, me oleme nõ professionaalseteks poliitikuteks kujunemas. See seltskond on kompetentsem ja kui saab poliitilises mõttes täisealiseks ja tegevuse üle võtab, siis ma arvan, et arvamused ja mõttemallid poliitikast muutuvad.

Kalle: Inimesed võiksid ka ennast ise rohkem poliitiliselt harida.

Lauri: Eesti inimene on kohati liialt enesekeskne. Ta mõtleb eelkõige ikka ainult enda ja oma lähedaste peale. Nad ei mõtle sellele, et nad võiksid enam seista ka ühiskonna eest üldiselt. Eestlane on oma loomult veidi kade ka, kui naabrimehel väga hästi läheb, siis peab kohe käru keerama. Eestlaslik kadedus on ka see, mis nendes inimestes räägib, kui nad selliseid asju välja ütlevad.

Millised eesmärgid olete Riigikokku pääsemiseks seadnud?

Kalle: Rapla-Harju ringkonnas on reaalne sisse pääseda, kui vähemalt 600 häält saad. See sõltub muidugi paljudest asjaoludest. Aga kampaania täna juba käib. Meil on suured plaanid. Visiitkaardid, autokleebised, särgid on juba tegemisel. Alustasime juba suve alguses. Tahame eristuda, et meid nähtaks just selliste noortena nagu me oleme.

Lauri: Ma olen isiklikuks eesmärgiks võtnud tuhat häält. See on väga-väga ambitsioonikas plaan, aga eesmärk peabki olema raskesti kättesaadav. Tuhat häält ei olegi midagi kosmilist, aga seda on väga keeruline saavutada. Eesmärk number üks on ikkagi saada Riigikogusse, häälte arv polegi nii oluline, aga tuhat häält peaks selle garanteerima. Ma olen väga selgelt kahe jalaga maa peal, tean, et see on ülimalt raske. Olen realistlik. Kohalikel tahtsin saada 100 häält, sain 137. Siis oli ainult Haapsalu linn, nüüd on ringkonnas kolm maakonda. Täna lihtsalt pean nii suure numbri panema, muidu ma ei saa Riigikogusse. See on nagu olümpiakulla võitmine – sul peab olema tippvorm, peab olema õige päev, kõik tegurid peavad olema ideaalis.

Lauri Luik

- 2005 - IT magistrantuur, TTÜ
- 2000 - 2004 BA Arvuti- ja Süsteemitehnika erialal, TTÜ
- Haapsalu Linnavolikogu liige, RE fraktsiooni esimees
- RE Haapsalu PKO esimees
- RE juhatuse liige
- RE Noortekogu juhatuse liige
- RE peakontori piirkondade nõunik

Kalle Palling

- 2004 - ... Tartu Ülikooli Türi Kolledž, keskkonnakaitse korraldus
- RE Noortekogu peasekretär ja juhatuse liige
- Käru PKO esimees
- Rapla MKO juhatuse liige
- Ettevõtja (üritusturundus)

Lähis-Ida hoidis Euroopa välisministrid tegevuses

Urmas Paet, välisminister.

Välisministriametit ilmselt nagu ka kõiki teisi ministriameteid on võimalik pidada nii, et suvepuhkust nagu polekski. Ka lõppenud suvi polnud selles suhtes mingi erand. Nii nagu Euroopa Liidu välisministrid ja seal hulgas minagi said juuli lõpus puhkusemõtteid mõtlemata hakata, puhkes Lähis-Idas terav konflikt Hezbollah ja Iisraeli vahel, mis sundis ka Euroopa Liidu aktiivselt konflikti lõpetamiseks ning põgenike abistamiseks tegutsema. Nii said välisministrid augustis kaks korda plaaniväliselt Brüsselis kokku, et otsustada nii ühine põgenike abistamine, Euroopa Liidu kodanike kriisipiirkonnast ära toomine kui rahvusvaheliste rahuvalvevägede saatmine Lõuna-Liibanoni. Eesti seekord oma vägesid Liibanoni ei saada, sest me oleme juba hõivatud missioonidel Afganistanis, Iraagis, Kosovos ning Bosnias ja Hertsegoviinas. Küll aga eraldasime humanitaarabi põgenikele ning oleme valmis panustama ka Liibanoni ülesehitusse. Lähikuude olulisim küsimus Lähis-Ida temaatikas on aga tagasipöördumine püsivamat rahu tagavate poliitiliste lahenduste leidmise juurde.

Viimaste kuude tegevuse hulka mahub ka koos Läti ja Leedu kolleegidega Läti presidendi Vaira Vike-Freiberga esitamine ÜRO peasekretäri kandidaadiks. Praeguse peasekretäri Kofi Annani volitused lõpevad selle aastaga.

Ja muidugi järgmise aasta riigieelarvega seonduv. Oluline märksõna on siin Eesti

Puhkuse- ja rõõmuhetki jagub ka ministritöös.

Foto: Mariis Torga

saatkondade ruumide uuendamine ning ka kahe uue saatkonna avamine. Uus hoone on nüüdsest meie saatkonnal Hollandis Haagis ja uued ruumid ÜRO esindusel New Yorgis. Veel sel sügisel avab Eesti esimest korda saatkonnad Gruusias Tbilisis ja Bulgaarias Sofias, kust edaspidi hakkame senisest enam tegelema ka Lääne-Balkani riikidega ning nende maade reformiprotsessi toetamisega. Ajalooline on siin ka see, et Eesti oli esimene riik, mis sõlmis diplomaatilised suhted uue riigi - Montenegroga ja Eesti suursaadik Montenegros Karin Jaani oli esimene saadik selles riigis, kes ka volikirjad üle andis..

Viimase poole aasta tegevustest tuleb märkida ka Euroopa põhiseadusliku leppe ratifitseerimist Riigikogus Euroopa päeval 9. mail ning jätkuvaid Euroopa tulevikuaruutelusid nii Euroopa Liidu tulevaste piiride, edasise laienemisevõime

kui ka põhiseadusliku leppe jõustumisevõimaluste osas.

Lähikuudel seisab ees otsuse langetamine Euroopa Liidu - Venemaa partnerlus- ja koostöölepe sõlmimise osas. Meile on siin ennekõike oluline, et suhetes Venemaaga räägiks Euroopa Liit maksimaalselt ühel häälel ning siin on tõsine väljakutse Euroopa Liidu liikmesmaadele ka senisest ühtsema energiapoliitika kujundamine.

Eesti aitab Afganistani jalule

Afganistan on riik, mida on peetud ka täiesti läbikukkunuks. Riik, mille nimetamine tekitab siiani paljudes eestlastes kõhedust paarikümne aasta taguse aja tõttu, mil nõukogude armee viis paljud eesti poisid oma vallutusplaanide teostamiseks sinna võõrast sõda pidama.

Ometi on ka täna ligi 30 miljoni elanikuga mägine Afganistan Eestile oluline märksõna. Meie suurim sõjaväeline välismissioon on just seal ning kasvab aasta lõpuks 120 inimeseni ning lisaks Gruusiale, Moldovale ja Ukrainale on Afganistan lähiaastatel meie olulisim arengukoostöö ja -abi partner. Millest selline valik? Miks Eesti panustab nii kauge ja võõra maa stabiliseerimisse ja ülesehitusse?

Afganistanis on käimas NATO olulisim missioon, et see maa tuua kaosest välja ja tagada afgaanidele elementaarsedki õigused ja elutingimused. See on keeruline ülesanne, sest keskvalitsus kogu riiki ei kontrolli, hõimupealikud ja narkoparunid on paljudes piirkondades tegelikud liidrid, igapäevased on relvastatud

Ja see kõik on ka meie mure siin Eestis. Suur osa Põhjamaades tarvitavatest narkootikumidest on pärit just Afganistanist ning kiiret edu narkootikumide tootmise vähendamise osas paraku pole.

Teine suur mure on terrorism ning arvestades inimeste suurt liikuvust on terroriakt ükskõik millises maailma paigas potentsiaalne oht ka Eesti kodanikule. Neid võimalikke traagilisi võimalusi tuleb vähendada ning seda tuleb teha ka probleemide tekke lähtekohas. Ehk kui Afganistanis on elu rahulikum ja parem ning loodetavasti peatselt ka keskvalitsuse kontrolli all, siis peab see tähendama ka nii narkootikumide tootmise ja ekspordi vähenemist kui äärmuslaste ja terroristlike rühmituste järelkasvu närbumist. Ja see on ka peamine põhjus, miks Eesti kaitseväelased on koos NATO partneritega Afganistani stabiilsuse tekitamise oma panust andmas.

Olukorra stabiliseerimisest aga ei piisa. Vaja on ka rahvusvahelist tuge sõdades laastatud Afganistani ülesehituse. Vaja on teid, koole,

haiglaid ja palju muud, et riigi vereringe normaalselt tööle saaks hakata. Samuti tuleb puhastada külad, teed ja haritav maa kuni seitsmest miljonist maamiinist ja 750 000 muust lõhkekehast, millest suurem osa paigutati nõukogude okupatsiooni ajal.

konfliktid, narkootikumide tootmine ja eksport laienevad, inimeste haridustase on endiselt madal ning lugeda ja kirjutada oskab vaid iga kolmas afgaan.

Narkootikumide ulatuslik tootmine, rahvusvahelise terrorismi taimelavaks olek ja äärmusluse levik ongi peamised põhjused, miks paljude riikide tähelepanu ja jõud on kesksundunud Afganistanile.

Tavapärase pilt Kabuli linnatänavalt. Ülesehituseks vajab Afganistan rahvusvahelist tuge.

Foto: Eesti Päevaleht

MIDA SINA SUVEL TEGID?

Urmas Paet, välisminister

Lõppenud suve meeldejäanud elamuste hulka kuulus kindlasti teater. Ka sel suvel oli kõikjal üle Eesti võimalik vaadata üle paarikümne lavastuse, millest nii mõnigi siiani püsiva elamuse löi.

“Põrgu värk” Viinistus on lavastus, mida võib julgelt soovitada kõigile. Lavastus Eesti vaimueliidi tegemistest eelmise sajandi algul. Mul on hea meel, et septembris draamafestivalil sai just see lavastus suurema osa auhindadest ning seal hulgas Margus Prangel Tuglase osatäitjana. Ka Draamateatri “Surrealistid”, mida mängiti samuti Viinistul, oli lavastus, mida võiks soovitada ja rahulikult uuestigi vaadata. Eriti, kui arvestada seda, et kõige puhtam sürrealistlik tegu on huupi tulistamine rahvahulga sekka.

Nargen Opera tunnusmärgi all lavastatud Jaan Krossi “Vastutuulelaev” etendus Naissaarel uues Omari küünis. Nii koht kui lugu on osa saamist selgelt väärt. Minu teatrisuvesse mahtusid veel Draamateatri “Kodukoht” Keila-Joal, “Kaev” Tallinna Linnateatris, “Kits viiuli ja õngega” Viinistul. Kahjuks jäid nägemata NO-teatri “Kuningas Ubu” ja Vanemuise “Taarka” ning palju muudki. Aga sügishooaeg on juba alanud.

KeRa

Peaministri nõunik Remo Holsmer selgitab KERA pakti kitsaskohti.

Augustikuus saime lõplikult kinnituse, mida tähendaks, kui Keskerakond ja Rahvaliit saaks üheskoos Eestit valitseda. Hea, et seni on nende mõlema erakonna valitsuses olemine tähendanud parempoolse ja Eestile edu toonud poliitika ellu viimisele kaasa aitamist.

Keskerakonna ja Rahvaliidu (KERA) koostööleping on päevapoliitiline kiirkorras kokku kirjutatud paber, millel pole pistmist Eesti riigi tuleviku jaoks oluliste valikute jaoks lahenduste pakumise. Paber lähtub soovist kinnistada võimu ja pöörata seni Eestile edu toonud arengud tagasi. KERA lepingust kumab läbi Eesti edu eitamine ja kahe populistliku erakonna valimislubadused. Kui mõtlema hakata, siis tegelikult on see loogiline – kumbagi erakonda ei saa süüdistada tulevikku suunatuses ja Eestile arenguvisionide kirjeldamisel.

Leppe sisust

Kahe erakonna sooviks on Eestis kehtestada astmeline tulumaks, luua laiutav avalik sektor tugeva riigi mõiste all ja kahtluse alla seada senine välis- ja kaitsepoliitika.

Astmelise tulumaks on teada tuntud idee, mida on lihtne argumentidega pareerida. Meie praeguse tulumaksusüsteemi eeliseks on lihtsus ja ühetaolisuus. Astmeline tulumaks pöörab inimeste ja ettevõtjate tegutsemismotivatsiooni, inimesed hakkavad otsima

legaalseid maksude vältimise võimalusi ja suureneb ümbrikupalkade maksmine. Kui vaadata Euroopasse, siis näiteks Kreeka ja Horvaatia plaanivad minna üle ühetaolisele maksusüsteemile. Slovakkia läks ühetaolisele maksusüsteemile üle 2004 aastal, Rumeenia 2005 aastal.

Tulumaksu alandamise kriitikud on öelnud, et riigil jääb maksuandustega saamata oluline osa tuludest, millega tõsta näiteks politseinike või päästeametnike palkasid.

Viimasel kahel aastal toimunud tulumaksu alandamine on näidanud, et maksu laekub riigieelarvesse absoluutnumbrites järjest rohkem, nii et pole põhjust rääkida võimalikust alalaekumisest riigieelarvesse

Omaette tase leppes on kogu välispoliitikat puudutav. Leppes ei ole sõnagi Euroopa Liidust ega NATOst. Partnerriikidele NATO mõjub külma dušina lause, et Eesti sõjaline missioon Iraagis lõpetatakse esimesel võimalusel ja Eesti kaitseväelased osalevad rahvusvahelistel missioonidel vaid ÜRO mandaadi olemasolul. Teatavasti on NATO solidaarsuse põhiprintsiip üks kõigi, kõik ühe eest – NATO alusleping näeb ette vastastikuse kaitse kohustuse ÜRO resolutsioonideta. Leping pooled ei pea seda aga millekski.

Demokraatia eitamine ja „tugeva” riigi loomine

Leppesse kirjutatud põhimõtted ei olegi niivõrd üllatavad – on ju ennegi neid mõtteid kuulnud. Lubadustest ohtlikum on kahe erakonna poolt alla kirjutatud leppe alatoon – demokraatia põhimõtete ja senise edu eitamine ning viha ei ole põhimõtted, millest riigi juhtimine peaks lähtuma. Kahe erakonna väga pragmaatilist lähenemist omavahelises koostöös saime näha Tallinna volikogus Presidendi valijameeste valimistel. Kõik kümme valijameest Keskerakonnale ja Rahvaliidule on selge sõnum – milleks demokraatia, valikuid ja otsuseid volikogu liikmete eest teeb erakonna juhtkond.

Keskerakond ja Rahvaliit ei saa kõigi eelduste kohaselt kahe peale märtskuu valimistel enamust ning ükski teine parlamendierakond ei torma valitsusse keralasi päästma ja nende lubadusi ellu viima. Ja leppe kohaselt ilma üksteiseta valitsusse ei minda.

Selles suhtes on muidugi heameel, et KERA leping sündis. See pilt, kui keralased peaks saama järgmised 4 aastat Eestit valitseda, on piisavalt hirmuäratav, et loodetavasti motiveerib see rohkem inimesi märtsikuus tulema valimiskasti juurde. Et teha valik, kas jätka senisel kursil või pöörata pilk tagasi minevikku.

Peep Lillemägi Paremate Uudiste peatoimetaja

Kollases särgis Tallinnast Vilniusesse

Mulle meeldib jalgrattaga sõita. Kuigi Jürgen Ligi on paar korda näa-
gutanud, et mu ratas pole päris selline,
kui peaks. Eks tal ongi õigus – raam on
veidi väike ja sadul pisut madalal. Aga
nagunii sõidan ma oma lõbuks, mitte
teistega võidu. Pealegi, suurtele ratta-
maratonidele, milliseid ajalehtedes ja te-
lekas reklaamitakse, ei ole mul kordagi
mõttes olnud minna. Ausalt öelda kar-
dan, et äkki tallatakse ära. Ja perspektiiv
teiste tempos pressida või vastupidi ve-
nida, ei paku samuti pinget. Ometi olen
viimastel suvedel suure tüki Eestimaast
rattasadulas üle vaadatud. Seal paistab
ta muide hoopis teistsugne kui autoak-
nast.

Sellel aastal augusti alguses hakkasin Tal-
linnast vântama. Ikka lõuna poole. Kol-
mandaks õhtuks jõudsin Kuutsemäele,
kus peeti Reformierakonna suvepäevad.
Sealt lahkudes veetsin viimase öö ko-
dumaa pinnal ühe Lõuna-Eestis elava
sõbra juures ja seejärel ületasin Läti piiri.
Tee Apest Aluksnesse viis läbi metsa,
kus mitmes kohas olid väljas sildid, mis
hoiatasid: sealsetes metsades elab kurje
loomi. Puugid muide, kellest jutt, on
läti keeles: erces.

Aluksnes on Baltikumi ainus paik, kus
alles tegutsev kitsarööpeline raudtee,
millega saab sõita 37 kilomeetrit eemal
asuvasse Gulbenesse. Pisikest vagunit ja
vedurit selle ees kogunes rongi väljumi-
se eel vaatama hulk inimesi.

Teel Aluksnest Rezeknesse oli kaheksa-
kümmend kilomeetrit sellist teed, kus
kahel pool laiusid mahajäetud põllud
ja kolhoosiaegsed külad. Rezekne ise,
linn, kust okupatsioonialal toodi Ees-

tisegi maitstvat, magusat, sinises purgis
kondentspiima, meenutas veidi Narvat.
Kinnituseks, et olen ikka Lätis, seisib
kesklinnas Läti ühtsust tähistav mo-
nument, mida võõrvõim kahel korral
maha võtnud on. Rezeknest pressisin
paarkümmendi kilomeetrit vastutuult
Läti vanimasse linna, Ludzasse, mis ka
linnasildil meenutab oma asutamisaas-
tat 1177.

Viimase öö Lätis veetsin Daugava jõe-
käärus. Sama paik on jäädvustamist
leidnud ka kümnelatisel rahatähel. Enne
Daugavpilsit on seal väidetavalt viimane
koht, kus Daugava on säilitanud oma

Euroopa keskpunkt
Vilniuse lähistel

loodusliku süngi. Edaspidi, allavoolu,
Riiani välja, on jõgi elektri tootmise ees-
märgil mitmes kohas ülespaisutatud.

Visaginas linna külje all, tegin pildi
Ignalina aatomijaama väravas. Linna,
kus miski pole vanem, kui kolmküm-
mend aastat ja kõik meenutab keset
metsa ehitatud Ōismäed, ümbritsevad
ruutkilomeetrid lagastatud põlismetsa,
mida soovitaks vaadata kõigil, kes oku-
patsiooniga tagasi igatsevad. Selliseid
paiku leiab kahjuks ka Eestist. Olgu
öeldud, et kes aatomielektrijaama näha
tahavad, ärge seda Ignalinast otsige,

Visaginas on seal oma nelikümmend
kilomeetrit eemal.

Vilniuse külje alla on leedukad kokku-
leppel Prantsuse Geograafiainstituudiga,
kes nende väidet kinnitab, püsti pannud
omalaadse turismiatraktsiooni, pakkudes
võimalust külastada Euroopa geograafilist
keskpunkti. Koguni tõendi, et
seal käidud, võib soovi korral osta.

Vilniusesse jõudes sain ainsa sahmaka vihma
kogu reisi jooksul. Vilnius väärilis kindlasti
omaette lugu. Väärilis sedagi, et leedukate
pealinnaga eraldi tutvuma sõita.

Pühapäeval, päev enne koju sõitu, pe-
daalsin Vilniuse ümbruses ja tundsin
nukrust, et reis on läbi. Küllap valdab
selline nukrus ka leedukaid, kui nad
Galve järves peegelduvat Trakai lossi
vaadates meenutavad aegu, kui Leedu
oli Euroopa suurvõim. Ent mitmel pool
oli näha, et keskaja hiilgus on Leedus
tänapäevaks asendunud korvpallurite paku-
tavate emotsioonidega.

Järgmised, hoopis pikemad jalgrattareisid

Trakai loss

sid meeles mõlkumas, pakkisin Vilniuse
lennujaamas jalgratta lennukisse ja olin
tunniga tagasi Eestis. ✓

Elu Põlvamaal on rohelisem

Kodukanti kiidab Põlva maavanem Urmas Klaas.

Hiljuti tekitas kõneainet Jüri Mõisa intervjuu, milles ta ennustas jätkuvalt suurt tulevikku Tallinnale ning kadu Lõuna-Eestile eesotsas Tartuga. Küllap on rohkem või vähem poliitikaga seotud inimesed Mõisa mõtteavaldustega tuttavad, mistõttu neid pole vaja üle korrata. Olen temaga ühes asjas päri: Eesti eri paigad on ebäühtlaselt arenenud. Kuid ma ei jaga absoluutselt mõisameeste pessimismi, käega löömist, isegi halvustamist, mis Lõuna-Eestile osaks saab. Suurim viga, mida Suur-Tallinna ideest jutlustajad teevad on see, et nad mõeldavad kõike vaid rahas ja tunnevad vaid kahte värvi, musta ning valget. Tegelikult on elul rohkem värve ning Lõuna-Eesti on jätkuvalt ja üha enam koht, kus on mõnus elada, töötada ja puhata.

Toodetud Põlvas

Tänavune suvi oli Eestis puhkajale ideaalne. Ilm oli ilus ja taas kord toimus üle maa nii palju suveüritusi alates Taarka etendusest Obinitsas Kuressaare ooperipäevadeni välja, et raske oli nende vahel valida. Rahvas liigub. Liigub mööda Eestimaad ringi ning suvisel ajal linnast välja. Kohtasin augustis Mikitamäel Seto Kuningriigi päeval palju vanu tuttavaid Tallinnast. Huvitav oli see, et õige mitmega tuli jutuks üks ja sama teema. Nn paadunud linlased hakkasid rääkima oma juurtest ning otsisid neid Tallinnast sügavamal. Õige mitu kadetsesid: „Sul ikka veab. Kui küsitakse, kust päri oled, saad öelda, et Rāpinast. Sul on oma story. Mina olen Tallinnast ja see on nii pagana igav.”

Oleme Kuldar Leisiga mitmel korral sel teemal rääkinud ning täheldanud, et ajad on tõesti muutunud. Oleme mõlemad mitmes linnas ja erinevates kohtades töötanud ning täheldanud ühte ja

sama asja. Kui varem ütlesin mina mõnes Tallinna seltskonnas, et olen Rāpinast ja Kuldar, et tema on Põlvast, saatis meid kergelt kaastundlik pilk ja erilist kõneainet see ei tekitanud. Praegu aga oleme meie, Põlvamaa mehed tutvusringkonnas tehtud mehed ja raske on kõiki oma pealinna sõpru-tutavaid Põlvamaal ära võõrustada. Mõned neist koguni tahavad kangesti kohalikku keelt purssida. Kuldar aga usub Lõuna-Eestisse niivõrd, et kirjutab oma Maakera uuele tootele Pai smuutidele (parim on muide apelsini-mango smuut – proovi järele!) peale: “Toodetud Põlvas, Lõuna-Eestis”. Kuuldavasti mõõdeti tänavu Tallinnas inimeste kuuluvust kultuurse rahva hulka sellega, kas nad on Taarkat näinud või ei.

Hea jume saladus

Üks Äripäeva ajakirjanik küsis mult korra, et mille poolest on Põlvamaa inimesed teistsugusemad kui näiteks Tallinna inimesed. Ajakirjanik eeldas, et hakkab rääkima rahulikkusest või pikaldasest

Värska metsailu

meelest. Minu vastus aga pani ta kukalt kratsima: **Põlvamaa rahvas on parema jumeaga.** Ja tõesti on, sest inimesed elavad puhtamas keskkonnas, liiguvad ja liigutavad end rohkem ning seda just looduses. Põlvamaa tunnuslause on “Rohelisem elu” ja see roheline elu läheb üha rohkem hinda. Mida enam ühiskond

linnastub, seda rohkem otsib inimene loodust ning ise ennast looduses. Meil Lõuna-Eestis on selleks fantastilised võimalused. Põlvamaal on 128 järve, Eesti suurim laevastik (nimelt kanuulaevastik Võhandu, Ahja ja Piusa jõel), erakordselt ilusad sood ning rabad, pea pool maakonda on kaetud metsaga.

Täna juba on Põlvamaa probleem selles, et looduse taluvuspiir hakkab nii mõneski kohas kätte jõudma. Kõik eestlased teavad Piusa liivakoopaid. Sellel aastal tuli meil need varinguohu pärast sulgeda. Kuid juba on Orava vallavalitsus oma partneritega seal maal, et rajada Piusale hoopis külastuskeskus, kus turvaliselt loodust ja ka liivakoopaid nautida. Projekt on valmis, taotlus raha saamiseks esitatud.

Ettevõtlik saab kõikjal hakkama

Ettevõtlik saab kõikjal hakkama Inimese tegevust piirab kõige enam tema enda piiratus. Rāpinas tegutseb Eesti esimene äriabikeskus, tulemuseks on see, et vallas tegutseb täna üle 140 ettevõtte. Aasta tagasi avas Põlvamaa Arenduskeskus Ettevõtluskoja Põlvas. Mõlemad ettevõtlust arendavad kogud on loodud kohapealse initsiatiiviga.

Keegi ei hädalda, et miks riik ei tee.

Heaks näiteks piirkonna elu edendamisel on Seto Käsitöökogu loomine. Eksib see, kes arvab, et kogu liidab vaid kangakudujaid. Ei. Selles kogus on mehi ja naisi pooleks ning meeste erialad on näiteks laastukatuse löömine ja palkmajade ehitus.

Oleme Põlvamaal arvamusel, et avaliku võimu asi on ettevõtluse arenguks tingimuste loomine, ülejäänud tuleb ise. Meie piirkonna jaoks on esmatähtsad korrallikud teed, internetilevi, kvaliteetne elekter ja viimasel ajal on pika põua tõttu tõsiseks probleemiks tõusnud kaevuvee kättesaadavus. Muidugi ei saa mööda kvaliteetsest haridusest.

Maavanemaks saades selgitasin inimestele, et meie piirkonna arenguks on esmatähtis ettevõtlikkuse kasvatamine. Ettevõtlikkus ei tähenda vaid ettevõtlust, see on märksa laiem mõiste. Täna on mul hea meel selle üle, et ühe erandiga on majandusõpetus ja õpilasfirmad loomulikus nähtuseks kõigis Põlvamaa gümnaasiumides. Muide nagu ka riigikaitseõpetus. Need ained ei ole riigi poolt määratud kohustuslike ainete nimekirjas ja seda tugevamini nad loode-tavasti õppekavas püsivad.

Lõpetamas oleme Põlvamaa esimest maakondlikku interneti projekti, mis on meie endi algatatud ja läbiviidud. Selle tulemusel saab internetivõimaluse 132 küla.

Kuigi Jüri Mõis ennustas oma Eesti Ekspressile antud intervjuus, et Lõuna-Eestit halvustava jutu peale läheb Tartu linnapea Laine Jānes talle peagi kätega kallale ja kolib seejärel Tallinna, pole midagi sellist minu teada juhtunud. Küll aga on Laine ostnud endale suvekodu hoopis Põlvamaale Rāpina valda. ✓

Resümee on selles, et enamik asju on inimeste endi teha ning kõik saab alguse hoiakutest. Kui me tahame olla lodevad, siis me seda ka oleme. Kui me tahame nutta itkulaulu ääremaast, siis me enda ääremaalt ka leiame. Nii nagu Eesti on varsti Euroopa viie jõukama riigi seas, on Põlvamaa peagi Eesti viie jõukama maakonna seas!

Urmas Klaasi „põlvamaalase hea jume” tuleb rohkest looduses viibimisest. Septembris käis ta koos Vastse-Kuuste vallavanem Lennart Liba ja Kõlleste vallavanem Andrus Seemega Võhandu jõel kalal.

Paavo Pärn uues ametis

Küsimusi esitas Karin Kalda.

Millega sisustad oma aega pärast Noortekogu peasekretäri kohalt lahkumist?

Esialgne plaan oli kuu aega puhata, kuid see plaan nurjus juba kolmandal päeval. Sellest ajast saadik olen aktiivselt tege- lenud Sirkel & Mall OÜ arendamisega. Väheste vaba aja veedan heade sõprade seltsis, kellest paljud on pärit just noor- tekogu päevilt.

Mis pani Sind erasektorisse liikuma?

Erasektoris olen varemgi töötanud, kuid ahvatlev on alati olnud olla tööandaja rollis, mitte töötaja poolel. Täna- seks olen jõudnud situatsiooni, kus koos Margo Koppeliga loodud firma, Sirkel & Mall, annab tööd pea 20 inimesele. Päev on täis otsustamist, uneaeg on napimast napim ja iga päev õpin rohkem kui eales varem. Firma Sirkel & Mall te- gevusala on hoonete projekteerimine, maa- alade planeerimine, sisekujundus, teede projekteerimine jne.

Millised on tulevikueesmärgid seoses oma firma tegevusega?

Täna- se seisuga oleme kiireima kasvuga arhitektuuri ja inseneribüroo Eestis. Tu- levik on aga ambitsioonikas ja nii näeme 5 aasta pärast Sirkel & Malli Eesti suuri-

Hommikune koosolek Sirkel & Mall kontor

ma arhitektuuri ja inseneribüroona, ning meie projekteeritud hooned kõrguksid peale Eesti ka mujal maades. Järgmiseks aastaks oleme plaaninud oma meeskonna kasvatada 31 inimeseni ja käibe viia pea ~9,3 miljoni kroonini.

Kuidas arhitektuur ja Sina sõbraks saite?

Margo ja mina kumbki ei oma arhitek- ti haridust, kuid meie ülesanded Sirkel & Mallis ei ole otseselt joonestamisega seotud. Ise olen lõpetanud Tartu Ülikoolis füüsika eriala, mis võimaldab vajadusel sü- veneda ka mõnda spetsiifilisemasse probleemi, kuid hetkel tegelen siiski juhtimisega, müügi projektijuhi ülesanne- tega.

Millised on Sinu ambitsioonid poliitikas?

Poliitika on mind paelunud alates 1997 aastast, mil liitusin Tartu Noorte Refor- miklubiga. Sellest ajast olen poliitikas toimuvaga kursis olnud ja olen kindlasti ka edaspidi. Mis puudutab aga aktiivset osalemist nendes protsessides, siis usun, et need ajad tulevad veel kunagi.

Poliitikas tahaks kaasa rääkida siis kui on tekkinud parem ühiskonnatunnetus. See aga tuleb ainult aktiivselt toimetades ja mida rohkem on tasandeid (lihttööline, ametnik, tööandja, jne) kus oled viibi- nud, seda paremini oskad sa ka nendel ta- sanditel olevate inimeste huve arvestada ja neid esindada.

Jõgeva staadioni avamine

9. septembril toimus Jõgeva linna täis- mõõtmetes staadioni avamine. Spor- timisega alustati kohe – toimus Eesti teivashüppajate GP finaali ja kuulitõuke- võistlus.

Reformierakondlasest linnapea Viktor Svjatõšev tänas kõiki, kelle abiga staa- dion lõpuks valmis sai.

Vanu pildialbumeid sirvides

Ajaloolisi fotosid otsis Arto Aas.

Sedapuhku jäid vanu pildialbumeid sirvides silma 1999. aasta parlamendi ja kohalike omavalitsuste valimised. Sel ajal oli erakond noor ja kampaaniameeskond väike, mistõttu pidi kõik suuremad tööd ise ära tegema. Reklaamikampaania värvikamad mälestused pärinevad eelkõige õistest plakatikleepimistest linnatänavatel.

Tänase peasekretäri Kristen Michali poliitkarjäär algas samuti pimedatel öödel plankudele postreid kinnitades. Paremal Veiko Grünberg.

Nooruke Kristiina Ojuland Reform Party'l Hollywoodis. Traditsiooniks oli, et poliitikut segavad sel õhtul baaris jookke.

Valimisvõidu nimel pidid erakonna esimees Kallas ja peasekretär Kranich ka südatastel kardiga sõitma ning paintball'i mängima.

1999. aasta valimiste reklaamiagentuuris DDB aitasid Reformierakonda Hendrik Toompere jun ja Peter Roose. Nende vahel kandidaat Peeter Jalakas

Pahurapilgulise Urmas Paeti (tollal erakonna pressiesindaja) seljataga jälgib valimistulemuste saabumist Res Publica tänane peasekretär Ott Lumi.

Eesti väärrib rohkem turvatunnet

Jaanus Rahumägi arutleb Eesti riigi nõrkuste üle sisejulgeolekus ning teeb ettepanekuid olukorra parandamiseks.

2006.aasta on pakkunud hulgihanisti näiteid selle kohta, et Eesti sisejulgeolekuga ei saa veel rahul olla. Oli-

Foto: Priit Simson / Eesti Päevaleht

reostus, mille puhul kaks ministrit mitu päeva vastutust nagu pingpongipalli teineteisele põrgatasid, metsapõleng, mille puhul Eesti ainus päästekopter osutus remondis olevaks ja pidime lootma vaid naabrite abile, hiljutine tulistamine Tal-

linnas, mille tingis asjaolu, et politsei nädala jooksul ei suutnud varem relvastatud ründe toime pannud inimest kinni võtta. Räägitakse, et napib raha, tegelikult tundub aga, et puudu jääb ka kaasagsest valdkonnamentaliteedist, mõistlikust koordineerimisest ja ratsionaalsest koostööst ametkondade vahel.

Sisejulgeoleku tagamiseks vajalikud riiklikud tegevused ja kavad on sellest tulenevalt vaja värske pilguga üle vaadata. Seda mitte tehes ja vaid raha juurde pumbates ei saa olukord paraneda. Suureneb hoopis ametkondlik egoism, ametniku heapalgalise koha külge klammerdumine ja selle nimel lõputu vassimine. Et seda ei juhtuks, on vajalik käsitleda sisejulgeolekut ühtse tervikuna, mis peab ületama justiitsministeeriumi ja siseministeeriumi haldusala piirid. Kaitseväge, kaitseliit, oma-valitsused, maksu ja tolliamet, finantsinspeksioon, keskkonnainspeksioon jne peavad samuti sisejulgeoleku pilti mahtuma. Või siis mitte?

Mis on sisejulgeolek?

Lõpuks tuleb Eestis defineerida ka sisejulgeoleku mõiste. Mida me käsitleme mõiste „sisejulgeolek” all. Seni kuni see ei ole selge kestab lõputu vaidlus, udujutt ja hämmamine. Vastavalt ametkondlike vajadusele. Igal asjapulgal on oma huvides sellest oma nägemus. Selleks, et senine segadus lõpetada, tuleb riigis viimaks sisejulgeolekuvaldkonda käsitleda ametkondade üleselt. Riigi kogemus selles vallas tuleb riigi ja rahva hüvanguks ära kasutada. Kogemusi on piisavalt, et tulevikus ratsionaalselt tegutseda. Eksirännakud sisejulgeolekus on lõppenud.

Ametkondlik egoism tuleb lõpetada ja panna ametid tegutsema ainult riigi huvidest lähtuvalt, mitte ametkondlikest huvidest.

Täna on nn „mundriau” vaidlused vältimatud, sest sisejulgeolekust arusaam lähtub ametkondlikest funktsioonidest, mitte riigi tegelikest võimalustest ja huvidest. „Riik” sisejulgeoleku mõistes ei ole kunagi vaid riigiametid, mis on vabariigi valitsuse seaduse järgi valdkonniti erinevates lõikudes selle eest vastutama pandud, vaid kogu riigis olev ressurs, mida vajadusel on võimalik vastavate halduslepingutega kaasata. Väikeriigile saab see olla ainus mudel, mis viib meid arenenud riikidega sarnasele standardile.

Lahendused

Eestil on sisejulgeoleku tuleviku mõttes vähe valikuid. Esiteks tuleb läbi viia ametkondade ülene sisejulgeoleku tagamise funktsionaalne, protseduuriline ja õiguslik audit. See peaks andma meile teabe sellest, kuidas meie käsutuses

Foto: Terje Lepp / Eesti Päevaleht

Sel aastal toimunud õlireostus Eesti rannaveses (ülemine foto) ning rohked metsapõlengud tekitasid ametkondades segadust, vaidlusi ning tihti peale tuli abi otsida naabritelt.

olevat nappi ressursi kasutada parimal ratsionaalsel moel, et saavutada rahva rahulolu.

Teiseks tuleb rakendada kiiremas korras korrakaitse seadus, mis annab seadusliku võimaluse halduslepingutega kaasata erinevaid organisatsioone sisejulgeolekutagamisele.

Kolmandaks tuleb kriitilise pilguga üle vaadata olemasoleva riigiressursi kasutamine sisejulgeoleku tagamisel. Näiteks tuleb ühendada riiklik lennundus ja päästetegevus territoriaalvetes ühtsesse ametkondlikku juhtimisse kaitseministeeriumi alluvuses. See säästab oluliselt ressursse ja loob kaitsevägele hädavajaliku treeningu baasi kriisisituatsioonides tegutsemiseks. Meie piiratud ressurss ei ole vaid palgad, vaid ka asjatundlikud inimesed, ametnike järelkasv ja nende valikukriteeriumid. Samuti kulud vajaliku tehnika soetamiseks, hoolduseks, kontrolliks ja tegevuse koordineerimiseks.

Neljandaks tuleb teadlikult hakata tõstma sisejulgeoleku ametnike koolituse taset ja kaasama sisejulgeoleku analüüsi ning planeerimisse Eesti teadlased. Selleks tuleb sisejulgeoleku ametnikke hakata lõpuks koolitama Eesti lugupeetud ülikoolides. Vajadusel tuleb riikliku tellimuse alusel luua vastavad õppetoolid ja kasutada juba olemasolevaid võima-

lusi, et hoogustada sisejulgeoleku valdkonna teadustes magistri ja doktoriõpet. Kutsekooli tase tänases sisejulgeoleku ametnike koolituses ei saa sellel sajandil meid rahuldada. Justiitsvaldkonna ametnikud on hea näide sellest, et väljapoolt Sisekaitseakadeemia koolitussüsteemi suudab Eesti haridussüsteem pakkuda edukalt sisejulgeolekut tagavaid pädevaid ametnikke.

Need on esimesed sammud, mis meil tuleb astuda. Pole kahtlust, et Reformierakond soovib sellist sisejulgeoleku korraldust, mis tagaks inimestele turvatunde ja samal ajal välistaks mõttetut raharaiskamise. Väikeriik ei saa kopeerida oma tegevusmudelites riike, kus pindala ja elanike arv kümneid, kasutatav rahahulk aga sadu kordi suurem. Lõputu rahainvesteering ei aita meid aga päeva lõpus edasi. Investeering tuleb

ka teadusesse, planeerimisse, infrastruktuuri, haridusse, valdkonda suunavatesse aktidesse ja kontrolli sisejulgeolekusüsteemis. Vaid raha meid ei kaitse ega päästa. ▀

Kodune turvalisus hakkab peale iseendast. Iga asi omal ajal ja õiges kohas. Fotol Jaanus Rahumägi.

Foto: Veiko Tõkman / Äripäev

UUED TEGIJAD

Reformierakonna käepikendused maakondades – arendusjuhid – said oma ridadesse taas uusi tegijaid. Läänemaa arendusjuhina alustas suvel tööd **Reimo Nebokat**, kes on ühtlasi ka Noortekogu esimees ning Järvamaa uueks arendusjuhiks nimetati hiljuti **Janno Lehemets**. Noormeeste elu ei saa kerge olema, sest uues ametis tuleb kohe vastu võtta suurim väljakutse – oma maakonna valimiskampaania korraldamine Riigikogu valimisteks. Jõudu!

Reimo Nebokat
Läänemaa arendusjuht

Janno Lehemets
Järvamaa arendusjuht

Korraldajate ei tohi tekitada seadusku

Rein Lang, justiitsminister.

Foto: Marko Mümm / Eesti Päevaleht

Küsimusele „Mida Sina suvel tegid?“ vastas Rein Lang: „Tegin ainult tööd.“

Valimisteni on jäänud vähem kui pool aastat. Õhus on tunda elektrit! Aina selgemalt joonistuvad välja ka erakondade maailmavaated.

Kui vaadata tagasi suvele oma kabineti mätta otsast, meenuvad eelkõige vanglad ja pronksmees. Vanglate koha pealt võib küll kinnitada, et võitlus organiseeritud kuritegevusega jätkub täistuuridel ja kui keegi püüab seda takistada, siis saab see olema tema suur probleem. Pronksmees peab saama endale uue koha. Igal asjal peab olema õige koht. Sõjahaudadel ei peeta riigivastaseid miitinguid ega jooda viina. Eesti riik on võtnud endale kohustuse kaitsta sõjahaudu ja sõjas hukkunute mälestust väärikalt ratifitseerides 1949.a Genfi konventsiooni. Kahjuks pole me aga seni suutnud täita sellest rahvusvahelisest leppes tulenevaid kohustusi.

Loodame, et Riigikogu suudab lühikese ajaga vastu võtta sõjahaudade kaitset

kehtestava seaduse ja ka vaenu ja avaliku korra rikkumist põhjustavate rajatiste kõrvaldamise seaduse.

Mulle teeb rohkem heameelt see, et Eesti ettevõtlus saab taaskord korraliku tõuke arenguks, kuna valminud on kauaoodatud ja juba kevadel räägitud programm Eesti ettevõtluskeskkonna arendamiseks. Muuhulgas sisaldab see väga olulist võimalust ärikeskkonna elavdamiseks kiirelt ettevõtte asutamise võimaldamisega.

Justiitsministeeriumis on valminud ja Riigikogule on üle antud eelnõu, mis seaduseks saades võim aldaks võidelda organiseeritud kuritegevusega hoopis uuel tasemel. Nimelt konfiskeerides kuritegelikku tulu. Just organiseeritud kuritegevuse rahaallikate äralõikamine aitaks tõhusamalt lammutada erinevaid kuritegelikke rühmitusi.

Kaasaegse õiguskorra kehtestamine jätkub. Meil ei ole ikka veel uut perekonnaseadust ja pärimisseadust. On vaid veidi remonditud nõukaegsed seadused, mis ajale ammu jalgu on jäänud. Justiitsministeerium on mõlema seaduse kallal oma töö lõpule viinud ja hetkel käib poliitiliste partnerite veenmine meie poolt väljapakutu vajalikkuses. Peab aga ütleva, et raske on veenda neid, kes näevad tänaseni ajaloo prügikasti lennanud nõukogude korras väetite ja vaeste kaitsvat jõudu ebainimliku kapitalismi eest.

Korraldajate seaduse eelnõu

Eraldi tahaksin aga peatuda Korraldajate seaduse eelnõul. Korraldajate seadust võiks võrrelda mõneti täna juba kehtiva Võlaõigusseadusega, mis reguleerib enamikku eraõiguslikest suhetest. Korraldajate seadus peab üheselt kindlaks määrama avaliku võimu volitused ja võimalused avaliku korra kaitsel. Ei saa olla nii, et võim, saavutamaks korda ja rahu avalikus ruumis, võib valimatult sekkuda inimeste vabasse liikumisse, korraldada aktsioone, mis riivavad üksikisiku vabadusi ja puutumatus. Iga avaliku võimu tegevus peab olema suhtes taotletava eesmärgiga ja olema põhjendatud konkreetse ohuhinnanguga. Nii nagu moosivarast ei saa taga ajada tankide ja miinipildujatega, ei saa ka alkoholi kuritarvitamisega võidelda keelates kalamehel talvel jääl välipudelid külmarohtu rüübata või lõpetades seadusega jõuga alkoholsete jookide degusteerimised hüpermarketites. Avaliku võimu toimimise reeglid on tänaseni olnud üsna segased ja reguleeritud kümnete, sageli omavahel vastuolus

Anda repressioone ulekate inimeste suhtes

olevate seadustega. Puudub selgepiiriline süütegude ennetamise mehhanism ja konkreetne vastutaja vastava tegevuse eest.

Sageli arvatakse, et korra tagamiseks piisab käskudest, keeldudest ja karmidest karistustest. Tegelikkus on aga hoopis teine.

95% inimestest käitub igapäevaelus korrektselt ja ei riku korda. Ülejäänud 5% suhtes peab riik rakendama aegajalt (või ka pidevalt) mingeid repressiivseid abinõusid. Avaliku korra tagamiseks tulebki keskenduda tegelemisele selle 5%-ga, mitte represseerima kogu ühiskonda.

Just seda, et riik keskendus tegelemisele õiguserikkujatega ja reaalse, mitte näilise ohuga, taotlebki uus korrakaitseaduse eelnõu. Loomulikult ei meeldi

juua avalikus kohas õlut ja siis rakendada seda keeldu valikuliselt omade puhul vaadata läbi sõrmede ja vastaste puhul rakendada riigi sunnijõudu kogu selle karmuses.

Selgeks tuleb ka vaielda see, kes ja milistel tingimustel peab ja võib osaleda avaliku korra kaitsmisel. Mina pean loomulikuks, et selles tohutult laias tegevuses osaleksid nii riik, omavalitsused, erafirmad ja kodanikeühendused. Kuid see peab toimuma fikseeritud omavahelise koostöö vormis, kus kõigi osapoolte õigused ja kohustused on selgelt seaduse ja omavahelise lepingu alusel kirjas. Naabrivälve ja vabatahtlikud pritsimehed peavad olema osa suurest turvalisuse tagamise võrgustikust, kuid nad ei saa võtta endale ega neile ei saa anda õigusi, mis olemuslikult saavad kuuluda üksnes hästi väljaõpetatud po-

18. septembril sai nurgakivi Viru Vangla, mis on tähtsaks etapiks justiitsministri poolt juhitud vanglareformile Eestis. Fotol Rein Lang, Merko Ehituse juhatuse esimees Tõnu Toomik ja Riigi Kinnisvara juht Jaak Saarniit. Foto: Raul Mee, Äripäev

see neile, kes on harjunud sisulise tegevuse asemel tegelema asendustegevusega. Ja veel vähem meeldib see nendele poliitilistele jõududele, kes soovivad riigi sekkumisõigust vabade kodanike igapäevaellu. Pole ju midagi lihtsamat kui kehtestada seadusega näiteks keeld

litseinikule. See puudutab ka meil nii levinud pilti, kus eraturvafirmad on üle võtnud politsei funktsioone, samas kui politsei täidab ülesandeid, mis tegelikult peaksid olema tagatud hoopis ühe või teise ürituse korraldaja jõudude ja rahakotiga.

Ene Kaups, Kärkla linnapea Hiiumaa Paadimatka 2006

Suvi oli suurepärane, päikseline ja sooja mereveega! Eriti soojalt meenutan Hiiumaa Paadimatka 2006.

Hiiu Purjelaeva Seltsi eestvedamisel korraldatakse Hiiumaa paadimatkasid juba seitse aastat. Et tutvustada matkalistele väikesadamaid, nende seisukorda ja tuleviku väljavaateid, sõideti esimestel aastatel läbi Hiiumaa väiksemad ja suuremad sadamad. Seejärel toimus ülemere reis Orissaarde, järgmisel aastal naabersaarele Vormsile. Sellel aastal tehti kummardus Hiiumaa paatidepurjelaevade esiisale, „Alarile“, mille kodusadamaks on Sõru sadam.

Merel võis näha kobarasse kogunenud aluseid, kus söögi- ja joogipoolist ühest paadist teise ulatati, suplevaid inimesi või ühislaulu üles võtnud seltskondi. Visati nalja ja hõigati tervitusi möödujatele. Kiiret polnud kuskile. Paadimatka korraldatakse eesmärgiga hiidlased taas merele meelitada, omavahel kokku viia erinevates sadamates paiknevate väikelaevalde omanikke ja teisi merd armastavaid inimesi. Aga eelkõige mere-sõidumõnu pärast. Et oskaksime merel olla, kuulata kajakate naeru ja lainete loksumist. Et teaksime, mis tunne on kui tuul keerutab juuksesalke ja kannab näole veepiisku. Et me näeksime kaugele ja silmapiir oleks selge. aeg on juba alanud.

Foto: Indrek Päämamaa

2003 aasta referendum, kuidas see oli: müüdid ja tegelikkus

Politoloog Anna-Maria Galošan oli 2003 aastal üks Euroreferendumi Jah kampaania eestvedajatest.

Ajalookontekstis on kolm aastat väga lühike aeg, kuid täpselt nii palju aega on praeguseks möödas päevast, millal Eesti rahvas otsustas Euroopa kasuks ja ütles JAH Euroopa Liidule.

See, et meie referendum tulemus polnud ülearu ühele poole kalduv, ehk 67%, näitas meid kui mõtlemaid inimesi, kellel pole ebarealseid ettekujutusi Euroopa Liidu suhtes. Igaüks meist sai langetada oma valiku iseseisvalt ja vastutustunne oli suur. Pidime ju otsustama oma riigi, iseenda ja tulevaste põlvkondade saatuse üle.

2003. aasta Euroreferendumi üle arutasid nii Euroopa Liidu pooldajad kui ka vastased, see tekitas aga tohutul hulgal erinevaid müüte, mida prooviti esitada ainsa tõena. Keegi ei saa kolm aastat peale referendumit pretendeerida absoluutsele tõele, aga saame tolaaegseid müüte ja tänaseid kogemusi võrreldes teada, mis vastas tegelikkusele ning mis olid lihtsalt ülespuhutud fantaasiad.

Osariigi suveräänsus

Üheks kõige levinumaks eurovastaste müüdi oli see, et Eesti iseseisvus kaob.

Inimestele seletati, et Eesti riiklik iseseisvus asendub Euroopa Liidu suveräänsusega. EL liikmesriikidel saab olema vaid osariigi suveräänsus. 2003 aastal võis see nii mõnelegi tunduda reaalse ja hirmutavana, kuid olles 2006 aastal näeme, et seda ei juhtunud ja ei juhtu ka edaspidi. Euroopoldajad väitsid, et ühinemine kindlustab Eesti iseseisvust. Nii ka läks, Eesti on endiselt iseseisev ja suveräänne riik.

Topeltkodakondsus

Üheks veidraks müüdi oli hirm topeltkodakondsuse ees. Meie elanikkonnale jutustati, et Euroopa Liidus on to-

peltkodakondsus. Igal kodanikul on liikumis- ja elamisvabadus liidu sisepiirideta alal. Praegu aga saame ju aru, et tegemist pole mitte mingil juhul topeltkodakondsusega. Liikumis- ja elamisvabadus on hoopis suur võimalus. Need, kes soovivad oma riigist ära kolida teevad seda nagunii ja Eesti kuulumine või mittekuulumine ELi pole sel juhul otsustav. Ning vabadus valida, kus elada ja õppida, pole sugugi Eestimaad inimtühjaks muutnud. Enamik meist elab ja töötab endiselt kodumaal.

Rahvusliku identiteedi kadumine

Üheks kõige kaalukamaks hirmuks oli identiteedi kadumine. Viimast põhjendati sellega, et eestikeelse ja rahvusliku identiteedi kõrvale asub "Euroopa identiteet", mis eestluse järk-järgult lämmatab. Täna näeme vastupidist tendentsi, kuna eesti keelt on hakatud rohkem väärtustama. Selle üheks eredamaks näiteks on Reformierakonna poolt algatatud põhiseaduse muutmine eesti keele kaitseks. Antud muudatus seadustab eesti keele kaitse põhiseaduses. Seega ka see, 2003 aastal nii edukalt levitatud müüt, ei pidanud paika.

Lisaks hirmutati väitega, et EL kaitseb

umbkeelsete õigust mitte osata Eestis eesti keelt. See oli veider ja absurdne müüt. Riigikeeleoskus on iga elaniku loomulik kohustus, mida ei saa asendada ega kompenseerida teiste keelte oskusega.

Venemaa kampaania debattide keskmes

Mõned teemad olid esile tõstetud nii eurovastaste kui ka pooldajate poolt, nagu näiteks meie ida-naaber Venemaa. Eurovastased ennustasid, et Euroopa Liit ei taga Eesti turvalisust. Venemaa lähenemine Euroopa Liidule kahjustab aga Eesti julgeolekut (just idanaabri mõttes). Lisaks sellele hirmutati, et ei ole võimatu ka Venemaa tulevane ühinemine Euroopa Liiduga, ent tõenäo-

sem võib olla EL majandushuvidest lähtuv kokkulepe viisavabaduseks eriti Venemaa lähivälismaa (ka Eesti) osas või surve Venemaa teatavate humanitaarnõuete rahuldamiseks. Kuid nad ei mõelnud sellele, et Eestil on võimalus kaasa rääkida ja mõjutada Euroopa Liidu välispoliitikat ja suhtlust Venemaaga ainult olles EL täisliige – väljaspool liitu sellist võimalust lihtsalt pole.

Ka Jah pool nägi omakorda Venemaal suurt argumenti liitumiseks Euroopa Liiduga. Põhisõnumiks oli „Vali korralikke naabreid”, seda põhjendati sellega, et EL tõhustab politsei koostööd ja toetab Eesti idapiiri kindlustamist miljardi krooniga, et uued „Ustimenkod“ ei saaks Eestisse sisse hiilida. Kaheküm-

neviest Euroopa Liidu liikmesriigist iga viies riik omab otseselt maismaapiiri Venemaaga, seega piiride tugevdamine idanaabriga on kogu Euroopa Liidu huvides.

Eesti sõna maksab

2003 aastal prooviti meile sisestada, et Eesti sõna Euroopa Liidus ei maksa, kuna oleme liiga väiksed. 1,4 miljoni elanikuga Eesti saab olla Euroopa Liidus just nii edukas ja meie sõna maksab just nii palju, kui palju me ise selle nimel tegutseme.

Müüte üritati Jah kampaania ajal kummutada omakorda täiesti jaburate müütidega, mille üle korralikult naerda sai. Olgu üks neist ka siinkohal ära toodud.

Õunapuudelt kolm saaki aastast

Euroopa Liitu astumise järel muutub tunduvalt Eesti kliima. Näiteks õunapuud hakkavad andma kolm saaki aastast. Eestis saab hakata kasvatama viinamarju. Ainult Euroopa Liidus kasvab eriline viinamarjasort „brussels gold”, mille viljad muutuvad suhu pannes ise kõige paremaks veiniks. Eesti jõgedes hakkavad voolama mesi ja piim. (Euroopa Liidu komisjon on juba otsustanud, et Pärnu jões mesi ja Emajões piim.) Eurooliiduga ühinemise järel kaovad Eestis kõik senised maksud. Nende asemele tuleb üks uus maks – isikumaks. Seda makstakse igale inimesele nii palju, kui keegi soovib.

Kuigi Euroopa Liidus pole iga päev jõulud ja õunapuudelt ei tule saaki kolm korda aastast, saame siiski just ELi sees olles teha palju oma rahva ja riigi jaoks. Olles usaldusväärsed partnerid, osaledes aktiivselt ja professionaalselt ELi poliitikavaldkondades ja näidates oma eeskujuga lojaalsust Euroopa Liidule, mille üheks näiteks oli sel aastal Riigikogu poolt ELi põhiseaduseprojekti ratifitseerimine, meie sõna maksab. Me paneme selle maksma just oma tõsise suhtumise ja professionaalsusega.

Nii mõnegi Euroopa poliitikateadlase suust olen viimasel ajal kuulnud väiteid, et 2004 aastal ELiga liitunud riikidest on kõige rohkem võitnud Eesti. Selle püsimine sõltub meist endast. Samuti ka sellest, kas 2007. aasta märtsis Riigikogu valimiste ajal suudame teha vahet müütide ja tegelikkuse vahel ja langetada õiget otsust, nagu suutsime septembris 2003 euroreferendumi ajal. Mina usun, et suudame.

Sees on parem

JAH!
Parem tulevik Euroopa Liidus

Euroopa Liidust on rohkem kasu kui kahju
Euroopa Liidust välja jääda tähendab Eestile vabatahtlikku istumist ebakindluse viimas ja tuules. Turvaliseks arenguks on vaid üks võimalus – öelda 14. septembril "Jah"! Jätta hääletamata on sama, mis anda hääli eurovastastele.

Ütle kindlasti "Jah!" Reformierakond

Kuue kuuga oma koju

Nõmme Halduskogu esimees Hanno Pevkur kirjutab oma maja ehitusest.

Nagu Agu Sihvka kord ütles: „Et kõik ausalt ära rääkida, tuleb alustada sellest ...” kuidas korterielu enam kuidagi ei sobinud ja tekkis vastupandamatu soov elada omaenda majas. Õnneks aitas soovi täitumisele kaasa edukas Eesti majanduskasv ja inimeste elujärje paranemine, mis võimaldasid panna korteri müüki hinnaga, millega sai mõtlema hakata juba tööpoolest oma majale. Krundi otsimised ei kandnud pikka aega vilja, ent lõpuks jäi silma suurepärasel asukohas olnud krunt Nõmmel, mis küll tol ajal ei olnud just kõige odavamate killast. Aga nagu targa kinnisvaraturg ütlevad, mõjutab kinnisvara hinda kolm tegurit, milleks on asukoht, asukoht ja asukoht. Sellest teadmisest tulenevalt otsustasime krundi broneerida ja minna panga jutule. Pangas probleeme ei tekkinud ja nii said meist krundiomanikud ning ees ootas projekteerimine.

Ei oleks ealeski uskunud, et esialgu väga selge nägemus majast võib nii mitu korda muutuda, kui asja hakatakse paberile panema. Joonistasin erinevaid visandeid võimalikust majast umbes paarkümmend enne kui lõpuks arhitekti juurde

läksime. Siis olime juba üsna veendunud lõppversioonis ja läksime näitama eskiisi linnaosa arhitektile, et hakata ehitusluba taotlema. Linnaosa arhitekt pööras meie tähelepanu väikesele parandamise võimalusele maja asetuses seoses ilma-kaartega. See aga tähendas seda, et kogu töö tuli praktiliselt uuesti teha ja ega muud kui pliiats kätte ning jälle joonistama.

Kopp maasse!

Kopp sai maasse löödud eelmise aasta 14. juunil. Kopamees oli selline muhe viiekümnendates mees, kes väitis, et tema on selliseid vundamendi auke kaevanud sadu ja ei ole ka siin mingit probleemi. Püüdsime talle küll selgitada, et tegemist on väga pehme turbapinnasega, mis ei pruugi kannatada rasket ekskavaatorit, ent spetsialist kopamees oli oma oskustes kindel ja asus auku kaevama. Pärast mõnda kopatäit hakkas aga tehnikame vajuma. Asi lõppes sellega,

et kopp oli vajunud kabiinini maasse ja selle väljasaamiseks oli vaja kohale tuua teine kopp. Kogu selline asjade kulg valmistas ehitajatele nii nalja kui muret. Kui lõpuks aga augu maasse saime ja ka vundamendi tegemiseni jõudsime, läks edasi juba üsna kiiresti. Jaanipäeval leppisime ehitajaga kokku, et kui jõuluku majja saame, on seapraad ja hapukapsad meie poolt.

Sisetööd

Kui asi sügisel sisetöödeni jõudis, oli meil abikaasaga alguses kindel veendumus, et sisekujundaja abi me ei vaja ja suudame ise kõik vajaliku ära otsustada. Enamikus nii ka oli, ent olen väga rahul, et lõpuks siiski otsustasime kasutada ühe tuttava sisekujundaja abi, kes aitas eelkõige värvilahenduste ja keraamiliste plaatide osas ning oli suureks abiks ka valgustite valimisel. Ise pole näiteks vist tulnud selle peale, et panna vannituppa lühter-tüüpi valgusti või kasutada kõikides niisketes ruumides vaid ühte tüüpi keraamilist plaati, mille värvitoon vaid veidi varieerub.

Võtsime enne kolimist eesmärgiks, et kõik normaalseks eluks vajalikud asjad oleksid enne majja kolimist olemas. Nii oli sisse kolides paigaldatud kogu köögi-mööbel koos tehnikaga, samuti oli olemas kogu valgustus ja ka magamistuba oli sisustatud. Loomulikult pidi ka poja tuba olema valmis. Sellega jäime eriti rahule – ühele seinale lasime joonistada suure loomadega pildi, kuhu peale saab kriidiga joonistada ja magneteid panna.

Poole aastaga koju

Tuleb tunnustada, et seapraad jäi ehitajal seekord söömata, sest maja üleandmisega jäi ta nädala hiljaks. Arvestades aga kõiki ehitusturul valitsevaid asjaolusid, oli see tegelikult super tulemus. Maja sai valmis poole aastaga ja uue aasta võtsime vastu küll kolimiskastide vahel, ent oma uues kodus! Täna võin öelda, et me kodu

on valmis, sest suvega on lõpetatud ka haljastus ning piirdeaia rajamine. Samas on selge, et üks maja vajab pidevat hoolt. See töö ja vaev, mis majja panna tuleb, tasub aga ennast kuhjaga ära, olgu siis selleks kasvõi saunajärgne kaminatule valgel istumine külmal talveõhtul!

▶ Suur lühter murrab vannitubade valgustamise traditsioone

▶ Peasmuna Jan Joonas naudib seda, mis paljudele lastele keelatud – oma toa seinalle joonistamist

Mõned soovitused oma kodu rajajale:

- 1 Kehtib vanasõna – üheksa korda mõõda, üks kord lõika, ehk mõtle läbi iga ruumi kasutusvajadus (sh pistikud, lülitid, valgustid), asukoht ja suurus;
- 2 Jälgi hoolega päikese liikumist, pääsu krundile ja krundil olemasolevaid puid, sellest tulenevalt planeeri maja ning tubade asetust;
- 3 Mõistlik oleks kasutada enne sisetöid ja elektriprojekti sisekujundaja abi, sest ei tasu endas nii kindel olla ja alati kulub ära teine arvamus, liiatigi kui tegu on professionaali arvamusega!
- 4 Ära karda eksperimenteerida, sulle võib see meeldima hakata!
- 5 Sisustamisel kehtib põhimõte – parem vähe kui palju, ehk kui koormad ruumid üle kõikvõimaliku kraamiga, võib tekkida olukord, kus endal ei olegi enam kuskil elada!
- 6 Lõpuks on siiski kõige tähtsam sinu enda arvamus, sest kodus, mida sa rajad, hakkad elama sina ise, mitte keegi teine!

Ferrari fänn Endel

Endine Järvamaa arendusjuht Heli Suvi käis külas Imavere vanimal jahimehel.

Mitmendat põlve jahimees, sportlikku eluviisi armastav, sirge rühi ja rõõmsa meelega 76 aastane vanahärra ENDEL ERM on Reformierakonna Järvamaa organisatsiooni eakaim liige.

Kui ma Imavere piirkonda luues Endliga esimest korda kohtusin ei uskunud mina küll, et tal aastaid nii palju võib olla. Vaikne, tasakaalukas härra tundus pigem jäävat 50-ndatesse aluaastatesse.

Hästi säilimise saladus?

Sportlikud eluviisid – on ühene vastus. Endel on terve elu olnud spordimees. Mänginud võrkpalli, jooksnud, suusatanud ja sõitnud jalgrattaga. Rattaga sõitmas saab teda näha veel tänagi ning läbitud vahemaadega annab ta silmad ette nii mõnelegi. Ega tal teist transpordivahendit olegi kui ratas. Minu küsimuse peale kui pikki vahemaid ta sõidab, lausub Endel: „Noh on tulnud ette 60 km päevi. Istun Imaverest ratta peale ja sõidan Võhmasse, sealt Põltsamaale ja siis Imaveresse tagasi. Aga eks selle maanteel sõitmisega on ka nii nagu on, ohtlikuks läinud suure tee ääres sõita. Mõni päev on nii, et sõidan mööda suurt teed küll sihtkohta, aga tagasi tulen metsateid mööda. Läheb küll kauem aega, aga ohutum ja ka tervislikum.“

Kirglik jahimees

Seda, et temast jahimees sai, peab ta oma onu süüiks. Juba 9 aastast peale on ta jahil käinud. Endale meeldib talle rohkem ajaja olla, kui üleval pukis istuda ja looma lasta. Endel räägib: „Mulle ikka meeldib rohkem ajaja olla, ei raatsi suurt looma lasta. Eks neid ole oma elu jooksul lastud ka. Isegi ilves ja hunt on püssi ette sattunud ja ...“ Asjalikult otsib ta oma kladede hunnikust lastud loomade ja lindude raamatu alates aastast 1973 st nimekirjad Imavere jahisektsioonis lastud loomadest. Selline korrektsus ja kord paneb imestama. Leiame üheskoos sirvides, et hunt on maha lastud 1983. aastal ja ilves 1999. aastal. Endel on olnud Imavere jahisektsiooni esimees alates 1973. aastast. „Eks tahaks nüüd küll mõnele nooremale need ülesanded üle anda, sest vanadus teeb ikka oma töö. Keegi kunagi ütles, et vanadust on mitut sorti, kellel hakkab jalgadesse ja kellele pähe. Mul on vist see viimane variant – nimed ei tule enam meelde.“

Jahimeheks olek on pigem elustiil kui hobi. Sest ega ainult loomi maha lasta, nende eest ka hoolitsetakse. Tean, et teised jahimehed ikka ütlevad, et nii söödud loomi kui Imavere sektsioonis, mujal ei ole. „Sektsioonis on meil üle 50 jahimehe ja 47 söödakohta. Jämedalt tuleb igale jahimehele oma söödakoht, mille eest ta hoolitseb. Ega jahimeheks olek odav lõbu ole. Siiski oleme üksmeelne rahvas – kui ikka mõni loom

lastakse, jagatakse liha omavahel ja kui vorsti tegemiseks läheb, siis saavad ka ikka kõik.“ Minu küsimusele milline liha parim, vastab Endel pikemalt mõtlemata – metssiga.

Jahil käimisest ja jahipidamisest võib temaga tunde rääkida. Kuidas aga mahub poliitika mehe ellu? „Päevapoliitikaga olen kursis läbi raadio ja televisiooni. Kuulan kohalikku Kuma raadiot ja Viikerraadiot ning vaatan televiisorit. Ikka uudiseid ja sporti. Kas siis kergejõustikku, võrkpalli või vormelit. Ei teagi, olin ikka Schumacher`i poolt nüüd vist tuleb uutele meestele põialt hoida. Iga tahes kindel Ferrari toetaja.“

Juba sätibki Endel ennast minekule – ega nädalavahetus erine teistest päevadest. Ikka on kusagil keegi, kes natuke abi vajab ja siin on Endel Imaveres tead mees. Ennustab juba isegi töökat sügist, sest tundub, et ka sel aastal seisab ees kopra tammede lõhkumine. Eelmisel aastal sai seda tööd teha 2 kuud järjest pea iga päev.

Kuidas jääb puhkuse ja lõõgastusega? „Ega ma tantsu mees ei ole. Ja napsugi tohib minu vanuses võtta vaid 1 pits korraga, eks ole saanud teda võtta ka ...“ ja muigab kavalalt. Pikaealisus on Endli perekonnas meesliini pidi tavaks. Endli isa elas 92 ja vanaisa 82 aastaseks. Aega veel küll. Sektsiooniski vanemaid mehigi metsas jahil käinud.

Avameelselt kampaaniast

Valimiskampania saladusi uuris Annika Arras.

Turundus ei ole kosmoseteadus. Aga on siiski piisavalt spetsiifiline valdkond, mille tundmaõppimiseks tuleb end harida. Igaüks kosmoseteaduse teemal sõna võtta ei julge. Küll aga arvab iga teine teadvat kõike turunduse- ja reklaamimaailmast. Miks see küll nii on? Paljud tooteid või teenuseid on lihtsad, praktilised ning lähedal. Ja mis seal siis ikka nii väga keerulist on! Pakid leiutise karbi sisse, värvid punaseks, kirjutad suurelt peale „HEA KRAAM“ ja lähed turule müüma. Saadki rikkaks ja tood võidu koju!

Reformierakonna kampaaniajuht Arto Aas nii lihtsasse skeemi ei usu. 26-aastase Arto kogemus, eriti just tema noorust arvestades, on Eesti turundusmaailmas üsna unikaalne. Poliitilised reklaamikampaaniad on mahtude poolest meil ühed suuremad ja Arto on olnud Reformierakonna peakontoris kuuel erineval valimisperiodil, viimasel kolmel kampaaniajuhina. Ta ei ole mees, kes puhkaks loorberitel. Samal päeval kui valimistulemused teada, algab tema jaoks juba uus tööetapp.

Järgnevas intervjuus räägib Arto avameelselt kampaaniast, mainides müüdugi ära, et lõpuni avameelne ei saa ta kunagi olla. Mõned saladused peavad jääma, sest kes see ikka oma sõjaplaane vastasele avaldaks!

Sa ennustasid eelmises ajakirjas Riigikogu 2007. a valimistulemusi (RE 28, KE 27, IL 17, SDE 15, RL 14, RP 0). On Su ennustus täna, pool aastat hiljem, endine?

Ei ole väga muutunud. Lihtsalt Res Publica saab kohti tänu Isamaaliiduga ühinemisele. Rahvaliit ja sotsid võivad ka kohad vahetada.

Kas Sulle meenub kunagistest kampaaniatest „erilisi ämbreid“, nii et täna piinlik oleks?

Ei, ei meenu. Mõnikord oleme tahtnud liiga palju ära teha. Oleme korraga rohkelt erinevaid sõnumeid teinud ja palju sihtgrupe valinud. Kuna valimiste ajal tulistavad kõik erakonnad uusi sõnumeid, siis valija ei pruugi selles virrvarris asjadest üldse nii aru saada, kui soovime. Killustatus on mõnikord probleem olnud.

Efekti ei saavutanud ka 1999. aastal kohalikel tehtud reklaam, kus näitasime põldudel kombaine. Kommunikatsioon on oluline, et allikas oleks usaldusväärne. Tol hetkel ei olnud me kindlasti maaelus usaldusväärne allikas. See on sama jabur, kui Villu Reiljan hakkaks midagi rahanduspoliitikas rääkima. Lühiajalised pingutused, kus teed näo, nagu taipaksid midagi antud valdkonnast, on suhteliselt lootusetu üritus.

Positiivne mälestus mõnest kampaaniast?

Meenub 2003 aasta Riigikogu kampaania. Jõuluvanaklipp, mis rääkis astmelise ja proportsionaalse tulumaksu erinevusest ning vanemahüvitise klipp rasedate naistega. Need on reklaamid, mis on mitte ainult meil, vaid kõigil mees. Oli konkreetne sõnum, käega katsutav lubadus inimesele – mis ta saab? Näiteks madalam tulumaks võrdub üks kuupalk aastas lisaks või siis igakuine vanemahüvitis. Nendes klippides oli jäetud palju ruumi ka loomingule. Kui me vaatame Keskerakonna reklaame, siis need on väga propagandistlikud ja primitiivsed. Meie reklaamides on alati ka mingi kunstiline väärtus, see pool meeldib eriti meie reklaamiagentuurile.

Kas Reformierakond oleks sama edukas kui teeks lihtsalt propagandistlike reklaame ja unustaks ära igasuguse kunsti?

Ei arva. Hästi oluline on sihtrühma tundmine. Keskerakonna ja meie valijaskonnad on hästi erinevad. Kui Keskerakond hakkaks tegema reklaami, kus on vaba ruumi kunstile ja inimene ise peab peale klipi nägemist mõned järeldused tegema, siis need reklaamid nende valijate peal ei töötaks. Samuti tunneksid meie valijad end solvatuna, kui teeksime väga lihtsakoelise leninliku

VALIMISED

reklaamikampaania. Meie valija on haritum ja neile selline stiil ei sobiks. Iga erakond peab leidma oma stiili.

Meenub Sulle mõne teise erakonna kampaaniast mõni kampaaniavõte, mis sinu arust on väga hästi tehtud?

Aegade jooksul on osadel hästi õnnestunud nõ sotsiaalse tellimuse või ühiskondliku nõudluse äratunnetamine. Umbes kümme aastat tagasi tulid Mõõdukad ja ütlesid, et aitab jamast, mändisid pettumuse ja tüdimuse peale, mis inimestes selleks ajaks oli. Sama emotsiooni kasutas ära Res Publica, eks näis mis seekord tuleb.

Kas Isamaaliidu ja Res Publica ühinemine ning uute ühiskonnategelaste kaasamine ei näita sama tendentsi?

Olen veendunud, et nendel valimistel on meie põhikonkurent Keskerakond. Aga teisi ei tohi kindlasti ära unustada. Isamaaliit üllatas meid 1999 – kaklesime keskiga, aga nemad võtsid hoopis meie koha ära ning 2003 üllatas Res Publica meid samamoodi. Üllatusainest on! Ühendpartei miinuseks on see, et nad otsivad väljapoolt populaarseid inimesi, kellel puudub laiem eesmärk kui oma isikliku positsiooni või tuleviku kindlustamine. Tarmo Kõuts ja Jaak Aaviksoo pidasid mõlemad esimeses järjekorras läbirääkimisi Reformierakonnaga, aga kuna meie neile nimekirja esimest kohta või peaministripositsiooni ei pakkunud, siis nad läksid nõrgemasse nimekirja. Aaviksoo tunnistas ise ka, et ta on pidanud läbirääkimisi paljude erakondadega, aga ainult Res Publicast tuli piisavalt kõrge pakkumine. See näitab, et neil pole maailmavaadet. Seda punkti ei hoia koos ühine ideoloogia, vaid väga küüniline isiklik võimuiha. Mina näiteks ei saaks töötada üheski teises erakonnas kui Reformierakond.

Mitu inimest on Reformierakonna kampaaniameeskonnas?

Agentuuri inimesed, peakontori inimesed ja paar strateegilist konsultanti on põhituumikus – kokku umbes 10 inimest, kes kampaaniaga alustavad siis, kui eelmine lõppeb. Aktiivsel valimisperioidil on meeskonnas aga umbes 300 inimest üle Eesti, sh kandidaadid.

Milline on kampaaniameeskonna kogemus?

Praeguse agentuuri Kontuur Leo Burnettiga oleme koostööd teinud u kuus aastat. Oleme koos arenenud, koos vigadest õppinud. Minule on saabuvad valimised seitsmes kampaania, peasekretärile vist neljas ning Rain Rosimannus on meist kõige kogenum, tema on olnud algusest peale. Rain on fenomenaalne tüüp, suur osa inimesi ei oska hinnata tema tähtsust, aga fakt on see, et esimehe kõrval on ta erakonnas tähtsuselt teine mees. Tema panus on hindamatu. Võin julgelt kinnitada, et praegune meeskond on piisavalt pädev viimaks meid võidule.

Kaua kampaania kestab?

Mõnikord olen pidanud broneerima lehepindu juba poolteist kuni kaks aastat ette. Sisuline töö toimub umbes kolmveerand aastat. Mõne kandidaadi üles töötamine võib kesta neli-viis aastat. Tugeva erakonna esimehe maine loomine võib kesta kümme aastat. Ma küll ei arva, et Andrus Ansip on täna valmis poliitik, kindlasti ta areneb ja muutub veel iga päevaga paremaks.

Mille alusel kampaania strateegia paika pannakse?

Kõige põhilisem hakkab pihta erakonna programmist ja püsiväärtustest, mida me alates 1994. aastast ajanud oleme. Selles osas üllatusi ei ole ega tule.

Hinnatakse seda, et oleme jäänud oma seisukohtade juurde. Oleme alati lähtunud ka sellest, et poliitikute roll on ühiskonda vedada, mitte järgi lohiseda. Seetõttu me liiga palju küsitlustest ei sõltu, sest need näitavad inimeste hinnanguid eile ja täna, aga meie vaatame homsesse.

Strateegiat paika pannes tule arvestada, et tõstatatav valdkond peab saama valimiste peamiseks probleemiks. Peab suutma defineerida valimiste keskse debati. Võid teha hirmus hea kampaania, aga kui see teema kedagi ei huvita, siis pole sellest kasu. Meie oleme täna juba nii suured küll, et suudame panna teised rääkima oma teemast.

Uue valdkonna avamine on tohutult

keeruline ja pikk protsess. Majandusteemat oleme ajanud üle kümne aasta ja sellega meid seostatakse, perepoliitikat oleme ajanud viimased neli aastat ning sellega hakatakse meid ka juba ühendama, aga see on olnud järjekindel tuim igapäevane töö. Taktikalised ühekordsed eksponeerimised ei kannu vilja. See on ka kõikide väikeste erakondade häda, et ei olda järjepidevad.

Strateegiast lähtub ka see, miks me mõnikord võtame väga teravaid seisukohti. Võiks proovida ju kõigile meeldida ja teinekord lihtsalt vait olla. Poliitikas see ei tööta – kui sa meeldid natukene kõigile, siis sa ei saa ühtegi häält. On hästi oluline, et sul on tulised pooldajad ja tulised vastased. Positsiooni võtmist ja selge näo näitamist ei tohi poliitikas karta.

Kuidas suhtud kui debati-organisator „mitte-kampaania“ inimesed hakkavad kampaaniat korraldama?

Laias laastus suhtun positiivselt, aga inimesed peavad aru saama, et me ei saa kõigest rääkida, sest ka konkurendid loevad liste ja erakonna ajakirju. Kui inimestele tundub, et kampaania osas on täielik vaikus ja midagi ei toimu, siis võin südamerahustuseks öelda, et 90% kampaaniast on tegelikult tänaseks paigas. See on taktikaliselt oluline, et me ei paljasta oma plaane enne õiget hetke. Paraku on nii, et tuumarünnakust kuulled peale tuumarünnaku toimumist. Positiivseid ettepanekuid ootame alati. Valimiste aeg on muidugi kiire ja stressirohke, nii et külma närvi kõigile. 📌

Jane Oblikas, agentuuri juht Kontuur Leo Burnett

Reformierakonda on meil olnud hea meel teenindada juba viis aastat. Alustasime koostööd 2001. aasta alguses, esimeseks kampaaniaks oli Toomas Savi presidendikampaania. Oleme selle aja jooksul üksteist tundma õppinud ja loomulikult puuda soola üheskoos ära söönud.

Reformierakond kliendina on täpselt selline nagu tean Reformierakonda erakonnana: pragmaatiline, lõpptulemusele orienteeritud, tark ja arukas. Meeskonnaga, kes meie vastas istub, on hea asju ajada. Nad on konkreetsed, annavad koheselt ja adekvaatselt tagasisidet, kiidavad, kui vaja, tõmbavad pidurit, kui asi hakkab kiiva kiskuma. Kliendina on neil selge nägemus sellest, kuhu nad tahavad jõuda, vaidlus käib selle üle, kuidas oleks sinna kõige parem jõuda. Meie roll on ära tunda, milline lubadus

võiks sihtgrupi jaoks kõige paremini töötada ja kuidas seda lubadust inimesteni viia.

Oleme seadnud eesmärgiks teha kampaaniaid, mis tekitavad emotsioone ja

meeldivad inimestele, samas aga kannavad endas väga selget sõnumit (valimis lubadus) ja ehitavad üles Reformierakonna kuvandit. Koos oleme teinud

head tööd – Reformierakond on ainuke erakond, kellel on selgelt välja kujunenud positiivne kuvand ning toetajakond on kasvanud 18–20% -ni. Tegevust ei ole enam niši-tegijaga, vaid Eesti

juhtiva erakonnaga. See on pikaajalise töö tulemus ja selle üle on hea meel! 📌

Midagi maitsvat mõisaköögist

Mõisaköögi rafineeritud maitsetega käis tutvumas Karin Kalda.

300-aasta vanuste sugupuu juurtega Muhumaa mees, kelle lapsepõlvunistus piloodiks saada on täitunud, ning kelle elu üheks mõtteks võib pidada Pädaste mõisa elus hoidmist, on 37 aastane riigikoguliige ja värske reformierakondlane IMRE SOOÄÄR. Just temaga avastasime mõisaköögi saladusi ja uusi maitseelamusi.

Imre mõisapidamise algusest:

„Minu jaoks oli see eelkõige missioon – päästa üks lagunemisele määratud kultuuriväärtus kodusaarel ja leida oma

elule mõte. Mõisa pidamine on pigem elustiil, kui ettevõtlusvorm. Mõis on kord juba selline luksuslik hobi, et ükskõik kui palju temasse investeerid, vajab see aina rohkem ressursse. Kui üks nurk saab valmis, hakkab teine juba lagunema. Pädaste on minu jaoks eelkõige eneseostus ja hingekosutus. Tore, kui see mõis ka teistele omakorda seda sama elujõudu edasi suudab anda.”

Kas Imre kui mõisahärra?

Alla 40 aastase mehe härraks tituleerimine pidi ilmne vananemise märk olema, arvab Imre. Ise peab ta end hingelt nooreks. Ülbust, kõrkust ja teietamist ta

ei kannata. Härra, kes elab mõisas võiks ju tehniliselt ka mõisahärra olla. Kind

lasti aga ei tohiks seda võtta kui mingit kõrgendavat tiitlit või kui rõhujat, mis on selle sõna ajalooline kontekst. Kui vaadata seda, kui palju mõis energiat ja vahendeid neelab, siis peab Imre end pigem mõisa pärisorjaks kui valitsejaks.

Köögist

Mõisaköögi omapära tavaköögiga võrreldes on ehk suurem pidulikkus ja väljapeetus – toidud on tunduvalt keerulisema tehnoloogiaga ja maitseid rafineeritumad. Kui sirvida vanu Eesti mõisate kokaraamatuid, siis fantaasiaga ei koonerdatud. Sealt leiab palju eksootilisi maitsekombinatsioone, mis põhinevad kohalikul toorainel. Palju ulukiroogasid ja keerulise valmistusviisiga toite, mida vaaritati vahel mitu päeva.

Pädaste mõisa köök on suunatud pigem maitsete lihtsusele ja selgele eristatavusele. Püütakse kohalikku Eesti kööki kaasajastada ja seda ka kaugelt tulnud külalistele suupäraseks teha.

Imrele meeldib nii hästi süüa kui ka süüa teha. Neid kahte ei tohikski lahutada. Kui sõbrad Imred (Sooäär ja Kose) vahel näiteks koos kööki satuvad, siis võidakse kokkamisega ikka väga hoogu sattuda. Alustades ei tea nad iial, mis täpselt välja tuleb. Vahel saab näiteks planeeritud supist hoopis pastaroor või grillitud loomafileest mõnus salat. Aga nii sünnivad uued kombinatsioonid ja maitseelamused. Imre usub, et inimeste vahelises sünergias tekivadki peamised elu edasiviivad ideed ja lahendused.

Tõelise gurmaanina ei eelista Imre ühte rooga teisele – meeldib kõik see, mis parajasti laual on. “Toitu tuleb osata nautida, toidu jaoks tuleb aega võtta, mitte lihtsalt sisse ahmida”, lisab Imre. Kindlasti eelistab ta hooajalisi ja värskaid tooraineid. Maasikaid kesktalvel pakkuda oleks tema arvates patt, sest neil pole siis maitset. Inspiratsiooni toidu valmistamiseks saab Imre tavaliselt kas turul käies või külmkapi ust avades. Isegi kui see viimane üsna tühi tundub, saab ka peaaegu mitte millegi midagi teha.

Kuna peale pikka ja kuiva suve on pisut vihmaga helilitatud, on meie metsades üllatavalt palju seeni ja seepärast proovisimegi seekord valmistada midagi maitsvat seentest.

Imre Kuuseriisika supp

100 g võid

50 g suitsupeekonit

3 keskmist sibulat

3 küüslaugu küünt

1 pakk austerservikuid

1 pakk pruune šampinjone

väike korvitäis kuuseriisikaid

klaas valget veini

2 liitrit seenepuljongit

100 g vahukoort

soola, pipart

Lõika väike korvitäis kuuseriisikad ribadeks ja prae vähese võiga kergelt pannil läbi. Praadimise lõpul maitsesta meresoolaga ja aseta kõrvale. Haki sibul ja suitsupeekon ning prae madalal tuel vähese võiga pehmeks. Küpsemise lõpul lisa hakitud küüslauk. Lisa ülejäänud või, hakitud šampinjoniid ja austerservikud (nende asemel võid ka metsaseeni kasutada).

Kui seened on veidi praetud lisa valge vein ja seenepuljong. Keeda kuni pool vedelikust aurustub ja edasi kaane all madalal kuumusel kuni seened on pehmed. Purusta osa suppi saumikseriga püreeks, aga jäta ka tükke sisse. Lõpuks lisa vahukoort ja maitsesta soola ning pipraga. Serveerimisel aseta supile eelnevalt praetud kuuseriisikaid ja hakitud peterselli.

Maailmaparandajast turismiminister

Kui võrrelda toiduvalmistamist riigikogu tööga, leiab Imre sarnasuseks vaid üht: „Tähtede hea seisu korral, teadmiste ning elukogemuste rakendamisel võib mõlemas positiivse tulemuse saada.” Ükskõik, kui palju võib keegi poliitikas kombineerida või kokkuleppeid saavutada, tulemus on tihti etteaimamatu, sest see sõltub liiga paljudest komponentidest. Köögis on tulemused õnneks paremini ennustatavad.

Ministritooli Imre ei igatse: “Ma ei ole hingelt karjääripoliitik, kes iga hinna eest võimu ihkab. Olen loomult pigem vaba mees ja maailmaparandaja, kui minister. Kui aga kunagi loodaks turismiministri koht, mida ma arvan, et Eesti tegelikult hädasti vajaks, siis võibolla kaaluksin. Turism annab koos lisateenus- te ja seotud kaubandusega 16% meie SKP-st ja seda sektorit ei tohiks alahinnata. See on otsene mootor, mis Eestisse raha sisse toob. Meie väliskaubanduse defitsiit on ju kõigile teada probleem ja maavarasid meil pole, mida eksportida.”

Rahakoti võim

Silver Meikar kirjutab õiglasest tarbimisest.

Koos sõpradega lehvitasime Georgia parlamendi spiikri Nino Burdžanadze korteežile plakatit „Me armastame ja ostame Gruusia veini ja vett”. Maikuuks Eestit võisanud spiiker oli meeldivalt üllatunud ning tuli meid isiklikult tänama.

Täna hommikul ma praemuna ei söönud. „Me ei osta siit mune,” ütles naine eile Selveris. Isegi ilusa nimega Talumunade pakendilt leiab imepisikeses kirjas märgi, et „munavabrikus“ kasutatakse puurikanu. Puurid ise on sellised pisikesed, kus vaene lind ei saa ennast isegi ümber pöörata.

Õigus ja võimetus otsustada mida osta on suur võim iga kodaniku käes. Seda võimu kasutades on võimalik kukutada korporatsioone või muuta poliitikat. Samuti toetada ausaid tootjaid, vaeseid riike või näiteks kodumaist mahepõlvust.

Saan aru, et konveiermeetodil kanakasvatus lööb munade hinna alla. Liberaalina sooviksin aga omada võimalust osta „normaalselt toodetud“ mune ning olen nõus selle eest ka rohkem maksma. Kui me kõik otsustaksime ühel päeval, et os-

tame vaid „vabade lindude mune“, siis hakatakse ka ainult selliseid müüma.

Taani pilapiltide skandaali ajal otsustasid paljud araablased lihtsalt enam mitte Taani tooteid osta. Ülespuhutud skandaali tõttu kannatasid nii Taani valitsus kui ka ettevõtted. Araabiamaades langes Lego mänguasjade ja Arla Foodsi toiduainete müük drastiliselt. Araablased panid oma rahakoti teenima poliitilisi eesmärke ning neid saatis suur edu.

Jooge Georgia veini ja mineraalvett

Samamoodi saaksime ka meie oma ostudega toetada Georgiat ja Moldovat, kes kannatavad demokraatlike valikute tõttu Venemaa imperialistliku kaubandusblokaadi all. Sellel aastal on Venemaa keelustanud puhtalt poliitilistel põhjustel kummagi riigi veinide ja mineraalvee

maaletoomise, rünnates nende majandusi kõige haavatavamast kohast.

Tuleb meelde? Venemaa kasutas sarnast poliitikat lääne teele asunud Eestiga ning lajatas meile majandusliku kuvaldaga. Ostes poest Georgia mineraalvett (mis muuseas on väga maitsev) aitame uuel demokraatial jalad alla saada.

Lisaks Borjomile võiks toidukäruks leida koha ka Fairtrade'i (Õiglane kaubandus) kaubamärgi kandvad tooted. Seda kaubamärgi kandev kohvipakk garanteerib, et arengumaade istanduste ja tootmisühistute töölised saavad väärilist palka ja töötavad inimlikes tingimustes.

Nõus, Fairtrade'i kohvipakk on neli korda kallim, aga musta hommikukohvi juues jääb südametunnistus vähemalt puhtaks orja- ja lapstööjõu kasutamisest. Võid olla kindel, et kohvikasvataja elab inimväärsel elu ja tema lapsed käivad koolis. Tean näiteks, et demokraatiat toetav Avatud Eesti Fond jätkab oma põhimõtete järgimist ka toidukaupluses, ehk siis õiglust toetatakse mitte ainult sõnades.

Paljukiidetud sõnajõud jääb nõrgukeseks, kui tegevust ei järgne. „Ei tohi kasutada lapstööjõudu,“ on tulemuseta kisa, kui jätkame Zara toodete ostmist. Mida mõtleksid need karusloomad poliitik Vilja Savisaare hoolimise retoorikast, kelle nahad ehivad tema peent kasukat? Ning magusa Marsi šokolaadi muudab mõruks teadmine orjatööliste elu Elevantiluuranniku kakaokasvatustest.

Meie ostuvalik on sama võimas relv kui valimistel osalemine. Solidaarne tarbimine ei näita mitte niivõrd inimeste jõukust, kuivõrd kultuuri, õiglustunnet ja austust. Viimase all ei mõtle ma austust ainult inimeste, vaid kogu keskkonna vastu, milles me elame. ✎

Parema tee

Eelmises Reformikirjas alustasime Kalev Kallemetsa poolt kogutud Reformierakonna ajalookildude avaldamist. Juttu oli taasiseseisvumisest, rahareformist, Eesti Liberaaldemokraatlikust Parteist. Järjejutu esimene osa lõppes Siim Kallase tulekuga poliitikasse, mil tekkis ka soodne olukord Eesti Reformierakonna tekkeks.

Arukus ausse, jõukus majja

Ilmselt oli paljudes maakondades sarnane lugu nagu seda kirjeldas Jürgen Ligi: “Saaremaal oli väike põlvkondade vaheline veelahe. Nooremad ettevõtjad tundsid ennast tõrjutuna vanema ajastu juhtide poolt. Kui Siim Kallas Saaremaale tuli ja seltskonna kokku ajas, oli uudis asutatakse uue erakonda asutamisest paljudele noorema põlvkonna ettevõtjatele võimaluseks enda vaadete kaitsmiseks. Õige kiiresti tekkis Saaremaale Reformierakonna piirkond umbes 40 liikmega.” Kokku oli Reformierakonnal liikmeid 1995 aasta valimisteks 710 piirkondlike organisatsioonidega Saaremaal, Läänemaal, Viljandis, Pärnus, Paides, Põlvas, Tartus ja Tallinnas. Tartu kontori käivitades hakati seal pakkuma tasuta õigusabi üürnikele ja omanikele.

Programmi kokkupanek, peamiselt Talleksi majas Mustamäe tee alguses, käis kaunis lihtsalt ja pisut eufooriliselt nagu osavõtjad seda kinnitasid. Aluseks olid Siim Kallase mahukad artiklid “Hommikulehes”, mis Kalev Kukk koostas “Kodaniku riigi manifestiks”. Ka Eesti Panga ruumes toimus paar koosolekut, kus programmilised seisukohad vormistati.

Eesti Reformierakond asutati 13. novembril 1994. aastal. Sel päeval toimus Tallinnas kaks olulist poliitilist kogunemist: Eesti Panga toonase presidendi

Siim Kallase ümber koondunud uue erakonna algatusrühma istung ja 1990. aastal asutatud Eesti Liberaaldemokraatliku Partei (ELDP) erakorraline kongress. Algatusrühm otsustas ühineda ELDPga, uus erakond Eesti Reformierakonna nime all ellu kutsuda ning asuda valmistuma 1995. aasta parlamendivalimisteks. ELDP, olles juba oma varasematel kogunemistel pidanud vajalikuks järjekindlalt uuendusmeelse te jõudude ühendamist Eesti reformikursi jätkamiseks, kiitis kongressil heaks liitumise Reformierakonna algatajatega. Kahe struktuuri juhtkonnad ühendasid, erakonna esimeheks valiti Siim Kallas. Siseministerium registreeris Eesti Reformierakonna 9. detsembril 1994. aastal.

Tollase peasekretäri Eero Tohvri mäletamist mööda oli üksjagu tegemist, et jagada omavahel ära kohad valimisnimekirjas. Suur-Karja tänavas oli esialgu mõnevõrra lagedad kontori-ruumidki, kuhu kandidaadid nagu Rein Lang puhkides oma valimisplakateid vedasid ning kus koosolekuid peeti. Tohver mäletab, et kuigi paljudes asjades

oli tohutu segadus ja kogemusi polnud, valitses rõõmus, entusiastlik maleva-meeleolu, kus kõikidel oli suur tahtmine saavutada hea tulemus. Enne kella 21.00 keegi koju minema ei kippunud. Püsivalt töötasid seal peasekretär Eero Tohver, Tallinna managerina Karin Rimmelgas, Maret Maripuu kantsleerjuhina ja Tõnis Kons tegeles pressiga. Et raha kokku hoida, kasutati muus-vaalge kuvariga 486 protsessoriga arvuteid. Veel 1994 aastal soetati ka kuulus tumeroheline nahkmööbel, millel on mit-

mete aastate jooksul istunud ilmselt kõik Eesti juhtivad poliitikud.

Eero Tohvri ja Siim Kallase arvates oli reklaamiagentuur Kolm Karul ja selle juhil Olav Osolinil suuri teeneid, et Reformierakonna kampaania oli professionaalne, värvikas ning sellega eristus teistest selgelt. Kallas mäletab ka, et orav kui vapiloom

ning kollasine värv oli Osolini idee. Orava üle arutleti nii: “Looduslikke vaenlasi ka vähe, raamatust olla ainult nugis välja loetud, aga selle kohta kilgati üle saali, et seda oravat Nugis maha ei murra!”. Orava üle oldi õnnelikud.

Kuulus lauluviis "Meil on Kallas, meil on Kirsipuu" laul tuli samuti Kolme Karu agentuurist. Seda, et sinine ja kollane on rahvusvaheliselt tunnustatud liberaalide värvid, Osolin ei teadnud, aga täppi läks.

Detsembris 1994 oli Reformierakonna toetus 4%, kuid juba jaanuariks 1995 9%. Koonderakond ja Maarahva ühendus oli selleks ajaks selge liider 28% toetusega. Teisele kohale olid tõusnud tänu "joulurahu valitsuse" peaministri Andres Tarandi populaarsusele 14% Mõõdukad, kellele järgnes 12% Keskerakond.

Eero Tohver mäletab, et 1995 aastal oli erakonnal veel vähe poliitilist kogemust ja oluliseks peetud valmisdebatil Keskerakond - Reformierakond, saime nii kõvasti sõimata, et masendus tuli peale. Kuid siis jälle soosis ilmataat kui kampaaniaürituseks loomaias oli kena päikesepaisteline ilm ja kohal oli 4000 inimest. Sarnase Mõõdukate ürituse ajal oli selline tuisk, et ei näinud kätt ka enda ees ja üritus kukkus täiesti läbi. Kandidaatidel Kristiina Ojuland ja Kaljo Kiisk oli õnne, et must Volga, millega nad Virumaal kodanikega kohtuma sõitsid käest ära ei lagunenu. Lõpuks oli ka valimistulemus küllalt õnnelik.

Valimistulemus 1995. aasta märtsis oli järgmine:

Koguti 87531 häält ehk 16,19% ja saadi 19 mandaati. Suurimad häältekogujad olid Uno Mereste 10806 häälega, Siim Kallas 10459 (Haaberti, Põhja-Tallinn, Kristiine), Tiit Käbin 9812, Toomas Savi 6306, Andres Lipstok 6289, Igor Gräzin 5570, Paul-Eerik Rummo 4592.

Tagantjärele vaadates ei tundu uue erakonna edu Siim Kallasele väga üllatav

ning ta annab hinnangu, mis tundub olevat kaunis põhjanev: "Eestlased on majanduslikku heaolu alati oluliseks pidanud. Meie poliitika on ainus, mis selgelt selle heaks töötab. Poliitilises mõtlemises on samuti majandus alati olulisel kohal olnud. Meie võimalik toetuspind oli seega juba 1990 aastate alguses arvestatav."

Reformierakond moodustas Riigikogus suurima fraktsiooni ja selle liikmeteks said: Siim Kallas (esimees), Valve Kirsipuu, Uno Mereste, Andres Lipstok, Toomas Vilosius, Igor Gräzin, Heiki Kranich, Kristiina Ojuland, Daimar Liiv, Tiit Käbin, Feliks Undusk, Jürgen Ligi, Kalev Kukk, Kaljo Kiisk, Ignar Fjuk, Andres Taimla, Aap Neljas, Toomas Savi. Reformierakonna fraktsioon Riigikogus sai kohe alguses endale suurepärase ruumi, kus töötatakse ka täna.

Uno Merestel ja Kaljo Kiiskal oli valimistulemuste üle hea meel.

KMÜ valimisedu loosungitega "Kompetentsus. Koostöö. Kodu" oli paljudele šokeeriv. Oli ju see täpselt see vanameelse majandusmõtlemine ja laialivalguv maailmavaade, mille muutmiseks oli osalt Reformierakond loodud. Kuid aja jooksul ilmnis, et paljudega, kes olid lähemal Tiit Vähile, õnnestus teha edu-

kat koostööd nii valitsuses kui opositsioonis, sest tihti nõustusid nad uuenev majanduskeskkonna loogikaga.

Peale valimisi tehti tõsine püüe luua "kirju" ehk "väike" koalitsioon ilma Koonderakonnata. Läbirääkimised olid läinud päris kenasti ja pidi toimuma allkirjastamine, kuid kes kohale ei ilmunud, oli Mart Laar, kellele oli selge üks: "Savisaar kasutas "kirjut koalitsiooni" Vähiiga kauplemiseks." Selle algatuse ainus, kuid oluline tulemus oli Toomas Savi valimine Riigikogu esimeheks Keskerakonna toetusel 21. märtsil. Savi võitis Ülo Nugist häältega 52-48, ning see juhatas sisse Toomas Savi 8 aastase Riigikogu esimehe karjääri, kus igal aastal oli Toomas riigikogu poolt tagasivalitud ja vaid ühel, 1999 aastal esitati üldse vastaskandidaat.

Jäädess opositsiooni võideldi ka siis avatud majanduspoliitika eest. Esimene suur lollus oli erastamise peatamise eelnõu, mis oli täiesti absurdne, kuid siiski poliitiliselt tõsine ettevõtmine, mida õnnestus suunata ajalukku. Koheselt hakkasid uuel koalitsioonilt voolama ettepanekud tollide kehtestamiseks ja põllumajanduse subsideerimiseks. Kõnes riigikogule 25. septembril 1995 ütles Siim Kallas: "On kaks põhimõtetelist valikut. Selleks, et aidata põllumajandusel toime tulla, on valida, kas katsuda tootjat kuidagi kaitsta, varjata avatud majanduse toime eest või aidata tootjal oma võistlusvõimet tõsta, majanduslikus võistluses tugevaks muutuda. Reformierakond peab

peitupugemist turu eest perspektiivituks..." Kallas pani ette põllumajanduse arengukeskuste loomise, mis tegeleks turgude kohta info kogumise ja tootjatele edastamise, ärialast konsultatsioonide, teaduslike uurimistööde, täiendkoolituste ja tehnoloogiate arendamisega.

Võimalus koalitsioonis osaleda avanes 1995 aasta sügisel niinimetatud lindskaandali järgselt. Peaminister Tiit Vähi kutsus Reformierakonda koalitsiooni.

liituda soovimise avaldus.

Euroopas oli esialgu tublisti enesetuvustamist vaja teha. Kristiina Ojuland

Õnnitlused ja salajased soovitused Riigikogu esimehele.

Reformierakond nõudis, et moodustataks uus koalitsioon. Nii juhtuski ja koalitsiooniläbirääkimised käisid kiiresti.

Esimene valitsus

1995 aasta novembrist oli valitsuse koosseisus järgmised Reformierakonna esindajad: välisminister Siim Kallas, majandusminister Andres Lipstok, teede- ja sideminister Kalev Kukk, haridusminister Jaak Aaviksoo, siseminister Märt Rask ja sotsiaalminister Toomas Vilosius.

Suurimaid välisminister Siim Kallase väljakutseid oli Lennart Meri ja Jeltsini 1994 aasta juulis sõlmitud juulilepe, millega lahkus Eestist Vene sõjavägi ja Eesti pidi tagama Vene erusõjaväelastele õiguse jääda Eestisse. Kallas mäletab, et juulilepete ratifitseerimisele oli kõva vastasseis parlamendis. “Juulilepetele oli vastu pool koalitsiooni. Läänes ei saanud kindlalt suhetes edasi liikuda enne kui need polnud parlamendi poolt ratifitseeritud,” meenutab Kallas. Osades fraktsioonides oli juulilepete kaitsmine Kristiina Ojulandi peal. Peale juulilepete ratifitseerimist sai ka viimase liituda soovijana sisse antud Euroopa Liiduga

mäletab, et 1996 aastal käis Eestis, välisminister Siim Kallasel juures, tollane Hollandi VVD ja ELDRi esimees ning Prodi komisjoni volinik Fritz Bolkenstein, kes alguses oli kaunis üleolev ja ükskõikne Eesti suhtes. Kuid ministri kabinetis toimunud vestluse käigus, mida enam Kallas rääkis liberalismist ja selle arengust Eestis, seda enam Bolkenstein hakkas huvituma. Sellest saidki alguse Eesti Reformierakonna head suhted VVDga ning sai astutud väike sammuke Eesti aktsepteerimise poole mõjukate eurooplaste poolt Euroopa riigina.

Majandusministrina oli Andres Lipstoki suuremaks tööks erastamine olles samal ajal ka erastamisnõukogu esimees. Lipstok mäletab, et sel ajal oli majandusministeerium ikka veel suuresti riigiettevõtete katuseorganisatsioon ning suurettevõtteid nagu Eesti Energia ja Eesti Põlevkivi oli üpris keeruline riigile alluma panna.

Teede- ja sideminister Kalev Kukk päris suure hulga probleeme. Eesti Raudtee teenis kümneid miljoneid kahjumit. Siis sündis idee ja otsus Edelaraudtee

loomiseks ehk reisijateveo lahutamine Eesti Raudteest. Kalev Kuke juhtimisel otsustati ka Merelaevanduse erastamise skeem, samuti keerukas Estonian Airi erastamine SASi ja Maerski konkurentsis.

Kuigi tehtud sai palju, ei kujunenud koalitsioonis eri põhjustel head koostöö keemiat ning partnerlusele KMÜga tõi lõpu kohalike omavalitsuste valimised, kus Tallinnas 14 kohta saanud Reformierakond loobus koalitsiooni moodustamisest Koonderakonnaga. See ei istunud viimastele mitte kuidagi ning nii tegid nad koostöölepe Keskerakonnaga.

1996 aasta 22. novembri Postimehes selgitas Siim Kallas koalitsioonist lahkumist: “On väidetud, et Reformierakond ei tohi mingil juhul valitsuskoalitsioonist ära tulla, kuna siis päästame Keskerakonna võimule. Loetagu Tiit Vähi ja Edgar Savisaare allkirjadega lepingut. Keskerakond on juba võimul. Reformierakonna jätkamine looks ainult illusiooni vastupidisest.”

“Koonderakonna võimulejäämise hinnaks Tallinnas oli üldine koostöölepe Keskerakonnaga. Vähi viskas selle meile lauale ja ütles, et tehke nüüd, mis tahate. Meile ei olnud see vastuvõetav, et Keskerakond võib tulla koos meiega valitsusse. Ajasime selja sirgu ja teatasime, et meile nüüd aitab. Meie reitingut vaadates oli kohe selge, et 95% avalikkusest, sealhulgas meie toetajad, ei saanud sellest sammust aru. Nad imestasid, mis pagana pärast ei saanud me valitsuses edasi olla. Samas, kas oleksime valitsusse jäämise korral saanud 1999. aastaks ette valmistada sõltumatut valimiskampaaniat? Vaevalt oleksime siis saanud Riigikogus 18 kohta,” ütles Siim Kallas mõned aastad hiljem raamatule Peategelane.

... jätkub järgmises Reformikirjas.

Kuuba – kadunud maailm

Kuuba sigareid käis proovimas Taavi Rõivas.

Silmapaistvalt kauni sajanditevanuse arhitektuuriga ajaloolised hooned vanalinnas on räämas ja jagatud kümneteks tibatillukesteks elamispindadeks, mida jagavad kolm või neli põlv-

konda. Majaseintelt hakkavad silma loosungid ja endiste riigijuhtide portreed.

Majandus on täielikult riigi kontrolli all, eraomand on minimaalne ning jõukus välistatud. Poodi minnes tasub kaasa võtta ostukaart, esmatarbekaupasid müüakse talongi alusel. Kohalikele elanikele mõeldud poodides valitseb tühjus, aga ega 200 krooni suuruse keskmise palga eest palju osta saakski. Igavlevaid müüjaid on kaugelt rohkem kui ratsionaalne oleks. Rahvusliku valuutaga on paralleelses käibesse toodud konverteeritav valuuta, mille eest saab piiramatult kõike osta.

Haltuura on elunorm – kõik, kellel võimalik, püüavad turistide teenindamisel pisut valuutat hankida. Vaid napp kümnendik taksosõitjatest on ametlikud, ülejäänud kordadel sõidetakse kokkuleppehinnaga, millest riiklik tööandja ei saa punast krossigi. **Välismeedia levik on tõkestatud, valdava osa raadiost kuulda-va ja ajalehtedest loetava moodustab riiki ja elukorraldust ülistava propaganda.** Paradoksaasel kombel lohiseb sellesama riigi köis igal sammul...

Nõukogude Liidu püsimine oleks võinud tähendada, et kirjeldatu on Eesti

tänapäev. Kuid see on 11 miljoni elanikuga kommunistlik saareriik Kariibi mere ääres – Tere tulemast Kuubale!

Sotsialism paradisiirannal

Pealiskaudselt vaadatuna on Kuuba elu süisa kadestamisväärne – ihaldusväärne kliima, maailma parimad sigarid ja rumm ning igal nurgal kõlav Guajira Guantanamera. Looduslikku ilu pärsib majanduslik mahajäämus ning väga piiratud võimalused oma elukvaliteedi parandamiseks midagi ära teha. Tulude ebavõrdsus on kuubalaste jaoks võõras mure – kõik teenivad ühtmoodi vähe. Paul-Eeriku legendaarsed sõnad: “iga mees on oma saatuse sepp ja oma õnne valaja” on siin hoopis teises tähenduses.

Kuna 1988 moodustas kaubavahetus NSVL-ga 87% Kuuba väliskaubandusest ning NSVL kokku kukkudes ei võetud Kuubal ette põhimõttelisi reforme, oli krahhi prognoositav. Räägitakse legende 1990ndate alguse kroonilistest elektrikatkestustest ning äärmusteni ulatuvast kokkuhoiust. Nii näiteks söödi riisi kõrvale praetud greibi koori.

Riisi keedeti seejuures tavapärestest kaks korda enama veega, et riisiterad maksimaalselt paisuksid.

Kuubat külastaval turistil, kes tuleb maalilisele rannale puhkama või põnevatesse linnadesse kultuurielamusi otsima, on siin väga hea elada. 1995ndast aastast on (teatud tingimustel, mõistagi) lubatud ka välisinvesteeringud, mis tähendab, et sobiva rahvusvahelise keti hotelli leiab ka kõige nõudlikum reisija. Rääkimata arvukatest ajaloolistest riigi opereeritavatest hotellidest alustades Al Capone endisest villast Varaderos ning lõpetades Hotel Nacional-iga Havanas, mis on juba 1930ndatest aastatest kuulunud siinsete hotellide absoluutsesse tippu. Pole siis imestada, et just seda hotelli on eelistanud nii Winston Churchill kui Frank Sinatra.

Raske on öelda, kui hea on siin elada neil, kes peavad paarsaja eesti krooni väärtuses peesode teenimiseks terve kuu tööd tegema, või lastel, kes Havanna räpastel tänavatel teiba ja tennispalliga pesapalli mängivad. Nagu Nõukogude Liidus, teeb ka Kuuba valitsus kõik selleks, et kapitalistlik maailm ja -elustiil vähem atraktiivne ja kodune sotsialism ainuõige paistaks. Loosungid “viva la Cuba!” või “viva la revolucion” on sama igapäevased kui “au tööle!” ja “rahu, sõprus, vendlus” Nõukogude Eestis.

Elus hoitakse ka mälestust Ernesto Che Guevarast – Fidel Castro võitluskaaslasest revolutsiooni päevil, kes 1967. aastal Boliiviasse sotsialismipisikut viies kohalike relvajõudude poolt tapeti. On

ju Che ainus oluline revolutsiooni kangelane, kes siit ilmast lahkunud. Tema pildid on nii majadel kui plakatitel, rääkimata T-särkidest ja muust nännist.

dub linnameeluga, mille lahutamatuks osaks on sigarid, mojitod, 50ndate aastate Ameerika autod ning igalt tänavanurgalt kostev elav muusika. Ja loomulikult kuubalased – 51% mulatid, 37%

Elu nagu vanas filmis

Kuuba on ilmselt üks kõige värvikirevamaid riike maailmas. Kariibi mere silmipimestavalt helesinine vesi, lõpmata pikad kookospalmidega palistatud liivarannad ja meeletult ilus maastik vahel-

valged ja 11% mustad – annavad niigi kirjule palettile tubli annuse lisatoone.

Ometi tundub kohati, et oled sattunud osaliseks vanasse mustvalgesse filmi, kust puuduvad paljud moodsa maailma lahutamatud koostisosad. Aeg oleks nagu 1959. aastal seisma jäänud. Mõnes mõttes see nii oligi – revolutsioon tõi Kuubale majandusembargo ning pani paljudes valdkondades aja seisma. Varem ülipopulaarseid Ameerika autosid peale 1959ndat aastat Kuubale toodud ei ole. Siit ka põhjus, miks need Ameerikaski üliharuldased masinad linnapildis tänaseni domineerivad.

mitatud, on ka vanad majad väga hästi säilinud. Üksikud uued hooned on ehitatud vanu traditsioone järgides ning ei eristu üldisest pildist.

Fidel Castro KERA pakti garandiks!

Kuuba külastamine peaks olema kohustuslik kõikidele Eesti vasakpoolsetele, eriti loomulikult KERA pakti ideoloogidele. Kui kodus tundub Eesti edu ja kiire areng iseenesestmõistetav ja hea elu garanteeritud, siis siin tuleb vältimatult meelde, et kõik oleks võinud ka teistmoodi minna.

napäev, mis vaatab vastu ka kahe Eesti vasakerakonna koostööleppes. Fidel Castro sobiks Kera pakti garandiks kui valatult. Olen kindel, et Castro arvates on Kuuba õiglase ja tugev riik inimeste teenistuses.

Needsamad inimesed, keda esikohale seatakse, ei oma Kuubal kahjuks erilist valikut oma elu või saatuse üle – tugev riik (loe kommunistlik partei) otsustab nende eest.

Huvitav töö on siinjuures see, et ka varuosasid pole juba ligi viiskümmend aastat tarnitud ning kohalikel meistri-meestel ei jää muud üle kui need ise valmis nokitseda või loominguiliselt näiteks Žiguli omadega asendada. On kuidas on, aga autod sõidavad.

Kuna Kuubat pole juba aastasadu pom-

Riigi osakaalu suurendamine läbi kõrgemate maksude, vaba turu eitamine subsideerimise ja palkade riikliku “määramise” kaudu, rahvusliku kapitali ning osade majandusharude eelistamine ning populistlikud pisikingitused rahvale nende headelt juhtidelt on Kuuba tä-

MIDA SINA SUVEL TEGID?

Maret Maripuu, Riigikogu aseesimees

Vanausulised

Suvisel Eestimaal ringi liikudes võib sattuda tõelisesse kultuuride katlasse, nimetagem või vormsilasi ja setusid. Põikasin tänava kõige vaesemasse piirkonda – Peipsi-äärsetesse küladesse, kus asub veel üks kultuuriliselt väga rikas kogukond – vanausulised.

Nende seni elujõuline kultuur tuleks oma unikaalsuse pärast kuulutada UNESCO maailmapärandiks. Eelarvamusi maha võttes olgu öeldud, et vanausulised ise ja gavad venelased kahte rühma – russki'd ja sovjeedid. Ennast peavad nad russki'teks.

Vanausuliste suurem vool Peipsi läänekaldale algas 17. sajandi keskel, kui nad eraldusid Vene Õigeusu Kirikust ja teenisid sellega ära Vene võimude tagakiusamise. Ometigi on usk neile andnud erakordse tingimusteta headuse ja soovi tähelepanelikult hoolitseda oma lähedaste eest.

Külalisel tasub kindlasti läbi astuda Varnja vanausuliste kirikust ja muuseumist ning eineda Kolkja vanausuliste restoranis, kus pakutakse suurepäraseid kalaroogi ja salapä-rastest, ainult vanausuliste teadaolevatest ürtidest valmistatud nastoikat.

Foto: Meeli Küttim / Äripäev

Kolkja sibula- ja kalarestoran

SOOVITAME...

Raamatut

1

Jevgeni Zamjatin,
Meie

Raamatu tegevus toimub totalitaarses tulevikuühiskonnas, mille nimi on Ühtne Riik. Kõrgeim juht Heategija pakub alamatele turvatunnet ja materiaalseid hüvesid, aga mitte vabadust. "Meie" peategelane on D-503, matemaatik ja insener, kellel teiste kodanike kombel on nime asemel ainult number. „Meie” pole” kaotanud oma õvstavastat mõjujõudu ka nüüd, 21. sajandi alguses. Zamjatin kirjeldab tehnokraatliku totalitaarset tulevikuühiskonda, kus üksikindiviid (ehk mina) on ülilusliku kollektiivse (ehk meie) matemaatilise õnne nimel ilma jäetud vabast tahtest, eraelust, fantaasiatest, unenägudest ja vabadusest. 🚩

2

Jonathan Wolff,
Sissejuhatus
poliitika-filosoofiasse

Raamat annab ülevaate poliitika-filosoofia kesksetest mõistetest, tutvustades ka silmapaistvate mõtlejate vaateid. Selle raamatu lugemiseks ei ole vaja eelteadmisi filosoofiast ega politoloogiast, mistõttu sobib ta kasutamiseks õpikuna nii ülikoolis kui ka gümnaasiumis. Ja kuna poliitika puudutab igaüht, siis pakub see raamat huvitavat lugemist kõigile ühiskonnaliikmetele. 🚩

3

Francis Fukuyama,
Riikluse
ehitamine

Nõrgad ja halvasti funktsioneerivad riigid on paljuski süüdi maailma kõige tõsisemates probleemides, näiteks vaesuses ning AIDS-i, terrorismi ja narkootikumide ulatuslikus levikus. Lahendusena pakub Francis Fukuyama välja rea meetmeid, mida ta nimetab kokkuvõtlikult riikluse ehitamiseks. Francis Fukuyama (s 1952) on rahvusvahelise poliitökonoomia professor Johns Hopkinsi ülikoolis Marylandis. Eesti keeles on varem ilmunud tema raamatud "Ajaloõ lõpp ja viimane inimene" ning "Suur vapustus". 🚩

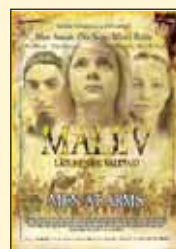

SOOVITAME...

Filmi

Malev (Eesti 2005)

Ajaloolise absurdikomöödia tegevus toimub 13. sajandi alguse Eestis ja Liivimaal, kus Saksa ordu võimsad ja verised väed üritavad siinseid loodusrahvaid allutada ja ristida. Esimene haritud eesti noormees Uru peab leidma tasakaalu eestlaseks jäämise ja eurooplaseks saamise vahel. Selle käigus satub ta sündmuste keerisesse, kus temast sõltub sünnimaa tulevik.

München (USA 2005)

1972. aasta septembris suunas terve maailm oma pilgud Müncheneri olümpiamängudele ja olümpiakülas hargnenud pantvangidraamale, mille käigus võtsid Palestiina terroristliku organisatsiooni "Must september" liikmed pantvangi 11 Iisraeli delegatsiooni liiget. Keegi neist ei pääsenud eluga. Iisraeli valitsus ja riigi salateenistus Mossad moodustavad salamõrvarühmad, et veresauna eest kätte maksta.

Reformierakonnal on visioon paremast Eestist. Tegevusplaan järgnevas viieteistkümneks aastaks – sihipärased sammud, mis viivad Eesti Euroopa Liidu viie jõukama riigi hulka. Esimesed sammud on juba astunud.

Konkurentidest varem valimiskampaania käivitanud Reformierakond teatas eile oma soovist langetada tulumaks üheksa aasta jooksul 12 protsendini, mis peaks viima Eesti Euroopa kõige jõukamate riikide sekka. /---/

„Reformierakond: maksude alandamine muudab rahva rikkaks“; Kai Kalamees, Sigrid Laev; Eesti Päevaleht; 20.04.2006

/---/ Põhiseaduse muudatuse algatamine on osa Reformierakonna poolt kaks nädalat tagasi pakutud eesti keele kaitse ja väärtustamise ettepanekutest. Muuhulgas soovitakse neis teesides tagada kõigile Eesti elanikele ja eesti keele huvilistele võimalus saada abi eesti keele õppimisel ja kasutamisel ning väärtustada eestikeelset teadustööd ja loomingut. /---/

„Reformierakond algatab täna põhiseaduse muudatuse“; Kadri Masing, Eesti Päevaleht Online; 13.09.2006

/---/ libe suurendamise põhilise vahendina mõistis Ansip raha ümberjagamist lastega perede kasuks. Põhilised abinõud, mida peaminister mainis – pikendada vanemahüvitise maksmist ja suurendada vanemahüvitist, et ergutada kolmandate-neljandate laste sünnitamist, suurendada kunstliku viljastamise kulude hüvitamist, seada sisse riiklik nn ringiraha laste osalemiseks huviringides. /---/

Juhtkiri: „Lapsed ja raha“, Postimees, 02.05.2006